

Sven Linderot och 2:a världskriget 1941-45

– en artikelsamling

2:a (utvidgade) upplagan

Sven Linderot (1889-1956)

Innehåll

Introduktion	1
Kommunistiska partiet, kriget och neutraliteten (juli 1941)	3
Den svenska frihetens betingelser (september 1941)	5
Grundskott mot demokratin (oktober 1941)	7
Krigsmål och fredsmål (januari 1942)	18
Bönder och arbetare (november 1942)	20
Strategi och taktik (maj 1943)	25
Ny kurs (juni 1943)	34
Kommunisternas dagsprogram (maj 1944)	44
Enhetsproblem i grannländerna (hösten 1945)	55

Introduktion

Efter Molotov-Ribbentrop-pakten hösten 1939 och det sovjetiska militära angreppet på Finland hamnade det svenska kommunistpartiet i en mycket prekär situation. Partiet utsattes för en hätsk kampanj från i stort sett alla andra politiska riktningar, kommunister trakasserades i fackföreningar och på arbetsplatser, den kommunistiska pressen belades med transportförbud, hundratals partimedlemmar förpassades till arbetsläger, tidningen *Norrskensflamman* utsattes för attentat (med flera döda) osv.

Efter det nazityska angreppet mot Sovjetunionen (22 juni 1941) kunde dock SKP snart lämna skamvrån och börja utveckla en politisk linje som skulle göra det möjligt för de svenska kommunisterna att spela en mer aktiv roll i svensk politik. Den som visade vägen var det svenska kommunistpartiets (SKP:s) dåvarande ordförande Sven Linderot¹. Vi har här samlat ett antal representativa tal och artiklar från sommaren 1941 (efter tyska angreppet på Sovjet) fram till världskrigets slut (dvs 1945).

För en grundlig redogörelse för det svenska kommunistpartiets (SKP) politik under dessa år, se Yvonne Hirdmans [Sverges Kommunistiska Parti och 2:a världskriget 1941-45](#). Bortsett Hirdmans specialstudium av SKP under 2:a världskriget, så behandlar övriga historieskrivningar den aktuella perioden mycket styvmoderligt eller inte alls. Text intresserar sig Tom Olsson, i artikeln ”SKP:s politiska utveckling 1943-1950” (som ingår i artikelsamlingen [Zenit om SKP/VPK](#)) huvudsakligen för den politik som SKP förde efter krigets slut (vars grunder givetvis gavs redan tidigare), medan [KOMMUNIST om SKP/Vpk](#) inte tar upp denna period överhuvudtaget. Den borgerlige kommunisthistorikern Åke Sparring hastar över det hela på ett par sidor (i *Från Höglund till Hermansson*). Detta betyder inte att dessa år var ointressanta, tvärtom, vilket Hirdmans historieskrivning ger många belägg för, så läs den (ihop med dokumenten i föreliggande samling)!

Här görs inget försök att teckna SKP:s utveckling under de studerade åren, utan här ska vi bara peka på några viktiga punkter som kan vara bra att tänka på när man studerar texterna.

Det nazityska angreppet på Sovjet (juni 1941) ändrade radikalt förutsättningarna för de Moskva-orienterade kommunistpartierna att verka inom sina respektive länder – särskilt i de ockuperade länderna där man nu helhjärtat kunde sluta upp i motståndsrörelsen mot nazisterna. I flera av dessa länder skulle kommunisterna också ganska snart också spela en viktig, ibland ledande roll (text Frankrike, Jugoslavien, Grekland och Norge).

I Sverige, som stod utanför kriget, tog det lite längre tid för SKP att bryta sin isolering, men nu kunde SKP börja utforma en politik som var mindre sekteristisk och som bättre svarade mot de politiska realiteterna. Det dröjde dock ett tag innan det gav resultat. Försvårande problem var att Nazi-Tyskland efter initiala framgångarna för invasionen i Sovjet för en stor del av det svenska etablissemanget framstod som en segrarmakt som det gällde att hålla sig väl med. Det blev inte bättre av att Finland deltog i angreppskriget mot Sovjet – många kände solidaritet med Finland efter Vinterkriget som avslutats 1½ år tidigare. Således fortsatte ett tag till, från främst borgerligt håll, framstötningar om att SKP borde förbjudas, något som Linderot tar upp utförligt i sina tal och artiklar under hösten 1941.

Men under 1942 råkade Hitlers arméer ut för flera bakslag, i synnerhet på östfronten men även på andra håll, text Nordafrika. Detta tillsammans med USA:s inträde i världskriget medförde att allt

---

¹ Linderot (”Sven-Lasse”) var SKP-ordförande åren 1929-1950. Han efterträddes av Hilding Hagberg.

fler började inse att Nazitysklands slutseger inte var så trolig som många hade trott tidigare. De militära motgångarna minskade Nazitysklands möjligheter att utöva påtryckningar och att påverka den svenska opinionen. Sverige började vända sig bort från Tyskland – blickarna vändes västerut.

SKP:s politik – där antifascismen spelade stor roll – blev följaktligen alltmer salongsfälig. SKP återknöt till folkfrontspolitiken som man fört innan 2:a världskriget och sökte politiska allierade både inom arbetarrörelsen (socialdemokratin) och bland ”progressiva” borgerliga krafter. Den revolutionära retoriken övergavs och man började tala om att det var möjligt med en ”fredlig väg till socialismen”.

SKP övergav också antimilitarismen: De svenska kommunisterna blev försvarsvänliga. Försvaret av Sovjetunionen förblev en hörnsten i SKP:s politik, men detta stod nu inte längre i motsättning till ett militärt försvar av Sverige, vilket det hade gjort under Molotov-Rippentrop-paktens år, dvs från hösten 1939 till sommaren 1941.

Ett uttryck för SKP:s försök att bredda sin politiska bas är att man nu på allvar började intressera sig för bondefrågan, som partiet tidigare visat ringa intresse. Artikeln ”Bönder och arbetare” (från slutet av 1942) är ett exempel på detta. Bondefrågan tas därefter upp i de flesta sammanhang när Linderot talar om SKP:s politik, se t ex talet *Ny kurs* och *Kommunisternas dagsprogram* som återges nedan. Linderot skrev fö en hel bok, *Bondefrågan i Sverge*, som publicerades 1943, och 1944 gav partiet ut en speciell broschyr skriven av Erik Åström, riktad till bönderna, *Vill kommunisterna ta jorden från bönderna?*

SKP:s försök att få till stånd allianser med i synnerhet socialdemokratin yttrade sig också i att partiet beslöt att knyta an till och stödja det av socialdemokraterna 1944 lanserade ”Arbetarrörelsens efterkrigsprogram”, även kallat ”27-punktsprogrammet” – se t ex Linderots tal vid partikongressen i maj 1944, ”Kommunisternas dagsprogram”, nedan. ”Efterkrigsprogrammet” kom att spela en viktig roll de första åren efter världskrigets slut, varför vi kommer att ta upp det närmare i andra sammanhang.

Lästips: Om det svenska kommunistpartiets historia:

[Zenit om SKP/VPK – en artikelsamling.](#)

[KOMMUNIST om SKP/Vpk](#)

[Kommunismen i Sverige](#) av Per Meurling

[Lik i garderoben?](#) Rapport om SKP/VPKs internationella förbindelser utg av Vänsterpartiet

Martin F 28 mars 2013

Kommunistiska partiet, kriget och neutraliteten (juli 1941)

(Ny Dags veckoupplaga 5-12 juli 1941)

Redan samma dag Tyskland gick till angrepp mot Sovjetunionen utfärdade kommunistiska partiets ledning ett upprop, i vilket den tog ståndpunkt till det nya läget. Hela situationen kunde då icke överblickas, varför partiledningen begränsade sig till att i sitt uttalande kräva att regeringen skulle upprätthålla neutralitetslinjen. Då detta i all sin knapphet icke kunde ge hela den riktiga, positiva ståndpunkt partiet intager i krigsfrågorna, utformades av partiledningen efter ett par dagar, då situationen blivit klarare, en ny proklamation, i vilken partiets ståndpunkt på ett utförligare och bättre sätt klarlägges. Denna proklamation bär rubriken ”*Brev till Sverges arbetare och alla frihetsälskande svenska män och kvinnor*” och lyder i sin helhet:

De svenska statsmakterna har godkänt Tysklands krav att få transportera beväpnade trupper genom Sverge för kriget mot Sovjetunionen. Därmed har Sverge uppgivit sin hittillsvarande neutralitet i storkriget och hotas av samma öde som Finland — att dragas in i kriget med alla dess fasor och lidanden för landets folk. Regeringen och riksdagen har nu fått taga konsekvenserna av att Sverge redan 1939 lämnade den strikta neutralitetens väg och uppträdde som ”icke krigförande” i det finsk-ryska kriget, samt därefter tillät tyska soldattransporter på de svenska järnvägarna.

Att statsmakterna fattat sitt ödesdigra beslut under hot att freden ändå skulle brytas kan ej godkännas som skäl för det som skett. Ty — som kommunisternas talesman sade i ett riksdagstal vid krigsutbrottet 1939 — *högre än freden står friheten*. Och nu står Sverges nationella frihet på spel. Vi är på väg att infogas i axelmakternas ”livsrum” med det enda perspektivet att få dela de fascistiskt undertryckta folkens bittra livsöde.

Men ännu är det ej för sent att återvända till neutralitetens ståndpunkt för att skydda freden och den nationella friheten.

Kräv av regeringen att inga nya eftergifter göres för de tyska påtryckningarna!

Kräv att disposition av svenskt territorium och svenska trafikmedel uteslutande förbehålles svenska myndigheter i svenska folkets intresse!

Kräv att landets alla resurser användes för att försvara den nationella självbestämmanderätten och folkets frihet!

Låt dessa krav från folkets djupa led bli så starka att statsmakterna nödgas genomföra dem. Det svenska folket, som burit rustningarnas och den militära beredskapens bördor, har rätt och plikt att säga sitt ord då det gäller dess eget liv och framtid.

Axelmakternas krig mot Sovjetunionen är icke endast ett hot mot sovjetfolkens frihet. *Det är ett hot mot alla demokratiska och nationellt fria folk. Det rör även framtidens öden för våra nordiska broderfolk och alla ockuperade länder.*

Frihetskampens sak är vår sak.

Vi riktar en flammande maning till allt Sverges folk att i dessa den svenska frihetens ödesdagar låta allt som i övrigt skiljer skjutas åt sidan och skapa en nationell frihetsfront, stålsatt av järnhård beslutsamhet att kosta vad det kosta vill skall vårt folk kämpa för sin frihet.

Leve kampen för freden och friheten!

Leve Sverges nationella oavhängighet!

Detta uttalande kan ej missförstås. Situationen i dag kräver försvar av Sverges nationella frihet mot det hot som axelmakternas erövringskrig på hela den europeiska kontinenten utgör för alla Europas folk, vilket hot för Sverige blivit en brännande aktualitet genom Tysklands angrepp på Sovjetunionen. Neutralitet ”mot alla krigförande” är redan föråldrat genom det nya läge som uppstått, och svenska regeringen har själv strukit ordet neutralitet ur sin senaste kommuniké.

De breda massorna är nu lika litet som tidigare i kriget ”neutrala” i sina uppfattningar. Det råder inget tvivel om att folkets majoritet känner varma sympatier för sovjetfolken i deras hårda och blodiga kamp för att försvara sin fosterjord mot angriparna. Svenska folket förstår att dess eget öde hänger på utgången av den kamp som föres på Europas slagfält.

Men Sverges läge och landets resurser kräver att statsmakternas alla krafter trots allt inriktas på att genom neutralitetspolitik söka skydda freden och bevara oavhängigheten, d. v. s. att icke ge efter för krav utifrån som faktiskt berövar Sverige dess självbestämmanderätt, helt eller i väsentliga delar, och som i sina konsekvenser kan medföra att landet dras in i kriget mot folkets vilja. Denna positiva svenska ståndpunkt avsåg partiet att företräda i kravet om neutralitet. Detta och ingenting annat.

Då vi emellertid anser att eftergifterna till Tyskland redan passerat ”säkerhetszonen” kräver vi ett slut på dessa eftergifter. *Ty högre än freden står friheten.* Och — bör man tillägga — *solidariteten* med alla undertryckta folk.

Den tyska statsledningens krigsförklaring mot Sovjetunionen angav som allierade Finland och Rumänien. Vi har ingen anledning att ändra vårt omdöme om den politik som förts av de härskande i dessa länder som till synes frivilligt och av egen drift lagt snaran om egen hals. Men finska regeringen desavouerade på sätt och vis den tyska genom att avstå från krigsförklaring i flera dagar, trots att de tyska truppernas uppmarsch i Finland självklart drog med sig rysk bombfällning mot viktigare hamnar och förbindelselinjer. Man har härav rätt att dra den slutsatsen, att det finska folket, liksom det rumänska, endast under de tyska kanonernas döds-skugga tvingats ut i ett för dem själva förhatligt krig. Och det ligger ingenting av ett avslöjande i påståendet att Sverges uppgivande av neutraliteten skett av samma orsaker.

Att det är fascistiska stater som angripit Sovjetunionen, att den tysk-ryska fronten utifrån detta faktum markerar ”fascismens krig mot socialismen” är icke i dag det avgörande för folken i Europa och särskilt icke för Sverges folk. T. o. m. Englands, Amerikas och andra borgerliga staters ledare har förklarat att de ej låter sig bedragas av talet om ”korståg mot bolsjevismen”. De säger sig ha skjutit de ideologiska motsättningarna åt sidan inför det allt annat överskuggande intresset att hindra de tyska ”världserövrarna” att slå under sig ytterligare folk och länder, att beröva sovjetfolken deras fosterjord, och i fortsättningen med vapenmakt undertrycka andra länder och folk. Kriget Sovjetunionen—Tyskland kännetecknas sålunda framförallt därav, att sovjetfolken för ett *försvarskrig* för att skydda sitt territorium mot angripare. Och detta har avgörande betydelse. Därmed faller den demagogi platt till marken som vill förleda folken i olika länder att stödja ”korståget” mot socialismens land. *Och detta Sovjets försvarskrig är samtidigt ett försvar för alla undertryckta folk och nationer liksom för det fåtal länder i Europa som ännu bevarat sitt oberoende.*

Sverige är ett litet land, men icke så litet att det inte kan försvara sig. Det finns de som vill kasta yxan i sjön och håglöst meditera över egen kraftlöshet. Dessa är dock fåtalet. Det stora flertalet, framför allt den svenska arbetarklassen, vill kämpa för friheten. Må de styrande förstå detta medan tider är.

Den svenska frihetens betingelser (september 1941)

(*Ny Dag* extranummer, september 1941)

Två års krig har medfört sådana omvälvningar att Sverige i dag befinner sig i det stortyska rummet både geografiskt, ekonomiskt och politiskt. Geografiskt så länge mannerheimarna härskar i Finland och låter landets öden ledas av den tyska härsmakten, samt så länge ockupationen av Norge och Danmark kan upprätthållas — ekonomiskt och politiskt med reservationer för friheter som de svenska statsmakterna ännu har i en del väsentliga frågor, framför allt ifråga om en viss förfoganderätt över livsmedel och andra varor, samt kommandorätt över de militära stridskrafterna. Dessa politiska friheter är ännu så länge av sådan omfattning att Sverige måste betraktas som en suverän stat, mitt i det stortyska livsrummet. Självklart betraktar den tyska regimen detta förhållande som en irriterande, men givetvis endast temporär, avvikelse ifråga om den europeiska nyordningen, och faran för att Sverige ”so oder so” skall berövas även den nuvarande relativa friheten växer för varje dag som går.

Det är därför en livsfråga för vårt folk att tillägna sig en klar uppfattning om betingelserna för bevarandet av Sveriges nationella frihet i nuvarande ytterst invecklade och farofyllda situation, och det är vår avsikt att här ge några hållpunkter för en rätt förståelse av dessa betingelser. De kan sammanföras under två huvudrubriker:

- a) Yttre värnkraft.
- b) Inre sammanhållning.

Därtill kommer en tredje, i viss situation avgörande faktor: hjälp utifrån. Men i dagens läge kan denna tredje faktor endast bli föremål för antaganden, varför det är nyttigare att lämna den åsido för att undersöka vad vi själva kan prestera.

Den yttre värnkraften har stärkts. Gränser och kuster skyddas av en mångfald nya försvarsanordningar, vilkas effektivitet givetvis icke kan diskuteras offentligt under kriget, men som säkert icke är att ringakta. Flottan har förstärkts liksom lantarmén, och icke minst flyget har kraftigt utbyggt.

Ingen hyser dock illusioner om att detta militära försvar kan garantera landets integritet mot varje som helst anfall i alla situationer. Men vi är övertygade att Sveriges försvar är så starkt att det i dag i den situation som uppstått genom Tysklands angrepp mot Sovjetunionen, skall kunna hålla tyskarna stängna om de tilläventyrs skulle försöka ett anfall mot Sverige. Denna uppfattning har *Ny Dag* vid upprepade tillfällen förfäktat, under den övriga pressens talande tystnad. Och den uppfattningen är riktig. Den grundar sig icke på känslotänkande, utan på realpolitisk bedömning av situationen.

Vi räknar som synes endast med ”krigsfall syd”, då anfall från annat håll mot ett neutralt Sverige icke hotar, och vi påstår alltså att en huvudbetingelse för att försvara den svenska friheten är förhanden, nämligen en stark yttre värnkraft.

Denna avgörande förutsättning för landets försvar är dock ytterst lite värd utan en fast inre sammanhållning av folkets stora massor och landets styresmän kring en gemensam målsättning. (Minns Frankrike.)

Hur förhåller det sig nu med den inre sammanhållningen? Politisk enhet inom ett helt folk kan ej åstadkommas i ett klassamhälle. Det strider mot naturlagarna att de förtryckta skulle kunna enas med förtryckarna. Det är den naiva föreställningen om att detta är möjligt som konstituerar våra ”demokraters” dimmiga politiska begrepp samt skapar den svaghet och vacklan som utmärker deras politik. Först sedan klassväldet likviderats kan folket enas politiskt, så som skett i

Sovjetunionen, och som hos sovjetfolken skapat den oöverbinnerlighet vilken kommer att avgöra det andra världskriget.

Då vi talar om svenska folkets inre sammanhållning är det alltså inte frågan om politisk enhet i detta ords verkliga betydelse, utan endast i begränsad, dagsaktuell mening. Konkret sagt: inre sammanhållning kring det gemensamma målet att bevara Sverges nationella frihet och oavhängighet, att i nödfall med vapen i hand och med alla tillgängliga resurser försvara landet mot hotande fascistiska angrepp.

Finns det i dag en sådan nationell samling i Sverige? Svar: Nej. Inte ens i högsta ledningen finns någon sammanhållning på en sådan linje, och inte bland folket. Orsakerna härtill är flera men utrymmet i en tidningsartikel medger inte utförliga analyser härom. Den grundläggande orsaken är givetvis de olika klassintressen som i allmänhet bestämmer det politiska tänkandet och handlandet. Men det vore att alltför enkelt betrakta problemen om man nöjde sig med att konstatera detta grundläggande faktum. Ty viljan att försvara den nationella friheten skär igenom klasslinjerna, vilket ju är en förutsättning för att det i det kapitalistiska Sverige skall kunna skapas en inre sammanhållning härom. Är man överens om detta gäller det att undersöka var det brister för att söka råda bot. Där viljan saknas måste den väckas, där viljan finns och förståelse för metoderna saknas måste den skapas.

Vi utgår ifrån att de klart landsförrådiska grupper som arbetar för att Sverige, med eller utan deltagande i kriget, skall inordnas i Stor-Tyskland, fascisterna i Nationella Förbundet, folket kring Aftonbladet och liknande nazistorgan numera kan betraktas som avslöjade, och att de inte är mångtaliga. Men de är farliga, framför allt därför att de har gott om kommandoposter såväl i försvarsväsendet som i civilförvaltningen och samhällsorganisationen i övrigt. Därför är en av de första betingelserna för den svenska frihetens försvar att dessa grupper isoleras och berövas alla möjligheter att göra sig gällande. Detta kräver ett helt annat och resolut ingripande från statsmakternas sida än vad hittills varit fallet, men framför allt kräver det aktioner från folkets sida som exempelvis bojkotten mot Aftonbladet.

Bland övriga folkgrupper finns en mer eller mindre utpräglad vilja att försvara landet. Avvikelser härifrån beror oftast på pessimism, bristande tro på möjligheterna att stå det onda emot. Dessa stämningar måste motverkas, vilket icke går med nationalistisk propaganda utan med saklig upplysning.

Arbetarklassen är till sitt överväldigande flertal beredd att försvara friheten. Men den utsättes för provokationer från den fascistiska klassfiendens sida. Orimlig del av krisens och rustningarnas bördor vältras över på arbetarklassens axlar, vilket är ägnat att undergräva försvarsviljan. Och sammanhållningen inom arbetarklassen, vilken är en nödvändig förutsättning för hela folkets inre sammanhållning bekämpas av landsförrådarna och av förblindade element, till och med inom arbetarklassen själv. Detta är det farligaste av allt, därför att med arbetarklassens sammanhållning på det nationella försvarets front står och faller hela frågan om den svenska friheten. Den stora provokationen mot den svenska arbetarklassen är den hetskampanj som för närvarande bedrivs mot kommunistiska partiet. Den avser att till varje pris spränga ut de kommunistiska arbetarna från nationens försvarsfront, att resa arbetare mot arbetare och fördjupa splittringen. Denna kampanj har pågått under hela kriget, men den har stegrats efter Tysklands angrepp på Sovjetunionen. Vilka krafter som ligger bakom denna kampanj borde vara allom uppenbart. Upptakten skedde med den tyske polisministern Himmlers rapport vari Sverges kommunistiska parti betecknades som en av Kominterns "farligaste och rörligaste aktionscentraler". Det som är "farligt" för fascisterna betraktar dock inte arbetarna i Sverige såsom farligt. Tvärtom. Det gällde därför att finna anklagelser mot kommunisterna som arbetarna i allmänhet kunde godkänna. Och i årtal

har fascisterna förberett sådana anklagelser med hjälp av polisprovokatörer av typen Ceder i ”sabotageorganisationen”. Nu rullas ytterligare en affär upp, denna gång i Göteborg rörande ”spioneri”. Sabotageprocessen föres öppet, varför arbetarna redan kunnat övertyga sig om att ingen skugga av kriminalitet faller på kommunistiska partiet i denna sak. Spionaffären däremot föres inför slutna dörrar varför ingen utomstående kan bilda sig en vederhäftig uppfattning om vad som förekommit. Det är dock inget tvivel om att även i denna affär provokatörer drivit sitt spel och dragit in några enskilda kommunister för att söka kompromettera partiet och därigenom splittra arbetarklassen. Anklagelserna mot partiet är självklart falska även i detta fall, men det kommer inte att hindra tysk-svenskarna och en del förblindade ”demokrater” att tjuta i kapp för att kräva repressalier mot kommunistiska partiet. Sveriges kommunister kommer icke att låta sig förvirras av dessa angrepp, utan fortsätter lugnt sin verksamhet för att ena arbetarklassen i kampen mot krigsaktivisterna och fascisterna av olika schatteringar.

En avgörande förutsättning för att skapa den inre sammanhållningen är att denna landsskadliga kampanj mot kommunistiska partiet slås tillbaka. Detta borde vara klart för var och en som vet att det är tysk-svenskarna som organiserar provokationerna och stöter i basunerna mot de kommunistiska arbetarna.

En annan betingelse för inre sammanhållning är att regeringen visar en hård vilja att använda landets resurser för den nationella frihetens försvar. Icke i prat men i handling. Folkets krav: slut med eftergifterna, säger allt vad som behöver sägas i detta fall.

Därmed har vi angivit något av det som måste komma till i den svenska politiken för att skapa de betingelser som är avgörande för svenska folkets möjligheter att bevara den nationella friheten. Mod att kämpa — vilja att segra. Må det vara den svenska arbetarklassens ledstjärna.

Grundskott mot demokratin (oktober 1941)

(Tal i riksdagen den 23 oktober 1941)

Herr talman! Det är redan klart att riksdagens höstsession kommer att få sin särskilda prägel av en förmodligen ganska uppseendeväckande nyordning av den svenska demokratin. Det är väl också klart att denna nyordning av Sveriges tidigare demokratiska styrelsesätt står i mycket omedelbart samband med det ytterst allvarliga läge, i vilket Sveriges land och folk befinner sig nu på det tredje krigsåret. Det är inte min avsikt att söka påvisa orsakerna till att Sverige har lyckats bevara freden och ännu lyckats att bevara mycket väsentliga delar av Sveriges suveränitet och nationella oavhängighet. Jag skall som sagt inte gå in på orsakerna till detta. Jag vill inte heller diskutera med dem, som tror att detta sammanhänger med en alldeles särskilt överlägsen statsmannavisdom i den svenska statsstyrelsen. Jag tror att det är åtskilligt av klok omtanke som kommit till uttryck i statsmakternas åtgöranden, men jag är alldeles övertygad om att om det bara berott på styresmännens kloka omtanke om Sveriges fred och neutralitet, så skulle läget i dag vara annorlunda.

Emellertid är det klart att då Sverige befinner sig inringat i en krigförande stormakts maktsfär, blir den svenska politikens problem mer och mer komplicerade, ju längre kriget fortsätter. Därför är det heller ingen överraskning att riksdagens höstsession ställes inför nya problem, som har sin direkta upprinnelse i det svåra läge, vari landet befinner sig. Alldeles självklart måste riktlinjen för den svenska politiken, bortsett från alla partiinställningar, vara att i fortsättningen söka finna medel och möjligheter för att, hålla landet utanför kriget. Däröfver behöver man inte tvista, och de

talare, som har givit uttryck åt den uppfattningen i debatten här i dag, uttalar säkerligen hela svenska folkets mening. Naturligtvis finns det enskilda individer som önskar något annat, men den stora massan av Sveriges folk är säkert på den punkten enig.

Emellertid tillkommer ju en annan sak utöver viljan att vara neutral. Det hänger ju inte bara på den, utan det hänger också på vad andra makter vill. Vid 1939 års urtima riksdag, som sammanträdde i anledning av storkrigets utbrott, tillät jag mig att från denna talarstol formulera en sats, som sedan glädjande nog har använts till och med av landets statsminister. Den sats, som jag då formulerade i urtimans remissdebatt, lyder: Högre än freden står friheten. Det första och det sista för ett folk är inte att bevara freden, utan det första och det sista är att bevara friheten. Därför måste den svenska politiken präglas av en vilja att bevara freden, så långt detta går utan att uppgiva friheten.

Den på alla sätt smädade riktning som jag representerar, den kommunistiska riktningen, som allt mer och mer av de i samlingsregeringen representerade partierna överhuvud taget ”underkännes” såsom politisk riktning, representerar i alla fall hundratusentals svenska medborgare, och när vi, som är talesmän för dessa hundratusentals svenska medborgare, deklarerat vår redobogenhet att försvara Sveriges nationella frihet och oavhängighet, har man från vissa håll sökt med alla möjliga medel underkänna och förklara såsom oväsentlig och oviktig även en dylik deklaration. Man anser från vissa håll, att de, som har givit uttryck åt en kommunistisk inställning i fråga om sin politiska åskådning, inte skall få lov att vara med och försvara Sveriges frihet, även om de vill. Jag erinrar om den debatt, som förekom här i våras och i vilken flera herrar ledamöter av denna kammare, däribland herr andre vice talmannen själv, uttryckte tillfredsställelse över att man ändå kanske på ett annat sätt än man tidigare trott kunde räkna på de hundratusentals kommunistiskt sinnade människorna här i Sverige, när det gäller landets försvar. Jag erinrar om att då framträdde ganska tongivande ledamöter, exempelvis herr Lindström inom den socialdemokratiska gruppen, och förklarade att man överhuvud taget inte ville ha med dessa svenskar att göra och att man inte borde tro, att de ville försvara landet. Det förefaller mig, som om den oklarhet, som vi genom vår deklaration i riksdagens bägge kamrar ville bidra till att skingra, allt fortfarande skulle bestå, även om den icke består i samma grad som tidigare. Om denna riksdagens höstsession icke allvarligen sysslar med dessa väsentligheter om hur landets fred skall bevaras och landets frihet på bästa sätt skall försvaras och om riksdagens höstsession i stället koncentrerar sig på frågan, hur de fyra representanterna i riksdagen för kommunistiska partiet skall göras partilösa, så har riksdagens ledamöter tyvärr ännu icke på tredje krigsåret förstått, vilken allvarlig situation Sverige befinner sig i. Man *talkar* om allvaret — man talar och talar och talar — men man har innerst inne icke riktigt känt det ännu. Man förstår att vi är i en sådan situation, att man måste ge uttryck för allvar och oro, men innerst inne har man inte känt, vid vilken världshistorisk vändpunkt vi för närvarande befinner oss och vad läget kräver av dem, som gentemot andra så gärna för det talet, att de är svenskar och följer en svensk linje och företräder de gamla svenska frihetstraditionerna.

Jag vill begagna tillfället, herr talman, till den kraft och verkan det hava kan, att till riksdagens ledamöter rikta den maningen att icke låta sig dragas in i äventyrligheter, i tro att man gör en för Sveriges folk och dess frihet gagnelig gärning, medan man samtidigt försummar väsentliga och avgörande ting. Från denna talarstol har ju redan påtalats vissa förhållanden, som det skulle finnas stark anledning för ledamöterna av kammaren att tänka över. Är det för försvaret av Sveriges frihet och nationella oavhängighet ödesdigrare, att framskjutna militära personligheter, som sitter på avgörande kommandoposter här i landet, klart ger uttryck för att de intresserar sig mera för en främmande stats storhet och makt än för Sveriges frihet och oavhängighet — eller låt mig säga: är det väsentligare, att riksdagen intresserar sig för vad dessa för Sveriges försvar

ytterst betydelsefulla personer förehar, eller att riksdagen riktar huvuduppmärksamheten på spörsmålet, hur man skall göra de fyra kommunistiska representanterna i riksdagen partilösa och upplösa deras parti?

Det är inte bara försvarsfrågorna som är allvarliga, ty med dem sammanhänger också försörjningsfrågorna. Vi har ännu inte i detta land svultit i detta ords krassaste mening och i meningen av allmän folksvält. Tyvärr är det ju så, att det alltid finns svältande människor i större eller mindre antal också i det, som man säger, välordnade samhälle vi har i Sverige, och det börjar bli ganska skralt med försörjningen för åtskilliga. Talet om att man skall bära varandras bördor skorrar oerhört illa i öronen på hundratals tusenden arbetarhustrur, som för närvarande har ytterst svårt att veta hur de skall få en rimlig försörjning för sina barn. Det vore tillbörligt att riksdagen ägnade sitt intresse åt frågan, hur svenska folket skall hjälpas åt att bära varandras bördor, i stället för att lägga de tyngsta bördorna på de minst bärkraftiga, såsom har skett och som sker. Även det har sin betydelse för försvaret av landet.

Emellertid är också detta likaväl som försvarsproblemet av den karaktär, att det icke går att skilja ut från utrikespolitiska problem och från den utrikespolitiska linje, som regeringen med riksdagens stöd företräder. Jag vill emellertid inte ta upp utrikespolitiken i dess helhet till behandling. Jag har ingenting emot att lojalt följa de direktiv, som ovanifrån har givits för denna debatt, direktiv som säger att utrikespolitiken i allmänhet skall återkomma i en särskild riksdagsdebatt längre fram. Jag vill bara erinra om att det vid vissa tillfällen tidigare här i riksdagen varit så, att man utlovat en debatt, som sedan inte kommit, och det är ju möjligt att så också kommer att bli fallet i fråga om utrikespolitiken. Jag hör inte till dem som kräver, att allt mellan himmel och jord som rör utrikespolitiska ärenden skall behandlas inför offentligheten. Det där om att avskaffa den hemliga diplomatin står väl kvar i det socialdemokratiska partiprogrammet som en from önskedröm liksom de flesta andra punkter i det programmet, och jag tänker ju att det inte heller föreligger några särskilt starka påtryckningar från motståndarna till den hemliga diplomatin, att utrikespolitiken här skall läggas fram på ett dukat bord för riksdagen. Det är alldeles givet att statsmakterna när det gäller utrikespolitiken har ytterliga svårigheter. Jag tvivlar icke på att de diplomatiska ämbetsmän som handlägger ärendena inom utrikesdepartementet — främst utrikeministern som är ansvarig för riksdagen, men också de som inte direkt ansvarar inför riksdagen, utan i egenskap av tjänstemän inom utrikesdepartementet biträder regeringen i dess svåra värv — besitter åtskilligt av skicklighet och säkerligen även av god vilja, när det gäller att lotsa fram Sverige i de utrikespolitiska svårigheter som hopas allt mer och mer. Men jag kan också säga att det förekommit en hel rad fall som kan tyda på dåligt handlag eller bristande förståelse för väsentligheter, då man ser resultatet av den utrikespolitiska verksamhet som bedrivs från statsmakternas sida. Jag tror inte att det har varit utrikespolitiskt nödvändigt att föra en sådan politik som förts i vissa fall. Jag skall emellertid inte gå in på några detaljer. Jag har redan sagt, att jag skall följa de direktiv som har givits om att utrikespolitiken skall hänskjutas till en kommande debatt, men jag har inte velat underlåta att säga, att riksdagen härvidlag icke borde nöja sig med bara denna deklaration att utrikesdebatten skall komma. Riksdagen borde i de former, vari man kan behandla dessa känsliga saker, öppet diskutera vad som sålunda kan diskuteras för att vägleda svenska folket, stilla mycken oro som kan uppstå, ofta på grund av missförstånd, men som säkerligen också har mycket berättigade orsaker.

Efter att alltså inledningsvis ha erinrat om de svåra problem, som statsmakterna har att lösa, och inte minst det folkförsörjningsproblem, som tydligen då kommer att tilldraga sig åtskilligt intresse från riksdagens sida vid höstsessionen, vill jag ingå på frågan om hur statsmakterna för närvarande, så långt vi enkla män i ledet kan förstå statsmakternas synpunkter, vill söka bemästra dessa problem. Hittills har i varje fall här i kammaren icke någon från statsrådsbanken yttrat sig,

varför jag kanske föregriper eventuella upplysningar, som tills vidare är oss förborgade. Av de anföranden som vi här hört från partiledarnas sida framgår emellertid, att man för närvarande i huvudsak tänker sig försöka komma till rätta med dessa svårigheter genom att ingripa emot "samhällsfarliga" partier och riktningar, sätta upplösningslagen i kraft och genomföra ett förbud, bland annat av Sveriges kommunistiska parti. Det är alldeles givet att jag här måste ägna några ord åt detta tillämnade partiförbud vad jag huvudsakligen har att säga, kommer jag dock att säga då regeringens eventuella proposition föreligger. Jag kommer då att framföra de meningar, som efter partiledarnas deklARATIONER givetvis också kunde framföras i dag, men i dag avstår jag därifrån och gör endast några korta, men såvitt jag förstår väsentliga, erinringar till de planer på upplösning av kommunistiska partiet som föreligger.

Vad är det som motiverat att partiet skall förbjudas? Jo, förklarar man, partiet utsätter genom sin verksamhet statskutan för farligheter; samhället måste skydda sig emot det kommunistiska partiets verksamhet, därför att det är statsfientligt. Man har från så framskjutet håll som partiledarna i förstakammar-grupperna inte dragit sig för att påstå, att kommunistiska partiet utför en kriminell verksamhet, som motiverar dess upplösning.

Jag skall säga ett par ord om båda dessa synpunkter. Vad beträffar statsfientligheten och samhällsfientligheten i allmänhet, har ju ingenting inträffat som förändrat det kommunistiska partiets karaktär sedan det bildades och till talande stund. Ingen som helst förändring har inträffat och heller ingen förändring i uppfattningarna därom hos särskilt högerpartiet, som alltid har företrätt den meningen, att det kommunistiska partiet borde upplösas. Denna mening, att ett sådant parti bör förbjudas, är ju gammal som gatan och härrör från den tid, då arbetarklassen uppträdde såsom organiserad kraft för första gången i historien. När det skapades något, som vi i dag finner mycket naturligt, något som kallades arbetarrörelsen men som då ansågs vara förfärligt farligt, när det skapades ett socialdemokratiskt parti här i landet och det gällde att möta den socialdemokratiska verksamheten på något sätt, var det första man tänkte på att genom lagstiftning förbjuda densamma. Det är alltså en gammal sak, som icke kan anföras såsom skäl för att 1941 på hösten upplösa det kommunistiska partiet. Det är ju kort sagt de besittande klasserna, med privilegier inom det nuvarande samhället, som alltid är intresserade av att bevara dessa privilegier och hindra dem att göra sig gällande, som vill avskaffa privilegierna. Det är hela den grundval som finnes för detta allmänna betraktelsesätt gentemot det kommunistiska partiet.

Men så den andra sidan av saken! Partiet skulle ha visats vara ett kriminellt parti, som sysslar med spioneri och sabotagehandlingar, och därför skulle situationen ha blivit sådan, att vi nu har att motse en regeringsproposition om partiets upplösning. Jag skall återkomma till detta efter att ha sagt ett par ord om själva demokratin.

Det är herr andre vice talmannen som i sitt anförande här i dag uttalat, att det inte handlar om att åsikter skall förbjudas eller förföljas, utan det handlar om folkets framtid. Jag vet inte, hur herr andre vice talmannen tänker sig att skilja folkets framtid från de åsikter, som man för till torgs i politiken för att skapa en viss form för denna framtid för folket. Det får han klara upp, om han har lust. Men han sade därtill, att demokratin icke kan få offras för principen om demokratin upprätthållande, om jag fattade honom rätt. Man sårar alltså den demokratiska principen för att bevara demokratin. Herr Åkerberg försöker att på detta sätt rädda sin demokratiska själ, samtidigt som han ansluter sig till förslag om upplösning av det kommunistiska partiet, men jag tror icke att han i längden kommer att lyckas med en sådan argumentering. Ty vad handlar det här om? Det handlar inte om att uppgiva en viss princip, en större eller mindre del av demokratin. Det handlar i verkligheten om att uppgiva demokratin själv.

Man säger: "Det där är ju alldeles orimligt. Här finns ju högern, folkpartiet, socialdemokratiska

partiet, bondeförbundet, fyra stora partier samverkande i en regering. På grundval av Sveriges urgamla grundlagar ledes landets öden av denna regering. Vår demokrati blir helt orubbad. Det är bara en viss utväxt, en osympatisk och kriminell företeelse, som skäres bort. Det är till självskydd och i renlighetens intresse.” På det svenska folkets vägnar skulle jag vilja uttrycka en verklig glädje, om så vore fallet. Men det är tyvärr inte så, utan här står statsmakterna i Sverige inför en vändpunkt, där det gäller, huruvida landets utveckling i fortsättningen skall bygga på det, som folket förstår med demokrati, eller om man skall inleda en ny politik och lägga en ny grundlinje för den svenska samhällsordningen — om man skall inleda en sådan politik, som i sina konsekvenser oundvikligen leder till att vi får en polisstat. Därom står diskussionen. Det är ingenting annat, mina herrar, än försök till självbedrägeri — i allra bästa fall kanske lyckat försök till självbedrägeri — när man tror att man skall bevara den svenska demokratin samtidigt som man sätter denna upplösningslag i kraft.

Herr Sam Larsson representerar något av det bästa som finns kvar av den borgerliga progressiva frihetsideologi, som har legat till grund för det borgerliga samhällets utveckling, när han säger: ”Ni bör, mina herrar, hålla huvudet kallt och tänka på konsekvenserna.” Han representerar det bästa av de borgerliga frihetstraditionerna i detta sitt yttrande. Han ser att konsekvenserna av den linje statsmakterna nu drager upp innebär ett avstående av allt det man tidigare har förstått med åsiktsfrihet — åsiktsfrihet, herr Åkerberg — och vad man tidigare har förstått med ett demokratiskt styrelseskick. Detta är man nu i färd med att likvidera. Man kan göra det i sådana former och rikta sig mot sådana relativt små sammanslutningar, att det till synes kanske inte sker så stora förändringar i samhället, men det väsentliga är att det har lagts en ny grundval för den svenska politiken. Allt tal om skydd för demokratin härvidlag är bara ett försök till självbedrägeri, och när högerns representant draperar sig i frihetens mantel och till skydd för demokratin vill upplösa kommunistiska partiet, så säger jag: Nog är det snyggt, men det är inte pråligt! Jag tror, att det finns åtskilliga som därvidlag tänker på en viss potentat, som målar svansen grön. Ni skall inte inbilla er, mina herrar från högerpartiet, att det svenska folket är så lätt att leda in på en ny politik, som ni tror. När herr Johansson som talesman för högerpartiet från denna talarstol utan vidare formulerade det påståendet, att ett kommunistiskt parti, som bedriver spioneri- och sabotageverksamhet, bör upplösas, skulle jag egentligen omedelbart ha velat fråga herr Johansson: Vore det inte av en ansvarig ledare för högern tillbörligt att lägga åtminstone ett enda bevis här på bordet för att hans yttrande är med sanningen överensstämmande? ”Men”, säger man, ”det är ju allmänt känt — saken är klar”. Ett ögonblick, mina herrar, skall vi se, om den är så klar!

Och hur kan herr Gränebo förklara att sammanslutningar, som bedriver sabotage och spioneri, skall upplösas, och i samma andedrag ge sin anslutning till det tilltänkta förbudet mot kommunistiska partiet? Jag är fullkomligt enig med herr Gränebo om att sammanslutningar, som bedriver sabotage och spionage, skall upplösas. Den saken behöver inte ens ställas under diskussion här i kammaren — sådana sammanslutningar skall naturligtvis upplösas såsom politiska sammanslutningar.

Men det hjälper inte, mina herrar, att ni försöker ta så lätt på denna sak. Den är inte så lätt som ni kanske tror. Och det gäller för er att bevisa inför både kammaren och det svenska folket, vars representanter ni är, att ni upplöser en sammanslutning, som verkligen bedriver spionage och sabotage. Att på oansvariga tidningsredaktörers allmänna, mer eller mindre oförskämda påståenden i pressen grunda ett beslut, kan väl ändå inte vara meningen. Det vore väl tillbörligt att hålla sig till fakta i en så allvarlig sak, som det här är fråga om, och inte på grund av att man sett det i tidningarna, där en har skrivit ett och en annan ett annat, endast påstå, att saken är klar och att man kan utgå från detta, när man fattar sin ståndpunkt.

En borgerlig huvudstadstidning skrev för någon tid sedan, att det är en mycket känd propagandateknisk fint att upprepa falska påståenden ideligen, ideligen, så länge, att man slutligen går förbi dem utan att stryka under dem med tjocka streck man behandlar dem helt enkelt såsom någonting allmänt känt och självklart. Så har man gjort i detta fall. Man upprepar falska påståenden, till dess de anses vara en allmän sanning, och sedan är saken klar och sedan skall Sveriges statsmakter fatta allvarliga och för den svenska politikens framtida utveckling mycket ödesdiga beslut på grundval av en sådan propaganda.

Nej, mina herrar, det går inte an att bara prata om den svenska linjen och säga, att ni själva är svenska och alla andra osvenska. Det får klädas litet kött på de där svenska benen också, och ni kommer att få göra det. Ni kommer också, mina herrar, att få svara inför svenska folket för vad ni egentligen gör med er svenska linje. Det är inte alltid som situationen är sådan, att det räcker med en proklamation.

Jag skall be att få övergå till frågan om sabotage och det kommunistiska partiets delaktighet däri. I två och ett halvt år har en person — för övrigt en enligt upplysningar mycket förkommen person — stått till polisens förfogande i samband med utredning om en sabotageorganisation, som förmenas vara uppbyggd här i landet. I två och ett halvt år har denna person på inspiration sökt att få fram bevis för att Sveriges kommunistiska parti har med denna sabotageaffär att skaffa. Denna affär handlades av polismyndigheten i Luleå, vars högste chef nu är avliden och vilkens namn jag därför inte vill draga in i debatten. Men denne högste chef gjorde sig under sin livstid skyldig till sådana handlingar, att var och en väl ändå med mycket stark skepsis måste bedöma det material, som kommer från en källa, där en sådan myndighetsperson haft sina fingrar med i spelet.

Vad är det som är fakta i denna sak, om ni skär igenom alla lögnridåer som dragits för, framför allt av tidningspressen. Varför kan man ärekränka mig i hela den svenska pressen? Hur kan stora svenska tidningar skriva, att Linderot finansierar en sabotageorganisation, utan att de har den minsta grund för detta påstående? Jo, därför att den svenska tryckfriheten är sådan, att smädelse mot politiskt misshagliga personer kan man göra hur mycket som helst och ostraffat. Frågan, huruvida detta i den allmänna folkmoralens mening kan vara någonting fördelaktigt, kan kanske herrarna själva besvara. Det finns knappast någon tidning i detta land, som jag inte skulle kunna låta åtala och som jag inte skulle få fälld för kränkande omdömen, därest svensk lag skulle följas.

Detta rör emellertid bara min person, någonting som självfallet i och för sig är av underordnad betydelse. Men jag är för närvarande ordförande i Sveriges kommunistiska parti, och utifrån detta har man byggt upp sina anklagelser mot partiet. Och vad är det som är kvar av fakta i sabotageaffären? Jo, det är följande. Efter att i två och ett halvt år ha arbetat med en utredning för att visa, så vitt jag förstår, att det kommunistiska partiet organiserat sabotaget, har hittills ingen kommunist blivit dömd för denna sak, eller ens åtalad, med undantag för en enda kommunist, som har ställts under åtal, emedan han varit godtrogen nog att förvara en väska, om vars innehåll han ingenting visste. Vid Kirunaprocessen ansåg man tydligen, att denne kommunist genom en så pass påtaglig obetänksamhet kommit att dragas in i denna affär, att man för honom redan från början påyrkat villkorlig dom, vilket väl också förmodligen kommer att bli rättens beslut.

Detta är vad som är faktiskt i denna sabotageaffär. ”Javäl”, säger man, ”men partiet har finansierat affären.” Bland annat har man fått uppfattningen att så har skett genom partiordförandens egen person. Därom föreligger protokoll hos kriminalpolisen i Stockholm. Men av dessa protokoll framgår också, för den som överhuvud taget vill läsa dem, att intet som helst samband mellan Sven Linderot eller kommunistiska partiets ledning samt denna sabotageorganisation föreligger.

Varför underlät Linderot att inställa sig hos kriminalpolisen i Stockholm på anmaning under sommaren 1941, alltså för cirka tre månader sedan? Jag tror inte det är otillbörligt att jag säger ett par ord om denna sak, ehuru väl jag inte anser min person vara avgörande för den svenska politiken. Då man emellertid har gjort detta till en så oerhört stor sak, förmodar jag att det skulle kunna missförstås, om jag inte här så kort som det är mig möjligt också klarade upp denna sak.

Vad förelåg efter midsommar i år av nya förhållanden i fråga om den svenska politiken och i fråga om världskriget? Jo, den i och för sig icke så ringa omständigheten hade tillkommit, att Tyskland börjat krig mot Sovjetunionen — en för den närmaste tidens utveckling oerhört betydelsefull förändring i läget. Då tyska riksregeringen i officiella rapporter gav meddelanden om orsaken till att detta krig ansågs nödvändigt av vederbörande regering, så angavs i dessa officiella rapporter från de ansvariga riksministrarna i Berlin bland annat, att den tyska regeringen såg sig nödsakad att trots pakten angripa Sovjetunionen, emedan riksregeringen upptäckt att från Sovjetunionen och andra länders territorium hade organiserats en mot det tyska riket fientlig verksamhet av så allvarlig art, att detta var anledning nog att företaga ett angrepp. Det är ju alldeles givet att vi här i riksdagen icke kan ge oss in på några omdömen rörande dessa rapporter. Det tillkommer icke oss, och det tillkommer icke heller mig. Men jag vill anföra en sak, som är ganska betydelsefull för bedömandet av vad som skett här i Sverige och som sammanhänger med frågan om förbud av det kommunistiska partiet. I de rapporter, som riksministrarna i Berlin sålunda avgav, bland andra utrikesminister von Ribbentrop och chefen för inrikesministeriet och SS Himmler — eller närmare bestämt av herr Heydrich, som är mycket känd också här i Norden genom hans nyligen timade besök i Norge och hans nuvarande vistelse i Tjeckoslovakien — angavs att från Stockholm organiserats en mycket allvarlig konspirativ verksamhet gentemot tyska riket. Ledaren för denna konspirativa verksamhet var den svenske riksdagsmannen Sven Linderot, som dels finansierat, dels instruerat och dels organiserat en mycket farlig verksamhet, sänt folk till Berlin och till andra delar av Tyska riket och sålunda åstadkommit fara och avbräck för den tyska regeringen. Denna rapport publicerades här i Sverige. Materialet har även samlats i en broschyr, som jag antar att de flesta bland riksdagsmännen redan tagit del av. Där i angives alltså Sven Linderot såsom en av de huvudpersoner i Västeuropa, på vilka man har att rikta sin uppmärksamhet, för den händelse man vill ha reda på varför Tyska riket började krig mot Sovjetunionen.

Jag upprepar att det inte är min avsikt att ingå i någon polemik med tyska regeringen rörande dess motivering för kriget. Men jag vill icke underlåta att säga, att det som säges i den tyska regeringens rapporter rörande den svenske riksdagsmannen Sven Linderot icke är med verkliga förhållandet överensstämmande. Samtidigt som denna rapport publicerades här i Sverige söktes jag emellertid av den svenska polisen. Det är ingen hemlighet jag avslöjar, då jag säger, att samtidigt förelåg i anslutning just till de rapporter, som jag här talat om, krav på att Sveriges kommunistiska parti skulle upplösas och att min verksamhet i Kommunistiska internationalens tjänst i Västeuropa sålunda av de svenska statsmakterna skulle kriminaliseras.

När jag blev kallad till polisen, och det angavs, att jag kallats för utredning rörande en sabotageaffär, så är det givet att jag, om jag vetat någonting om denna sabotageaffär, också infunnit mig hos polisen. Detta är uppenbart. Jag har också nu varit hos polisen. Det rör mig absolut inte, om någon eller flera tidningsredaktörer nu vill göra mig till någon fegling eller ynkrygg, som trycker i stubbåkern som en hare. Det intresserar mig inte — det är också en bagatellartad sak när det gäller så stora ting som det här faktiskt gäller. Men ni måste, mina herrar, erkänna, att då jag visste att jag icke kunde upplysa polisen om en sabotageorganisation, som eventuellt kunde förefinnas, måste jag självfallet tro att anledningen till att jag kallades var en annan. Och jag ville då på de vägar, som står till buds i dylika situationer, verkligen undersöka vad som kunde vara

den egentliga anledningen till att jag kallades till polisen. Betrakta den situation, som då förelåg här i landet, och den situation, i vilken vi befann oss i Europa, emot bakgrunden av det faktum, att jag tillhör Kommunistiska internationalens exekutivkommitté, och säg sedan, om jag inte skulle ha ådagalagt en osedvanligt politisk och rent personlig enfald, om jag inte först sökt ta reda på vad polisen egentligen ville mig!

Ni kan smäda mig politiskt, och ni kan personligen ärekränka mig, vilket synes ha blivit en sport. Om ni tror att ni gagnar gamla Sverige därmed, så kan ni fortsätta med det, herrar redaktörer! Men ni skall inte säga att jag är enfaldig, ty det är jag inte! Och just på grund av att jag inte är enfaldig går jag inte heller omkring och tror, att för mig kan det aldrig föreligga någon fara. ”Har man bara rent samvete, så är det ingen risk att gå till polisen!” Men beviset för att så icke är fallet ligger i de anföranden, som har hållits här i dag och som från fullkomligt falska utgångspunkter dömer vårt parti till kriminalitet.

Det har alltså i denna sabotageaffär hittills icke förebragts något som helst bevis för det ringaste samarbete mellan det kommunistiska partiet och någon förment sabotageorganisation. Därtill kommer, att något sabotagedåd av denna organisation icke har blivit förövat annat än möjligen av utländska män i utlandet, men icke i Sverige och icke av svenskar. Det glömmet ni också, mina herrar. Men här har faktiskt förövats sabotagedåd, och jag skulle vilja vända mig särskilt till herr Johansson i detta fall. Det har utförts sabotagedåd i Sverige, som har kostat flera människors liv, trotyllicantatet och sprängningsattentat, som har verkställts av officerare i Sveriges krigsmakt. (Talaren avbröts här av herr talmannen som yttrade: Jag ber att få erinra talaren om att det icke är tillåtet att använda förolämpande uttryck.)

Jag har inte avsett att förolämpa någon. Det finns ju domstolsutslag på denna sak, herr talman. Jag har inte avsett att förolämpa officersskåren, utan jag har endast talat om ett konkret exempel.

Om man här tagit upp frågan om utförande av sabotage och anför detta såsom skäl för en upplösning av en sammanslutning, är det ju alldeles givet att man måste intressera sig för sabotagedåd, som faktiskt är begångna, då man i fråga om kommunistiska partiet intresserar sig för sabotagedåd, som icke är begångna, på sin höjd planerade. Således har här genomförts ett sprängningsattentat, för vilket man övade sig på en tongivande högertidnings officin, enligt polisens rapporter och enligt vad som framkommit vid rättegången. Varför tar man inte upp detta såsom skäl för att det parti borde förbjudas eller i varje fall övervakas, som ännu låter sådana tidningar framträda såsom förespråkare för partiet? För min del har jag aldrig ett ögonblick tänkt att anklaga det svenska högerpartiet som ”sabotageparti”. Men varför nämner jag det? Jo, därför att jag tycker att det är väl ännu orimligare att anklaga Sveriges kommunistiska parti för vad en eller annan kan ha tänkt göra. Sveriges kommunistiska parti skall upplösas på grund av sabotagehandlingar, som icke har utförts eller som i varje fall, i den mån de har utförts, icke har utförts av medlemmar av Sveriges kommunistiska parti.

Så har vi frågan om spionage. I två eller tre års tid har man sagt att kommunistiska partiet är ett spionparti. Det står i främmande makts tjänst. Det finns all anledning för ett parti och dess ledning, som sålunda offentligt ideligen anklagas för att bedriva spioneri, att försöka upptäcka, om någon medlem av partiet gör sig skyldig till dylika gärningar, för att förhindra att något dylikt kommer att ske. Så har också varit fallet, men om i ett parti med hundratusentals anhängare och tiotusentals medlemmar till och med en funktionär bakom de ansvariga instansernas rygg sänker sig ned till att begå kriminella handlingar, så måste man väl rimligen avvakta vilken ståndpunkt detta parti intar till vederbörande funktionär. Här har vi haft olyckan att på sin tid få överta en funktionär från det parti, som i allmänt tal kallades Kilbomspartiet. Denne funktionär har nu dömts, därför att han ägnat sig åt spionage. Det är ju alldeles självklart att vår partiledning i den

situation, vari vi befinner oss, skulle betrakta det som ett livsintresse att uppspåra och omöjliggöra dylika handlingar. Motsatsen skulle vara fullkomligt abnorm, absurd. Men varför skall man för en eller ett par medlemmars skull, som bakom de ansvariga instansernas rygg begått kriminella handlingar, döma ett helt parti? Jag yttrade en gång här i riksdagen i ett annat sammanhang, utan att ha en tanke på sådana saker som dessa: ”Om ett parti skall kriminaliseras på grund av handlingar av enskilda medlemmar, som tillhör partiet, ja, då blir alla partier i riksdagen kriminaliserade.” Jag sade det i ett annat sammanhang, men det passar precis in även här. I en debatt i andra kammaren erkändes av ledamöter av högerpartiet, att de första av de domar, som avkunnades för spioneri här i landet, under nuvarande krigstid, gällde ett par tre medlemmar av den svenska högerns partiorganisation. Men det kan ju aldrig bli tal om att säga, att högerpartiet är ett spionparti, eller folkpartiet ett sabotageparti därför att det sitter anhållen i denna sabotageaffär en handlande i Malmö, som sedan ett tiotal år varit organiserad i folkpartiet — i folkpartiet, herr Sam Larsson — och som givit uttryck för, som sin bestämda politiska mening, att det är det bästa politiska partiet. Skall vi därför anklaga partiet för kriminalitet? Ifrågavarande person har varit med i folkpartiet sedan ett tiotal år, så att det är inte fråga om någon som gått in där för att kompromettera folkpartiet. När det däremot gäller det kommunistiska partiet är det känt att folk går in där för att kompromettera partiet. Men av oss begär man, att vi skall vara utrustade med alla slags otänkbara personliga egenskaper, något sjätte sinne o.s.v., så att vi i alla situationer skall kunna upptäcka sådant och göra partiet fritt från sådana personer. Vi tar avstånd från alla dessa handlingar, för vilka ni anklagar oss.

De enskilda medlemmar av partiet, som har svikit partiets förtroende, dömes icke bara av svensk strafflag och svenska rättsinstanser, utan också av sitt parti och dömes kanske hårdare och kännbarare där än de dömes av de svenska rättsinstanserna. Men att ta upp detta nu och här, från riksdagens talaretribun, anföra såsom något allmänt känt, bevisat och bevittnat att Sveriges kommunistiska parti är en organisation för sabotage och spionage och därför skall förbjudas, är otillständigt, och det kommer att få ödesdigra verkningar i den svenska politiken, om så framskjutna svenska politiker som de, som talat här, utan vidare låter förleda sig till att ta ståndpunkt på så vaga grunder och på sådana som i detta fall fullkomligt falska uppgifter — jag har nu ganska utförligt bemött detta.

Till de rent politiska synpunkterna i fråga om de konsekvenser, som ett partiförbud kommer att medföra, återkommer jag, det har jag redan sagt, när en eventuell regeringsproposition föreligger. Men jag har trots det vara nödvändigt att så utförligt som jag här gjort ändå söka klara ut vad som är rakt och vad som är skevt i detta fall.

Er värdering av oss såsom kommunister, er rent politiska värdering, påverkas givetvis icke av det här sagda. Den är klar. Vill ni med er demokratiska åskådning förena ett partiförbud mot det kommunistiska partiet, motivera det då som rejäla karlar och säg, att denna politiska åskådning skall förhindras att göra sig gällande och att försöka värva anhängare här i landet! Men uppfinn inte kriminella ting och försök inte att stämpla partiet såsom ett kriminellt parti! Om ni går fram som ärliga politiker, mina herrar, tror jag att det i längden gagnar er själva.

Tror ni att Sverige i dag gagnas av att man beträffande en del kommunister, socialdemokrater och syndikalister, som till och med är utbildade till underbefäl i svenska armén och som har utomordentligt goda vitsord i fråga om uppförande och i fråga om tjänstbarhet, förfar så, att man tar dem från deras ordinarie förband, samlar ihop dem i s.k. arbetskompanier, som ingenting annat är än militära koncentrationsläger, och placerar dem uppe i Härjedalen för att bygga väg, således helt enkelt kriminaliserar dessa enskilda människor? När man gjort detta, samtidigt som kommandoposter innehas av folk, som herr Brandt här i dag talat om — för att icke riskera att själv väcka

någon ovilja eller eventuellt bli betraktad såsom smädare av den svenska krigsmakten, ber jag få hänvisa till vad herr Brandt sagt om vissa generaler eller om Försvarsfrämjandet — undrar man, av vilka den svenska friheten i dag försvaras bäst: av dessa kommunister, som sitter i koncentrationsläger däruppe i Härjedalen, berövade sina elementära rättigheter, eller av de generaler, som sitter i Försvarsfrämjandet?

Vad är nu detta uttryck för? Jo, just den nya linje, den nyordning av den svenska demokratin, som ni nu är i färd med att genomföra. För oss är det i och för sig ingen som helst överraskning — vi har väntat proposition om partiförbud långt före detta — men jag måste erkänna, att jag på senare tid har trott, att det ändå låg någonting i att Sverige var en gynnad nation i mer än ett hänseende, att sålunda den svenska demokratin också skulle kunna rida ut stormen med andra metoder och medel än den s.k. demokratin i andra länder har kunnat. Jag tänkte: Kanske den svenska demokratin är så stark, att den inte slår in på den väg, som heter upplösning av det kommunistiska partiet. Tyvärr synes det dock vara så, att även svenska folket måste gå den bittra vägen till slut.

Europas folk lider under hårda gisselslag i dag, och praktiskt taget i varje land har reaktionen satt in sin första stöt mot den demokratiska ordningen och krävt upplösning av det kommunistiska partiet. Det börjar nästan bli en banal företeelse, när man betraktar det historiska skeendet i alla Europas större och mindre stater: det första som sker är upplösning av det kommunistiska partiet, kriminalisering av kommunisterna och deras verksamhet, därefter upplösning av det socialdemokratiska partiet eller, för att se på ett av våra grannländer, av en viss vänstergrupp inom det socialdemokratiska partiet och kriminalisering av denna. Sedan kommer turen till fackföreningarna, och så fortgår det småningom undan för undan, till dess slutligen överhuvud taget all strävan för vad vi betecknar med ordet frihet blir betraktad som kriminell. Det är nästan ett banalt schema, efter vilket historien utvecklar sig i land efter land, och det synes tyvärr vara så, att detta banala schema kommer att följas också i Sverige, det banala schemat att man börjar med att upplösa det kommunistiska partiet för att sedan gå hela skalan igenom.

Tror ni, mina herrar, att ni löser ett enda problem, när ni upplöser det kommunistiska partiet? Har ni inte sett, att det sker någonting och att det kommunistiska partiet i Sverige såväl som i andra länder icke står utanför skeendet och överhuvud taget icke kan försättas utanför detta skeende, vare sig partiet är politiska legalt eller icke? Har ni förstått, att det har inträffat någonting i folkens frihetskamp, när man sätter likhetstecken mellan kommunist och patriot? Har ni förstått, att det inträffat någonting, när i ett grannland till oss en kommunistisk och en socialdemokratisk fackföreningsman tar varandra i handen, går mot väggen och ställer sig framför arkebuseringsplutonen och sjunger ”Ja, vi elsker detta landet”? Förstår ni inte, att någonting har inträffat, som man icke löser här i Sverige under något slags hysteri, med något slags ny visdom, med vilken man plötsligt upptäcker, att Sven Linderot är en kriminell figur, en visdom som ni inte tror på i verkligheten men som ni försöker tvinga er till att tro på för att fullfölja en politik, som ni känner er tvingade att fullfölja.

När jag alltså ville se vart man syftade, då man sökte efter mig från polisen, var det därför att det i Europa hade inträtt en sådan situation att gamla medeltidsformer med tagande av gisslan hade genomförts och att hundratals människor skjutits såsom gisslan efter att ha suttit årtal inburade i fängelser utan att ha gjort någonting orätt. Jag vill inte sitta som gisslan, jag vill inte att Sverige skall komma in i den situationen att någon gisslan i Sverige skall kunna tagas, och därför varnar jag er, mina herrar; ni skall inte vara så hurtfriska nu, när ni går att förbjuda det kommunistiska partiet ifrån falska utgångspunkter och i självbedrägeri! Jag säger er ärligt och uppriktigt: Var inte så hurtfriska, och tro inte att ni löser edra problem med detta! Det blir inte mera mat i fattigmans hem i Sverige för det, det blir inte någon barnamun mättad; intet problem, som rör den

svenska friheten, blir därigenom löst, och ingen sammanhållning, som herr Åkerberg i dag talat om, stärkes. Däremot skapas splittring, ty den svenska demokratin får ett grundskott, och ni har bundit ris åt er egen rygg. Ni kan döma enligt svensk lag de kriminella handlingar, som görs av enskilda människor. Ni kan hålla den ordning, som samhället väl kräver, men ni skall inte inbilla er, att ni uppnår någonting av detta genom att upplösa det kommunistiska partiet och göra oss till kriminella. Ingenting av vad ni vill uppnå kommer ni att uppnå, mina herrar.

Men den reaktion, som döljer sig bakom högerpartiets demokratiska mask, fröjdar sig och ler åt att nu äntligen ha fått det socialdemokratiska partiet till, jag vågar nästan säga, slutpunkten av dess utveckling, den ler åt att denna socialdemokrati i skräck inför de faror, som hotar Sverige, nu nått fram till den slutpunkt, där den alltså är med om att avskaffa den demokrati, för vilken detta parti har kämpat och vilken detta parti har stor förtjänst av att ha skapat. Denna demokrati går detta parti nu in för att avskaffa.

Det hjälper inte, att ni säger, att kommunistpartiets upplösning inte spelar någon roll för demokratin; kommunisterna står utanför demokratin och utanför samhället. Nog borde ni ändå ha lärt så mycket av historien och av vad ni sett har inträffat i land efter land med utgångspunkt från förbud mot det kommunistiska partiet, att ni inte borde tro, att Sverige är något undantag, så att man här i Sverige skulle kunna genomföra en upplösning av det kommunistiska partiet utan de konsekvenser, som en sådan åtgärd har medfört i alla andra länder.

Om jag kommer att få tillfälle att tala mer i denna kammare i denna fråga, det vet jag inte, men jag har inte velat skilja mig från ämnet i dag utan att ha sagt dessa kanske i vissa fall ganska spontana ord — jag har inte utarbetat något försvarstal av det skälet, att jag icke ansåg mig sitta på de anklagades bänk. Jag har icke hållit något försvarstal, men jag har, vilket jag anser riktigt och rätt, angivit de företrädare för en ny linje i den svenska politiken, som vill avskaffa den svenska demokratin, med de risker för svenska folket som detta kommer att medföra. Och jag vill säga er till sist, mina herrar, att folkets kamp för friheten kommer aldrig att regleras genom parlamentsbeslut, hur betydelsefulla parlamentsbeslut i detta demokratiska land än är. Men vi befinner oss nu i en omvälvningsperiod, som jag hoppas skall för Sveriges vidkommande medföra icke bara bevarande av den nationella friheten och oavhängigheten, utan också en verklig folkfrihet, en ny samhällsordning, där kriget och det vanvett, som nu regerar i världen, avskaffas.

Kampen för denna frihet kommer svenska folket att föra, alldeles oavsett vad ni, mina herrar, beslutar i första kammaren och i andra kammaren av Sveriges riksdag. Men det kan försvåra denna kamp, det kan skapa oerhört ödesdigra förhållanden, om icke andra statsmakten noga överväger vad den gör, innan den slår in på denna nya linje.

Med detta har jag sökt att i den mån det är mig möjligt ställa frågan på riktigt sätt, och jag vädjar till dem, som behandlar denna sak, att göra det sakligt och lugnt utifrån vad som är fakta och icke bara på rak arm emot ett kommunistiskt parti kasta ut beskyllningar, som man tror kanske är riktiga men som i verkligheten visar sig falska. Om ni skall rädda er med att det skall förbjudas ytterligare ett parti, ett på den andra kanten, som det heter, Svensk socialistisk samling eller vad det är för ett parti, vet ni då, att detta också är ett bedrägeri mot svenska folket, ty — det har redan sagts av herr Brandt, och jag instämmer till fullo i vad han sagt — skall man genom parti-förbud upplösa de s.k. svenska riktningarna på den andra kanten, som det heter, så måste man i varje fall upplösa allra minst Nationella förbundet. Därvid håller jag med herr Brandt om att gör man inte det, har man i alla fall inte gjort annat än en bedräglig gest och ingenting annat för att möjligen rädda sitt eget samvete och för att bedraga andra av Sveriges inbyggare.

Skiljelinjen går inte så här, mina herrar: på en sida nationell samling, uttryckt av högern, folkpartiet, bondeförbundet och socialdemokratin, å en annan sida en ytterlighetsriktning, kommunisterna, som är samhällsfientliga och landsfientliga, som är kriminella o.s.v., samt å en tredje sida en ytterlighetsriktning, som är nazistisk och som icke har någonting emot att lägga Sverige in i ett nyordnat Europa såsom en integrerande del av ett stortyskt rike. Nej, skiljelinjerna i den svenska politiken går icke så. Det är inte någon sådan triangeluppställning i den svenska politiken, utan här går en skiljelinje rätt igenom alla edra partier, och det är denna skiljelinje, som grupperar folket antingen på den sidan, som vill, med de krafter och medel och möjligheter man har, kämpa, kosta vad det vill, för Sveriges nationella frihet och oavhängighet, eller på den andra sidan — och dit hör folk inom olika politiska partier — som spekulerar i alla möjliga av den nya tidens nya företeelser och som tänker att Sverige skall inordnas i ett främmande livsrum. Dessa två huvudgrupper finns i den svenska politiken, och där går skiljelinjen. Det finns ingen triangeluppställning, och det är ingenting annat än självbedrägeri, om man försöker jämställa det kommunistiska partiet i dagens situation med det nazistiska partiet. Det är ingen, som med bibehållet allvar vill påstå, att Sveriges kommunister i dag icke är de pålitligaste försvarare av Sveriges oavhängighet. Absolut ingen vågar med bibehållet allvar påstå motsatsen, mina herrar. Ni tror inte själva på att inte Sveriges kommunistiska arbetare i dag kommer att kämpa som en man för Sveriges nationella frihet, men ni kan kriminalisera dem och tror att ni räddar friheten därmed.

Jag har försökt att bidra till att klara upp, hur skiljelinjen går i den svenska politiken, och jag slutar nu med att ännu en gång understryka en varning till eder, herrar ledamöter av första kammaren: Tänk er noga för, innan ni nyordnar den svenska politiken så, som här i dag antytts i partiledarnas anföranden.

Krigsmål och fredsmål (januari 1942)

(Världen i dag den 15 januari 1942)

År 1942 börjar som det svartaste krigsåret historien känner. Om någonsin man med rätta kunnat säga att världen står i brand så är det nu. Krigslågorna flamar runt hela jordgloben. Men trots detta fruktansvärda i 1942 års utgångsläge är dock mångt och mycket klarare och lättare att analysera än för ett år sedan. De världsomspännande krafternas uppmarsch är verkställd, folken ser klarare varthän de mäktiga stridande blocken strävar i den gigantiska kampen.

Möjligheterna till kompromisser har blivit färre allt eftersom det blivit förståeligt för folkmassorna att angriparsstaterna icke avser och icke kan lösa ett eller annat delproblem, utan att den enda "lösning" som för dem är möjlig är fullständig seger som skall betyda fullständigt herravälde över världen. Därför är det också lättare att formulera krigsmål och fredsmål. Det börjar alltmer att handla om seger eller död.

De arbetande folkmassorna börjar också förstå vilket fruktansvärt öde som väntar därest angriparsstaterna skulle lyckas i sina uppsåt att lägga världens folk under sitt herravälde, med allt vad detta betyder av medeltidsbarbari, folkförtryck, slaveri. Därför ställer arbetarmassorna såsom sitt mål i den stora världskampens första etapp att skapa ett förbund med alla frihets krafter i alla folk för att slå angriparna sönder och samman och därigenom rädda kulturen, demokratin och folkfriheten.

Lärörrik är därvid det norska folkets kamp. Norge har i kanske högre grad än många andra små

nationer som kämpar för sin frihet mot ockupanters förtryck ådragit sig uppmärksamhet och väckt sympatier bland alla frihetsälskande människor världen över. Den norska kampen har emellertid även avsatt ett resultat som är groteskt. I nära tusen år har den kristna mänskligheten såsom personifikation av allt lumpet förräderi, som inkarnation av brottsligt svek, haft Judas Iskariot. Man har bara behövt nämna ordet Judas då man velat karakterisera en svart förrädare. Den gamle Judas kan nu få ro i sin grav. Hans namn kommer att falla i glömska. Hans dåd har upprepats och överträffats. En ny figur har vunnit burskap i världsmedvetandet såsom inkarnation av svek och förräderi. Hans namn behöver ej nämnas. Det är i var mans mun, och överallt i världen där folkens förrädare nämnes, där bär de namn av den moderna norske Judas.

Vi läste den sista arkebuseringslistan från Norge. Det var läkare, disponenter, köpmän och arbetare. Detta illustrerar att det norska folket funnit sig samman, att dess krigsmål är klart, att det för alla gäller att återställa den norska nationens frihet. Och på samma sätt ser det ut i land efter land som angripits, undertryckts eller hotas av angriparstaterna. Överallt inser folkmassorna att de första krigsmål som måste vinnas innan något mål för freden överhuvud taget kan ställas, det är att återvinna den nationella friheten. Och för att så skall kunna ske måste fascismen krossas.

I sitt stora tal vid revolutionsjubileet i november förra året formulerade sovjetfolkens ledare, Stalin, dessa krigsmål i det han uttryckte, att sovjetfolken var fast beslutna att krossa fascismen var den än må finnas men att de enskilda folken och nationerna sedan de befriats från fascismens gissel själva har att bestämma över sina egna öden, själva forma det samhällsskick som de önskar.

I Washington har 26 stater undertecknat en deklaration om samverkan i kampen mot axelmakterna tills seger vunnits. England, Sovjetunionen, Förenta staterna, Kina och de övriga stater som deltar i denna manifestation representerar skilda samhällsskick och ideologier, men de har sina folk bakom sig då de förklarar såsom sitt krigsmål att återställa folkens nationella frihet genom att krossa de angripare som drömt om världsherravälde.

Men arbetarklassen? Den har ju dock i alla land sitt eget samhällsideal för vilket den kämpat i mansåldrar. Sant. Men just därför söker arbetarklassen och den socialistiska arbetarrörelsen i alla land att skapa ett förbund med alla klasser och grupper som vill den nationella friheten. De är medvetna om att detta är förutsättningen för den sociala friheten. Arbetarklassens historiska mission är och måste vara erövringen av socialismen, som slutgiltigt avskaffar krig och folkförtryck i världen, men dess krigsmål i dag är och måste vara krossandet av fascismen, för den nationella frihetens, kulturens och demokratins räddning. För detta krigsmål kan enhet skapas inom arbetarlederna, och arbetarklassen som den betydelsefullaste klassen i samhället kan därvid sluta förbund med alla frihetskrafter som vill stå fascismens onda emot. En folkfront i denna mening är folkens räddning. Envar som söker hindra att en sådan enhet skapas är medvetet eller omedvetet en folkfiende. De som i dag ställer den direkta kampen för det socialistiska målet före den nationella frihetskampens krigsmål gagnar, om också mot sin vilja, de folkfiendliga krafterna. *De som för den nationella frihetens tal på tungan men genom kamp mot arbetarklassen och dess frihetsrörelse splittrar den nationella frihetens krafter begår en förbrytelse mot den nationella frihetens sak.*

Om vi så förstår att rätt ställa krigsmål och fredsmål så skapas därmed betingelserna för att 1942 skall bli ett år av avgörande segrar över fascismen, avgörande segrar för demokratin och folkfriheten.

Bönder och arbetare (november 1942)

(Tal vid sammanträde med Centralkommittén för Sverges Kommunistiska Parti den 21 november 1942.)

De huvudfrågor vi under de gångna krigsåren ställt i förgrunden i den svenska politiken och i vårt partis verksamhet är, i stort sett, fortfarande desamma. Försvaret av den nationella oavhängigheten och upprätthållandet av freden är de främsta av dessa huvudfrågor.

Vi har redan från 1939 och därefter under hela krigstiden klart utsagt vår ståndpunkt. Kommunistiska partiet har inte svävat på målet eller vacklat i dessa huvudfrågor. Senast på vår partikonferens i januari 1942 utformade vi klart våra ståndpunkter i dessa problem, och därom behöver vi alltså icke närmare orda. Om vi fortfarande upprätthåller vår huvudlinje att slå vakt om neutraliteten och verka för att skapa en nationell frihetsfront i kampen mot det nazistiska krigshotet och för försvaret av den nationella oavhängigheten, så betyder detta inte att vi avstår från ganska väsentliga anmärkningar gentemot den officiella svenska politiken.

Det finns anledning att skärpa vår kritik ifråga om eftergifterna för Tysklands och Finlands krav. Vid partikonferensen i vintras uttalade vi, att vi ansåg tiden inne för en omprövning av t. ex. tillståndet att låta tyska soldater resa till och från Norge på svenska järnvägar, och om icke den halvofficiella välsignelse som åtföljer de finlandsfrivilliga på deras färder skulle upphöra. Tyskarnas allmänna styrka i krigföringen har försvagats, de styrkor som står axeln emot har förstärkts, farorna för ett tyskt överfall på Sverige har minskat, och den försvarsvilja som svenska folket lägger i dagen har stärkts. Allt detta är skäl för att regeringen skulle föra en stramare neutralitetspolitik. Det är dessutom inte bara utrikespolitiska utan även inrikespolitiska skäl som talar för att regeringen inte skulle ge krediter längre till Tyskland och Finland, inte exportera andra varor än som är nödvändiga för det varuutbyte den svenska folkförsörjningen kräver.

Vid den s. k. informationsriksdagen som hölls i november månad gavs åtskilligt nytt ifråga om den ekonomiska politiken som vi bör notera. Framför allt var det bondeopinionen i prisfrågorna som dominerade riksdagsdebatterna. Man diskuterade inte längre "kommunistfaran" som vid tidigare riksdagar utan "inflationsfaran". Bekymrens tyngdpunkt hade alltså flyttat sig för de styrande här i landet.

Det är typiskt för den nuvarande regeringens politik, att de *konkreta* förslagen inte fanns när riksdagen var samlad. Först sedan riksdagen rest hem kom den söderlundska utredningen på regeringens bord samt bekräftades av denna såsom grundvalen för dess ekonomiska politik under den närmaste tiden. Prisstopp och lönestopp talades det endast om i största allmänhet. Jag tror emellertid att det just är dessa frågor som för närvarande är den svenska inre politikens huvudproblem. Om vi tänker tillbaka på den svenska politikens utveckling under krigsåren, så finner vi att de ekonomiska frågorna under de första krigsåren inte intog den dominerande ställningen i arbetarklassens kamp. Det var kampen för demokratin, kampen mot transportförbudet, mot tjänstepliktslagen och andra fullmaktslagar, som regeringen låtit genomföra i riksdagen och där man ettdera avhänder massorna demokratiska fri- och rättigheter eller ger regeringen fullmakter att likvidera dem, som var dominerande. I detta stycke har nu en förändring ägt rum, och vi har anledning konstatera, att det är de ekonomiska problemen som är centralfrågorna i dagens svenska politik.

Varpå beror detta? Jo, det beror på att Sverige blivit fattigare. Vi hade ganska skapligt i skafferiet när kriget började, inte just i arbetarnas privata skafferier, ty där var det ganska skralt, men i moder Sveas stora skafferier. Den oerhörda upprustningen, de kostnader som beredskapen drager, och en hel del andra svårigheter har medfört att Sverige börjar bli fattigt, så vi får kanske åter-

uppliva den gamla sången ”Vårt land är fattigt, skall så bli ...”. Att vi lägger ut flera miljarder om året på i huvudsak improduktiva ändamål måste så småningom medföra konsekvenser. Det måste till slut bli det som sätter sin huvudprägel på samhällslivet och därmed på den inre politiken.

Detta är orsaken till att den söderlundska utredningen kommit till stånd, och till att regeringen nu sätter in hela sin auktoritet för att genomföra dess huvudlinjer. Jag utelämnar detaljerna i denna plan och karakteriserar den endast i några huvudpunkter.

Det man gör till centralproblem är, att vi måste undvika inflation. Man säger arbetarna att inflation betyder att de får en massa pengar, som de inte kan göra av med ty inga varor finns att köpa, eller också är de så förfärligt dyra att arbetarna har ingen glädje av sina många pengar. Och ju fler pengar arbetarna har desto mer går åt när de skall köpa varor. Alltså är det uteslutande nackdelar för arbetarklassen i en inflatorisk utveckling.

Detta är en oerhörd förenkling av hela problemet. Man gör det avsiktligt för att arbetarna skall tro att de fått hela frågan om ekonomin klar för sig. Sedan säger man: Hur skall man kunna undvika inflation? Samt svarar: vi måste stoppa priserna! Hur skall man då göra för att inte varupriserna skall bli högre? Jo, man skall stoppa lönerna, ty lönerna är en oerhört betydelsefull faktor i den ekonomiska processen och utan att stoppa lönerna kan man inte hindra en inflatorisk utveckling! Man förbigår här kärnfrågorna. Dessa är nämligen att staten tagit i anspråk en så oerhörd och oproportionerligt stor del av den samlade realinkomsten för improduktiva statsutgifter, att därigenom en rubbning i det kapitalistiska systemet inträtt. Då det budgetåret 1941-42 var ett underskott på 2 miljarder i statens budget, och då man inte i den söderlundska utredningen förutsatt ett mindre underskott nästa år, så är det klart att man driver ett ekonomiskt-teoretiskt skoj med det svenska folket, när det söderlundska programmet propageras som ett program för att hjälpa och skydda massorna för inflationsfaran.

Söderlundsprogrammets syfte är att i högre grad än hittills utplundra arbetarna. De ramavtalsreglerade lönerna har ändock gett litet grand i compensation åt arbetarna för stegrade levnads-kostnader, även om reallönen hela tiden har sjunkit. Men det är inte tillräckligt för dem som har makten här i landet att arbetarklassens reallöner sjunker i det tempo som de hittills gjort. De måste sänkas i snabbare tempo och alla åtgärder vidtagas för att massornas levnadsstandard skall kunna pressas ytterligare nedåt. Det är summan av den söderlundska ekonomiska visdom, som den svenska regeringen gjort till sin.

Hur kan det komma sig att en regering, som bl. a. stöder sig på socialdemokratisk majoritet i första och andra kammaren lägger fram ett sådant program och på allvar appellerar till arbetarna att godkänna s. k. lönestopp? Förklaringen är inte så invecklad. Den ligger däri att samlingsregeringen i allmänhet, och dess ekonomiska politik isynnerhet ledes av monopolkapitalisterna, av storfinansen. Det är monopolkapitalet som berikat sig under kristiden. Det är storfinansen som anger huvudriktningen för den ekonomiska utvecklingen, och strävar efter att den svenska kapitalismen inte skall lida allvarliga skador.

Arbetarna har hittills varit mycket lojala och funnit sig i sänkt levnadsstandard. Kan man förutse att de kommer att vara det i fortsättningen också?

För att svara på frågan måste vi undersöka varför arbetarna hittills varit så lojala. Det är inte min avsikt att göra någon djupgående analys av den svenska arbetarrörelsens inre förhållanden och den ideologi, som här spelar en viss roll och som behärskar flertalet av den svenska arbetarrörelsens organisationer. Men om vi ser på den svenska arbetarrörelsens struktur och den ideologi som gör sig starkast gällande inom densamma, så finner vi förklaringen till att arbetarna varit så lojala. De har i allmänhet den uppfattningen att man måste söka samverkan med bourgeoisin för

att arbetarna skall ha bästa möjliga utbyte av sin arbetskraft och komma så lindrigt som möjligt undan de svårigheter som krisen skapar. Denna uppfattning om samverkans nödvändighet är emellertid inte skapad under kriget. Det är den gamla socialdemokratiska ideologin, som man hamrat in i arbetarnas medvetande framför allt under de senaste tio åren, ideologin av klassam-
arbete som gör det möjligt för en rätt liten klick av socialdemokratiska ledare att i det politiska livet och fackföreningsrörelsen hålla arbetarna passiva.

Vi måste utgå ifrån att de ekonomiska realiteterna kommer att bryta denna passivitet och skapa en motståndets anda bland arbetarna.

Därmed är hela frågan om lönestopp och facklig politik ganska klar. För oss kommunister är det självklart, att vi skall resa motstånd emot de försök som nu göres från regeringens sida att under sken av kamp mot inflationen utplundra massorna.

Svårigheter kommer naturligtvis att uppstå, då man vill vinna fackföreningsrörelsen härför. Men inga svårigheter får lov att avskräcka oss. Det finns inga ekonomiska nödvändigheter som föreskriver att arbetarnas levnadsstandard nu ovillkorligen skall pressas ned. Staten kan minska sina improduktiva utgifter. När till och med "Ny militär tidskrift" härom dagen skrev, att man kunde dra in 8 à 10 dyrbara mannar vid vaktposteringsarna och sätta dit en flicka som trycker på en knapp för att öppna kasergrindarna när någon går in och ut, så förstår man att det militära slöseriet blivit för groteskt även för officerarna. Vi måste klara ut detta för arbetarna. Ingen gudomlig lag säger att kapitalisterna skall bli rikare och arbetarna skall bli fattigare under kristid och krig. Däremot säger en mänsklig lag, att de bärkraftiga skall bära de största bördorna.

Detta är den ena sidan av den ekonomiska politiken. Bonderörelsen och böndernas krav är den andra sidan av problemet.

Det finns en provisorisk prissättning på jordbruksprodukter. Nu pågår en diskussion, om den skall ändras. Inom de bestämmande organen finns vilja att sänka de priser på jordbruksprodukter som den provisoriska överenskommelsen på grundval av Livsmedelskommissionens förslag fastställt. Man hänvisar till att den goda skörden ger jordbruket en samlad inkomst, som är större än tidigare.

Det är inte så lätt att ta ståndpunkt här. De s. k. konsumenterna står mot producenterna. De som inte producerar livsmedel vill ha allting billigare. Och därför faller man lätt för propagandan att man skall resa motstånd mot böndernas krav. Socialdemokratin söker också bibringa arbetarna uppfattningen att arbetarrörelsens uppgift är att hålla igen mot bönderna.

Naturligtvis måste man skilja på bönder och bönder och priser och priser. Det finns jordbrukare som står sig bra under krisen, men att utan vidare kassera de argument, som framföres från jordbrukarhåll, skulle vara fel. Vi måste differentiera, men vi får likväl inte någon rätsida på saken om vi inte går till grunden med hela frågan, undersöker det läge i vilket jordbruket ekonomiskt sett befinner sig här i landet jämfört med det läge som andra näringsgrenar har i den svenska hushållningen. I detta sammanhang begränsar jag mig till att ange några huvudpunkter.

Bara för 40 år sedan var Sverge övervägande ett agrarland. Den agrara produktionen hade ända fram till 1890-talet större produktionsvärde än industri och bergsbruk. Sedan dess har en mycket snabb utveckling skett, så att jordbruksproduktionen blivit mindre och mindre i förhållande till det samlade resultatet av den svenska produktionen. Särskilt snabb var denna utveckling under det senaste decenniet. 1939 var den s. k. industriproduktionens värdemässiga andel i den samlade bruttoproduktionen åtta gånger större än jordbrukets. Men de människor som lever av den verksamhet som faller inom rubriken industriell produktion, är inte åtta gånger flera än de som lever av jordbruk. Ungefär en tredjedel av Sverges befolkning har sin utkomst i jordbruket. En

tredjedel av Sverges befolkning skall alltså leva på en niondel av de värden som skapas i den samlade produktionen. Att denna tredjedel av folket till större delen ovillkorligen måste befinna sig i en sämre ställning än de övriga två tredjedelarna torde vara klart. Jag bortser alltså från differentieringen inom dessa tredjedelar. Vi måste nämligen angripa problemet från dessa utgångspunkter för att komma till rätta med det.

Till för inte så länge sedan importerade vi en mycket väsentlig del av vår brödföda utifrån. Den svenska spannmålsproduktionen täckte inte vårt behov av spannmål. Landsbygden avfolkades, och jordbruket blev en i Sverige mycket ringaktad näring. "Bönder" var ett föraktligt uttryck. Bonden illustrerades i den svenska "kulturen" genom bondkomikern. På Skansens fester och tillställningar och även på landet framställdes bönder såsom komiska figurer. Det var bonden i början av detta sekel, när jordbruksnäringen alltmer förlorade sin ekonomiska betydelse.

Det är bra att komma ihåg denna utveckling. Under de senaste decennierna har en omställning skett för självförsörjning. Skälen härtill hinner jag här inte att gå in på. Och i dag är vi huvudsakligen hänvisade till självförsörjning. Bondekomikern är därför inte längre populär. I tidningspressen och propagandan i övrigt förevisar man i stället söta studentskor som sitter i gödselstackar och krafsar, och bonden är i dag herre på den svenska täppan.

Och utifrån detta måste vi diskutera om jordbrukspriserna, om alla dessa olika bondekrav som föres fram. Nu, medan jordbruket återigen har en stor betydelse för folkförsörjningen, har jordbrukarna också organiserat sig. Politiskt har det kommit till uttryck i ett politiskt parti, Bondeförbundet, och andra politiska och fackliga organisationer.

Kort sammanfattat: Den svenska bondeklassen har börjat att genom organisation åter finna sig samman, och i dag marscherar de svenska bönderna upp på arenan med en egen politik, med egna sociala och politiska krav.

Bönderna uppträder såsom klass gentemot övriga samhällsklasser. Detta måste vi beakta. Och sedan måste vi mot bakgrunden av denna utveckling se vilka krav de ställer och på vilket sätt vi såsom arbetare och såsom kommunister, som representerar både arbetare och bönder, har att ta ståndpunkt till dem. Ty vilken ståndpunkt vi intar är ytterst viktigt. Vi måste förstå att jordbrukarna i allmänhet, de arbetande bönderna, har rätt att kräva mer betalt för sina produkter. Det är den tes jag ställer som utgångspunkt för vårt politiska ståndpunktstagande.

Man kan inte komma tillrätta med dessa problem ute bland bönderna själva, såvida man inte tar som utgångspunkt att de företräder berättigade krav. Om man stämplar varje RLF-bonde, som säger något dumt eller slår mjölk i diket, såsom nazist, så vinner vi intet gehör bland bönderna. Men de kan bli nazister, om vi låter nazisterna formulera deras krav och intressen såsom *Dagsposten* redan försöker göra. Nazisterna begriper att här finns chansen till den massbasis som de hittills inte lyckats skaffa sig i Sverige. Deras försök att genom flygpartiet skaffa sig en massbasis bland Sverges arbetare har misslyckats. Nu griper de efter möjligheterna att skaffa sig en massbasis bland jordbrukarbefolkningen. Och de kan få det om icke de fackligt organiserade arbetarna knyter an på ett riktigt sätt till böndernas intressen.

När en industriarbetares årsproduktion beräknas ha ett bruttoproduktionsvärde av 14.452 kr. år 1939 och att den heltidssysselsatte inom jordbruket stannar vid ett bruttoproduktionsvärde av cirka 3.000 kr., så förstår vi att här måste uppstå en ekonomisk spänning, som man måste ta hänsyn till om man skall diskutera med de grupper det här gäller.

Om inte det svenska jordbruket kan bli mera lönsamt, så upprätthålles och växer denna spänning, som i folkhushållet blir en motsatsställning mellan konsumenter och producenter.

Nu skall vi inte tro att jordbrukets problem kan behandlas på det viset, att vi skall se till att vara och ens produktion inom jordbruket får ett bruttoproduktionsvärde av i genomsnitt 14.452 kr., och att man sedan har upphävt spänningen, skapat frid och försoning och därmed upphävt skillnaden mellan stad och land. Detta går inte. Ty industrins överlägsenhet beror på tekniken, på kapitalinvesteringar i maskiner o. s. v. Det är fel att säga att denna industrins överlägsenhet alltid måste finnas, ty om vi tänker på Sovjetunionen så finns den inte där. Där har man upphävt skillnaden mellan stad och land, klyftan mellan den industriella produktionens och jordbruksproduktionens lönsamhet genom att industrialisera jordbruket och övergå från individuell produktion till kollektiv produktion. Men vi kan inte heller svara de svenska jordbrukarna i den aktuella jordbruksdiskussionen med att hänvisa till Sovjetunionen.

Vi måste emellertid tala om för dem att den oerhörda skillnaden i produktivitet mellan dessa två huvudgrupper i samhället inte är nödvändig. Vi skall också säga att här är möjligt att rationalisera. Kanske någon då säger att rationalisering lönar sig inte, ty efter krigets slut importerar vi livsmedel från de transoceaniska länderna. Vi skall inte profetera om vad som möjligen kommer att ske. Det är nämligen inte säkert att detta kommer att ske. Sovjetunionen har gett exempel på att det går bra att odla olika växter uppe vid Norra Ishavet som man förr trodde inte kunde odlas längre norr ut än i Ukraina. Det är möjligt, att det längre fram visar sig lämpligt att Sverige blir självförsörjande även i fortsättningen ifråga om den viktigaste jordbruksproduktionen.

För att återgå till denna utjämningsfråga, problemet om jordbrukets lönsamhet o. s. v. så har vi enligt min uppfattning att godkänna kravet på bättre lönsamhet som de arbetande jordbrukarna framställer. Från vem skall då jordbrukarna få den bättre betalningen för sina produkter? Ifrån utfattiga arbetare, konsumenter? Det går inte! Det måste ske genom att jordbrukarna söker pressa till sig av monopolkapitalet det som detta skär för sig. Någon annan väg kan från arbetarklassens sida inte rekommenderas för jordbrukarna.

Vilken slutsats har vi då kommit till? Jo, att monopolkapitalet genom lönestopp för arbetarna söker skapa sig förutsättningar för en skärpt utplundring av arbetarklassen och att samma monopolkapital genom prisstopp på jordbruksprodukter vill skapa sig förutsättningar för en ökad utplundring av jordbrukarna. Därmed har vi erkänt att jordbrukarna har rätt att få det bättre ställt än nu och att det finns möjligheter att ge dem en bättre ställning än nu. Vi har erkänt att arbetarna har rätt att få det bättre ställt och att det finns möjligheter att ge dem en bättre ställning än nu.

Hur skall detta ske? Med fackföreningarnas kraft! Med böndernas kraft! Bönderna är inte så väl organiserade politiskt och fackligt. Deras främsta fackliga organisation är RLF, som i hög grad styres av kapitalistiska intressen, av godsägarrepresentanter. RLF omfattar också mindretalet av jordbrukarna. Men jordbrukarnas organisationer är dock så stora att de är förhandlingsmässiga.

Monopolkapitalet förutser nu att slå arbetarklassen för sig och med hjälp av arbetarklassens missnöje med höga livsmedelspriser sedan slå bönderna. Det är mycket listigt uträknat.

En enkel kartläggning av situationen visar oss alltså att här finns två svenska producerande folkgrupper, arbetare och bönder, som bägge har intresse av att resa motstånd mot monopolkapitalets utplundringspolitik, varför båda dessa grupper borde förenas i aktion till gemensamt bästa.

Därmed har jag kommit till slutpunkten i mitt resonemang om den ekonomiska politiken och dess huvudfrågor. Huvudfrågorna är alltså de jag här sökt skissera, att ge såväl arbetande jordbrukare som arbetare skydd för levnadsstandarden, skydd mot monopolkapitalets angrepp. Och därmed är det kommunistiska partiets uppgift på den ekonomiska kampfronten formulerad: Den består i att i dag skapa ett förbund av arbetare och bönder.

Socialdemokratin har icke under sin utveckling här i landet skapat ett sådant förbund av arbetare

och bönder. Det tog mycket lång tid för socialdemokratin att få något inflytande i de allmänna valen bland jordbruksbefolkningen. Än i dag är detta inflytande relativt svagt. Socialdemokratin kan lika litet i detta fall som i andra lösa åtagna uppgifter. Och det enda partiet inom arbetarklassen som kan göra det är det kommunistiska partiet.

Vårt plenums politiska huvudfrågor är sålunda två:

- 1) Att resa arbetarklassen till försvar av dess positioner i kampen mot monopolkapitalets utplundring av proletariatet, i kamp mot regeringens ekonomiska politik.
- 2) Att upprätta kontakt med de arbetande jordbrukarna så att ett förbund av arbetarklassens och bondeklassens krafter kan åstadkommas.

För att uppnå detta måste vi bland annat föra en ideologisk kamp. Vi måste utrota en mängd vanföreställningar och fördomar som existerar bland arbetarna och bland bönderna ifråga om dessa olika befolkningsgruppers intressen.

Hindret för en framstegsvänlig och med massornas intressen sammanfallande politik är socialdemokratismens ideologiska inflytande bland arbetarna. Vi måste ta upp en kamp här, annars når vi inte målet.

Socialdemokratin är inte längre reformistisk i gammal ”klassisk” mening. Dess ledning är monopolkapitalets verkställande organ inom arbetarklassen och är därför emot reformer i dag. Varje socialdemokratisk tidning man tittar i, företräder mer eller mindre kapitalets intressen.

Det finns emellertid en vänster inom socialdemokratin och denna blir starkare. Denna vill inte sälja sig till monopolkapitalet. Och denna består inte bara av enkla arbetare utan också av funktionärer, kanske till och med i Landssekreteriatet. För att sammanfatta dessa krafter och för att påskynda differentieringsprocessen inom den svenska socialdemokratin och bland jordbrukarna måste vi ställa frågan om den ideologiska kampen i förgrunden. Detta är en viktig förutsättning för att Sveriges arbetare och bönder skall kunna hävda sig i kampen för sina berättigade krav, och i samverkan skapa betingelser för ett bättre samhälle, där alla som arbetar får njuta sitt arbetes frukter i välstånd och frihet.

Strategi och taktik (maj 1943)

(Tal på ett utvidgat sammanträde med politiska byrån den 27 maj 1943)

Den socialistiska arbetarrörelsens ledning är i högre grad än generalstaberna, vilka leder det militära kriget, i behov av en vetenskaplig skolning i strategi och taktik. Vårt ”krig” är nämligen oerhört mycket mer komplicerat än det militära kriget. Till och med ett så komplicerat krig som det nu pågående världskriget är relativt enkelt jämfört med de exploaterade folkklassernas kamp för att avskaffa exploateringen, för frihet och för att skapa socialistiska samhällsformer.

Strategin såsom vetenskap om krigets konst finns det åtskilliga militärteoretiska skrifter om. Klasskrigets konst har en betydligt mindre litteratur. Vi har bara de klassiska verken av Marx, Engels, Lenin och Stalin att hålla oss till, när vi skall fördjupa oss i vetenskapen om klasskampens strategi och taktik. Om taktiska *problem* finns det visserligen otaliga skrifter, broschyrer och böcker, men de är ju i regel icke teoretiska utan politiska. Det mest koncentrerade om strategins och taktikens teoretiska begrepp finns i Stalins föreläsningar som återfinns i ”Leninismens problem”. Vidare kan ni i nästan alla banden av ”Lenins samlade skrifter” finna oskattbara tankar om strategin och taktiken. De taktiska problemen behandlas där av Lenin ofta inte bara

politiskt utan också teoretiskt.

Strategi och taktik är för oss *vetenskapen om ledningen av proletariatets revolutionära kamp (för socialismen)*. Vad fordras då för ett teoretiskt bearbetande av strategins problem? Vad fordras för att kunna utarbeta en strategi? *Det fordras först och främst en fast och klar uppfattning om vad man vill uppnå med sin kamp eller med andra ord en fast målsättning*. Man måste ha klart för sig krigets mål, vad man vill uppnå i det fälttåg vari man befinner sig. Ett fasthållande vid denna målsättning är grundvalen för strategin.

Vilket är vårt mål? Kommunismen — skapandet av ett klasslöst kommunistiskt samhälle? Ja, det är vårt mål men inte ur strategisk synpunkt. Det är vårt *historiska* mål, och tiden innan det är nått är den historiska epok som vi mer eller mindre fullständigt kan överblicka. Ur strategins synpunkt begränsar vi oss emellertid. Var och en förstår säkerligen hur svårt det skulle vara att fasthålla vid en strategisk *plan* från nuvarande stund, eller från den socialistiska arbetarrörelsens uppväxt i moderna former, fram till det kommunistiska klasslösa samhället, då strategin i sin målsättning med få avvikelser måste vara fast och orubblig. Annars skulle överhuvud taget alla våra stora angrepp i vissa huvudriktningar — ibland omfattande flera år långa perioder — endast vara taktiska problem. Praktiskt taget allt skulle falla under begreppet taktik.

Vår strategiska målsättning omfattar alltså inte hela *epoker* utan endast *etapper* av kortare varaktighet i tid än en hel historisk epok. Etapperna, som kan vara längre eller kortare, sönderfaller sedan i perioder som också kan vara längre och kortare. I övrigt känner strategins och taktikens vetenskap inte någon begränsning ifråga om indelning i underavdelningar vare sig i tid eller i rum.

Den strategiska målsättningen kan inte vara oavhängig av den allmänna uppfattningen om vart rörelsen syftar att komma till under en epok. Om vi anser, att vi befinner oss i världsrevolutionens epok, som inleddes 1917 med den första segern över kapitalismen i det gamla Tsarryssland, och om vi syftar att komma fram till arbetarklassens maktövertagande i alla länder såsom grundval för ett socialistiskt samhällsbygge i världsmåttstock, så är det klart att det är denna uppfattning angående en hel historisk epok som är grundläggande för strategin — *men det är inte strategin själv*.

Socialdemokratin har egentligen ingen fast strategisk plan. Visserligen kan socialdemokratin också syssla med strategi och taktik, i vissa situationer utvecklar socialdemokratin i Sverige t.o.m. en så skicklig taktik som den inte kunde utveckla utan att ha vissa strategiska planer. Men en *fast* strategisk plan med fast målsättning, vilket är förutsättningen härför, saknar socialdemokratin. Varför saknar socialdemokratin detta? Därför att socialdemokratin inte ställer för sig någon historisk uppgift, som dess rörelse avser att fylla denna epok. Reformismen har ingen sådan målsättning. Rörelsen allt — målet intet: Socialdemokratin började med i huvudsak parlamentariska kampformer — som vi i och för sig inte har något emot — men genom reformismens inflytande i socialdemokratin blev de parlamentariska kampformerna och strävandena att uppnå vissa reformer för massorna allt mer och mer *utslagsgivande* och förde socialdemokratin till en annan ideologi än den marxistiska: klassarbetsideologin.

Klassarbetet är nämligen inte bara en taktisk fråga. Det är en ideologi, en borgerlig ideologi som socialdemokratin har tillägnat sig och som den — tyvärr med framgång — har försökt proppa i arbetarklassen. Denna klassarbetsideologi utesluter en sådan målsättning, som arbetarrörelsen måste ha för att också ha en fast strategi.

Den kommunistiska rörelsen däremot har — tack vare att den har en marxistisk ideologi — möjlighet att skapa en fast strategi, därför att den har en fast målsättning. Men vilken mål-

sättning?

Hur fastställer man ett strategiskt mål? Det måste gå till på det sättet, att man undersöker vad som är det närmast i synfältet liggande nödvändiga, för den fortsatta kampens avgörande mål, som arbetarklassen bör uppnå i kampen för socialismen. Ett strategiskt mål ur den synpunkten är alltså inte ett litet begränsat mål, som exempelvis att göra Ny Dag till morgontidning eller erövra Stockholms metallarbetarfackförningens styrelsefunktioner eller göra någonting annat i samma stil. Dessa mindre både till tid och rum begränsade mål är av taktisk organisatorisk karaktär. Ett strategiskt mål måste vi förstå såsom ett mål, som omsluter rörelsens *alla* strävanden och som uppnås genom inrättandet av rörelsens *alla* krafter och vars uppnående betyder, att man ånyo lösgör rörelsens *alla* krafter för ett nytt mål, som rörelsens strävanden har förutsatt.

Då vi skall fastställa ett strategiskt mål får vi inte utgå från något schema, någon planriktning, utan från det levande livet självt, från den samhälleliga utvecklingens nivå, från summan av rörelser och företeelser inom hela samhället. Endast en sådan översikt över det hela, ett sådant arbetande med hela summan rörelser och företeelser inom samhället ger oss möjlighet att uppställa ett strategiskt mål.

Vad är det som dominerar det historiska skeendet i innevarande situation?

Det framgår av det sagda att man inte ställer ett strategiskt mål för en begränsad, mindre företeelse. Vad är det som karaktäriserar det nuvarande skeendet? Det andra världskriget! Detta är riktigt, men det är inte allt. Vi måste se på förhållandena i ännu vidare ram. Och i vilken vidare ram? Vi måste se på samhällskrafternas utveckling under en längre period än kriget omfattar för att få fram vad som är karaktäristiskt för hela denna etapp och som även karaktäriserar själva kriget.

Och vad var då det karaktäristiska som vi alltså hade att analysera och ta ståndpunkt till redan före kriget?

Fascismen

Fascismen i modern mening för våra tankar i huvudsak till den tyska nationalsocialismen, fast uttrycket fascism egentligen kommer från Mussolinis rörelse. Men då var fascismen begränsad till ett relativt svagt utvecklat land som Italien. När sedan dess fascistiska idéer och metoder upptogs av den tyska nationalsocialismen och fördes till seger i Tyskland, så betydde detta en avgörande förändring i hela situationen för arbetarrörelsen och en i verkligheten avgörande förändring i hela världspolitiken, vilket visade sig vid krigsutbrottet 1939. Nationalsocialismens seger i Tyskland följdes av fascistiska regimer i andra länder. Sådana har också uppstått efter de tyska nazisternas makterövring. Förut fanns t.ex. lappofascismen i Finland, som drabbade det finska folket tämligen hårt, trots att den inte formellt överträdde regeringsmakten. Vidare fanns Ulmanis-regimen i Lettland och en rad liknande fascistiska regimer i andra länder. Den tyska nazismen blev nu kärnan i denna fascistiska utveckling, och den började förbereda kriget.

Om nu inte den tyska fascismen skulle krossas i det krig den förberedde, så måste vi förbereda oss på att fascismens system skulle bli härskande i hela världen. Då vi inte ville en sådan fascistisk seger måste självklart den kommunistiska rörelsen göra fascismens krossande till huvudfrågan. Krossandet av fascismen blev det allt annat överskuggande mål mot vilket rörelsen måste sträva. Redan före kriget befann vi oss alltså inne i en viss etapp, där vi hade ett visst bestämt, fast mål vilket vi lagt till grund för våra folkfrontssträvanden, för våra militära och övriga insatser i Spanienkriget o.s.v.

Det är alltså klart för oss att frågan om fascismens krossande är det strategiska mål, som vi har

ställt upp i nuvarande etapp. Är vi överens om denna målsättning, är vi överens om att den revolutionära socialistiska rörelsen inte kan segra förrän fascismen likviderats, så kommer vi sedan att få lättare att förstå de taktiska problemen.

Vad är taktik? Strategin avser att vinna ett sådant huvudmål som att krossa fascismen, och vi anser den etapp i vilken vi befinner oss såsom en etapp av fälttåg mot fascismen. Det strategiska målet kvarstår oförändrat tills vi går in i en ny etapp, och ställer nya mål. Om strategin sålunda är oförändrad, så är taktiken så mycket mer föränderlig. Om strategin avser att vinna fälttåget i dess helhet, så avser taktiken att vinna delstrider, enstaka aktioner, kampanjer av olika slag och av olika omfattning, av större betydelse och av mindre betydelse. Taktiken är alltså rörlig och skiftar efter omständigheterna. Den handlar om truppenas rörelser på slagfältet för att uppnå enstaka positioner, om vi skall uttrycka oss militärt.

”Taktiken är”, säger Stalin, ”fastställandet av linjen för proletariats uppträdande under en jämförelsevis kort *period* av rörelsens ebb och flod, av revolutionens uppsving eller nedgång ...”

Här rör vi oss alltså med begreppet *period* och icke *etapp*. Taktiken är alltså en del av strategin och underordnad strategin. Strategin sysslar med huvudkrafterna och reserverna. Strategins uppgift är att ange huvudriktningen för proletariats angrepp under en viss given etapp och mobilisera reserver, hjälpkrafter, till stöd för detta huvudangrepp, under det att taktiken sysslar med delstriderna under denna etapp. Vi bör därför vara klara över att taktiken kan ändras i synnerlig grad och mycket snabbt, under det att strategin är oförändrad.

Olika strategiska målsättningar kan givetvis tänkas internationellt. Vi kan ju tänka oss att internationellt sett vårt strategiska mål, krossandet av fascismen, exempelvis i Kina eller i Sydamerika, kan förefalla abstrakt för massorna. Men det nya världskriget har gjort saken enklare. Kampen i Kina och Sydamerika är också faktiskt underordnad målet att krossa fascismen. Detta gäller i dag och på grund av världskrigets särskilda förhållanden. Fascismens likvidering har blivit en förutsättning som praktiskt taget gäller över hela jorden, en förutsättning för att man skall kunna utveckla en progressiv kamp för mänsklighetens framåtskridande.

Men det är ju alldeles klart att det strategiska mål, som här fastställts, kan förändras i olika delar av världen, medan det gäller i andra delar. Man kan exempelvis tänka sig, att arbetarmassorna under detta krigs utveckling i fortsättningen kan ta makten, låt oss säga i Europa, varmed fascismens krossande försvinner som strategiskt mål för Europas arbetsmassor. Vi går in i en ny etapp, under det att i exempelvis Sydamerika fascismen kan ha makten i vissa länder, där fascismens krossande fortfarande står kvar som det strategiska målet.

Även strategin är rörlig, inte någonting mekaniskt.

Vi återgår till taktiken, efter fastställandet att den är underordnad strategin och betingas av den. Hur skall vi då förstå våra taktiska uppgifter? Vad skall vi göra? Låt oss tala mer konkret om saken. Kommunisterna i Sverige är klara över att uppgiften är att krossa fascismen. Men vilken taktik skall användas? Kommunisterna är också klara över att de vill åstadkomma ett nytt samhällssystem, genomföra en social revolution och skapa socialism. Men vad skall vi göra ”i smått”? Hur skall vi utarbeta våra planer för krigföringen? Det är frågan.

Först måste vi tänka på *för vem* vi utarbetar vår strategi och taktik, vem gäller våra strategiska resonemang, *partiet eller arbetarklassen*? Vilka stridskrafter resonerar vi om, enbart kommunisterna, eller socialdemokraterna tillsammans med kommunisterna? *Vi talar om arbetarklassen*. Det är arbetarklassens historiska uppgift att skapa en socialistisk samhällsordning, och det är denna uppgift krigföringen gäller. Arbetarklassens befrielse skall vara dess eget verk. För den saken grundade Marx den första internationalen. Alltså måste vi hålla fast i minnet att det är

arbetarklassens historiska kamp vi talar om.

Men partiet då? Den leninistiska strategin och taktiken är något som just angår kommunistiska partiet. Men i vilken egenskap angår det kommunistiska partiet? I det kommunistiska partiets egenskap av avantgarde! Eller om man så vill kalla det generalstab. Man får inte bara nöja sig med begreppet förtrupp. Strategins och taktikens vetenskap gäller framförallt för kommunistiska partiets egen verksamhet i dess egenskap av arbetarklassens *organiserade* förtrupp.

Hur skall vi då förstå frågan om partiet och klassen? Vad är kommunistiska partiet? Svar: arbetarklassens organiserade förtrupp, dess avantgarde!, Men de enklaste militära föreställningar säger oss, att kriget aldrig vinnes av avantgardet ensamt, av förtruppen, utan av hela den militära makten. Så också det sociala kriget. *Det vinnes inte av avantgardet ensamt utan av den stora massan, industriarbetarklassen och dess bundsförvanter, bönder av viss kategori och andra folkgrupper*, vars strävanden kan samordnas med det kommunistiska partiets och arbetarklassens strävanden under vissa perioder och för vissa mål. Alltså kan vi inte utarbeta en strategisk plan, som kommunistiska partiet sätter i verket emot arbetarmassorna. *Vi kan bara uppgöra en strategisk plan för dessa massor själva, eftersom det är arbetarklassen som skall genomföra sin egen befrielse.* Kommunistiska partiet är en oskiljaktig del av arbetarklassen och är *dess* verktyg. Arbetarklassen arbetar och verkar med det kommunistiska partiet som verktyg. Det är inte tvärtom, som sekteristerna tror. De föreställer sig att partiet förhåller sig till massan som en bildhuggare förhåller sig till leran som han arbetar med. Detta är sekterismens upp- och nervända begrepp om klassen och partiet. Det hör till de ideologiska sjukdomar som vårt parti lider av. Och om vi inte lider av denna sjukdom under den kallare årstiden, då inte bacillerna frodas, så när vårsolen skiner och 1 maj-demonstrationerna börjar, då framträder den. Det är oförståelsen för ABC i marxismen-leninismen, som är sekterismens grogrund inom partiet.

Alltså måste vi hålla fast vid att det är med massan som partiet marscherar, för massan och som en del av massan.

Men, säger man, massan är efterbliven och vi är klassmedvetna. Vi är framskridna. Vi begriper revolutionens nödvändighet. Vi begriper att Per Albin Hanssons politik inte befrämjar proletariatets frigörelsekamp. Och vi handlar därefter. Men hur? Kan vi förändra socialdemokratiens klassarbetspolitik i kamp mot de breda arbetarmassorna? Naturligtvis inte.

För att åstadkomma en förändring i politiken måste vi få en *förändring till stånd i massornas inställning*. Vi måste operera med massorna och icke mot dem. Men att bara gå omkring och höra vad massorna tycker, samt handla därefter, kallas i vår ideologiska terminologi för *spontanitetsteori* och den är förkastlig. Vi vet nämligen mer än många bland massorna. Vi är mer klassmedvetna och det kan hända att vi måste gå mot strömmen ibland. Tänk bara på Finlandskriget. Vi kunde inte lyda massans röst då den t.ex. sade att "Finlands sak är vår". Men vi kämpar emot massan i dylika situationer inte för att vi såsom ett kommunistiskt parti gentemot "den fientliga massan" skall uppnå fördelar för vårt parti. Vi bekämpar i sådana situationer massans efterblivenhet och felaktiga uppfattning därför att dessa fientliga uppfattningar är fientliga mot massan själv. Vi är med massan och kämpar för dess intressen, fast många bland den kanske tror att vi är emot den. *För att förstå detta måste man förstå dialektiken.*

Vi fasthåller nämligen inte dessa undantag utan det allmängiltiga, att det historiska framåtskridandet icke kan ske mot massan utan endast i den mån vi lyckas få massan med oss.

Om massan är reformistisk, hur blir det då? Varför har socialdemokratin ett sådant inflytande över arbetarmassorna? Det finns en miljon medlemmar i Landsorganisationen och de är huvudsakligen reformister. De är det av det skälet att de speciella förhållandena i Sverige under en

relativt lång period har medgivit den svenska bourgeoisin att ge massan koncessioner, avstå från en viss del av vad bourgeoisin annars faktiskt behärskar, till förmån för arbetarklassen, att alltså vissa ekonomiska, kulturella och politiska förbättringar tämligen oavbrutet under en relativt lång period har kunnat komma massorna till del.

Detta gör massan reformistisk. Arbetaren eller tjänstemannen har fått en täppa med palsternackor, sallad och potatis utanför staden. Han har fått en HSB-lägenhet, han flyttar från ett hus med dasset på gården till ett hus med dasset i lägenheten. Han tycker socialdemokratien är ett fint parti, som kan skaffa sådana fördelar. Och han blir reformist. Detta är ingen smädelse mot vederbörande och det är endast en materialistisk förklaring till reformismens styrka.

Hur skall vi nu få massan att icke bli reformistisk? Vi har ju haft vårt parti i tjugofem år, hållit bra föredrag, gett ut goda tidningar — dåliga också förstås — men under vissa perioder kommer massan endast mycket sakta i rörelse i den riktning vi vill. Vad beror det på? Genom enbart propaganda, genom enbart intellektuell påverkan på massan får man den inte att ändra åskådning. Enstaka individer påverkas i vissa situationer. Vi får visserligen många tusen till partiet genom vår propaganda — men massan består av miljoner. Detta betyder dock inte att vi skall upphöra med propagandan. Vi måste komplettera propagandan.

Vi måste uppmärksamma de faktorer som förändrar massans tänkande. Dessa måste vi känna för att kunna bestämma reglerna för vår taktik. Det som ändrar massans tänkande i stort är erfarenheten. Detta stämmer också med den marxistiska historieuppfattningen. När därför en period av reformer avlöses av en period då massan inte får några reformer utan får det sämre, inträder en omställning i massans tänkande. Då upptäcker de som förut prisade regeringen för barnrikehusen, att egentligen möglar det i vissa lägenheter, att det är för litet skåp i köket, och framför allt upptäcker de att de har för litet pengar i portmonnän och får för litet mat. Kort sagt: så kan reformismen likvideras i deras hjärnor. Det är inte främst våra paroller och proklamationer som åstadkommer detta utan *den egna personliga erfarenheten*.

Därmed intet ont sagt om vårt djärva och modiga uppträdande då dylikt fordras. Men vi skall likvidera föreställningar om den revolutionära frasens värde då det gäller att vinna massorna.

Det är något av själva *grundvalen för taktiken* som vi härmed kommit in på. Ty vad skall vi göra? Vi måste söka knyta an till de enklare, mera blygsamma önskningsar som massorna under olika perioder ger uttryck för. Även här skall vi naturligtvis se saken dialektiskt. Vi kan naturligtvis väcka åtskilliga genom våra föredrag — men massorna vinner vi framför allt genom att vi knyter an till de åsikter massan har och söker leda in den i rätt riktning.

Taktiken i Sverige under innevarande etapp

Då vi har sagt att det strategiska huvudmålet är att krossa fascismen måste vi vara inriktade på att få massorna allt efter graden och mognaden av deras insikter och erfarenheter att röra sig i den riktning, som vi anser vara den historiskt givna och riktiga, nämligen i riktning att krossa fascismen. Det kan vi nämligen inte göra själva. Det måste massorna vara med om, och detta fastställer den grundval för vår taktik som vi under en mycket lång period har haft, nämligen *enhetsfronstaktiken*.

— Enhetsfront — vad menar vi med det? Vi menar att olika riktningar inom en viss grupp av människor, vilka är ganska djupt oeniga i en massa frågor, dock har vissa ting om vilka de är eniga. Vi vill att de skall bilda enhetsfront, förena sig om ting varom de är eniga. Kampen mot fascismen är en sådan fråga om vilken enhet kan skapas. Enhetsfronten skulle kunna bestå i överenskommelser mellan de kommunistiska och socialdemokratiska partiernas ledningar om vissa bestämda aktioner för att krossa fascismen. Enhetsfronten kan också utvecklas till en

folkfront genom att arbetarklassens aktioner breder ut sig till liberala, kyrkliga, nykterhetsorganisationernas kretsar o.s.v.

Vi stannar emellertid vid arbetarklassen. En enhetsfront grundad på överenskommelser mellan ledningarna för arbetarklassens partier är naturligtvis den bästa, givetvis under förutsättning att massorna i de socialdemokratiska och kommunistiska partierna är överens. I dag föreligger inte de möjligheterna i Sverige. Hur skall vi då göra? Då går vi till de socialdemokratiska arbetarna och säger till dem att om också inte ledningarna kan bli överens, så har vi dock alla möjligheter att hålla ihop och göra det eller det gemensamt. Det är vad vi kallar *enhetsfront underifrån*.

Enhetsfront underifrån är den taktiska huvudlinje Sveriges kommunistiska parti har följt under många år. Det socialdemokratiska partiet har i kraft av sin numerära överlägsenhet och sin stora politiska slagkraft avvisat varje organiserad samverkan med kommunistiska partiet. Det har endast i undantagsfall lyckats oss att uppnå organiserad enhetsfront med socialdemokratiska organisationer i mindre, lokal måttstock. Alltså har vi varit nödsakade att utarbeta vår taktik såsom en taktik för enhetsfront underifrån. *Men här gäller framförallt att man kan inte gå fram med abstrakta paroller och bara tala om enhet*, ty då uppnår vi inte så värst mycket. Vi kan inte gå ut till massorna och säga: Vi är alla eniga, alltså skall vi skapa enhetsfront. *Vi måste uppträda med konkreta paroller.* Vi måste ta fasta på de mindre vittsvävande syftemål som grupper av arbetare är villiga att sträva till. Det är detta som gör att vi ute på arbetsplatserna och i massorganisationerna ställer enkla krav. *Vi går in för samverkan mellan arbetarna i avtalsrörelserna.* Vi tar alltså upp dessa näraliggande intressen som arbetarmassorna ger uttryck för, förenar oss därigenom med de andra arbetarna i vår strävan samt uppnår för massorna *erfarenhet efter erfarenhet*, vilka dels förbrödrar kommunisterna med övriga arbetare av andra åsiktsriktningar samt åstadkommer ett växande förtroende för kommunisterna, som arbetarna finner vara sansade och renhåriga människor, som man egentligen skulle välja till ledande poster. *Arbetarna ser att kommunisterna är beredda att offra en hel del för gemensamma intressen!* Så skapar vi enhet underifrån. Vi gör det därför att vi vet att detta är den enda väg som massorna har för att i långsammare eller snabbare tempo komma upp på en högre nivå i klasskampen och slutligen på grundval av sina erfarenheter, och med den hjälp som vi som kommunister ger, blir mogna att störta det kapitalistiska systemet och upprätta arbetarmakt.

Hur skall man enligt den leninistiska strategins och taktikens regler räkna ut den riktiga strategin? Vilka metoder skall man ha för att utforma en riktig partilinje? Vi brukar ju på kongresserna och C.K.-mötena vara helt eniga om partiets linje. *Vi är eniga — men har vi alltid fattat det som vi är eniga om? Och har partiets kader alltid klart för sig hur man kommer fram till den givna partilinjens och varför den är riktig?*

För att förstå om partilinjens är riktig måste man vara klar över hur man utarbetar en sådan partilinje.

Vi gör en liten snabbskiss över hur vi bär oss åt när vi skall utarbeta den politiska linjen för partiet. Vi utgår ifrån att vi har läst Marx, Lenin, Stalin. Vi vill att kapitalismen skall bort och att vi skall ha socialism. Vi vet en massa goda ting men står där med vår kunskap, om vi inte går till verket på det rätta sättet. *Hur är då det rätta sättet?*

Vi måste först tänka ut vad vi har att göra som kommunister och revolutionärer, vi måste först ta reda på vad vi skall verka i för miljö, inom vilka gränser, inom vilka områden och vad vi kan uppnå inom det eller det området. Vi — Sveriges kommunistiska parti — skall alltså göra något här i Sverige. Den svenska arbetarklassen är vår moder, som fött oss. Naturligtvis måste vi också se på den internationella situationen, men i denna rent teoretiska betraktelse bortser vi från krig

och andra förändringar samt ser endast till Sverige. Här finns sex miljoner människor. Vad sysslar de med? Drygt en tredjedel tillhör industriarbetarklassen. Detta är redan en huvudfaktor för våra strategiska och taktiska beräkningar. Ungefär en tredjedel är bönder. Resten är mellanskikt, småborgare, tjänstemän etc. samt kapitalister. Det är alltså det levande materialet i Sverige.

Hur är dessa sex miljoner människor grupperade socialt och ekonomiskt? Relativt starka småborgerliga skikt, en betydande arbetararistokrati, i organisationshänseende välorganiserade arbetare, bönderna har klassorganisationer, över 100.000 medlemmar i RLF, till Kooperativa förbundet är 750.000 hushåll anslutna, industrialismen är tämligen utvecklad, det finns också kvalitetsindustri, en betydande exportindustri, monopolkapitalet är rätt starkt utvecklat, kapitalet är ganska centraliserat. Hur orienterar sig nu dessa människor och organisationer? *Vad är det som fastställer stämningar, strömningar bland alla dessa sex miljoner svenskar?* Finns det fattigdom, finns massnöd, arbetslöshet o.s.v.? Hur orienterar sig bourgeoisin, har den sympatier för tyskarna eller för engelsmännen? Hur är det med officersskåren? Hur är det med regeringen, vad för den för politik i samband med kriget o.s.v.

Denna lilla snabbskiss avser bara att ange vad vi lägger upp på bordet då vi skall fastställa vår linje. Först därigenom kan vi få grundmaterial för att utarbeta vår taktik. Hänsyn till dessa och andra ting ligger som förutsättningar för vad det kommunistiska partiet skall utarbeta. Om vi ser sakerna som de här kortfattat framställts kan vi utarbeta en partilinje, en taktisk linje. Om vi ser sakerna så här kan alltså de enskilda detaljproblemen bli lätta att lösa. Naturligtvis kan det ibland väga "fifty-fifty" i en taktikfråga och först efteråt kan man konstatera om man haft rätt eller fel. Men vi skall inte vara så rädda att göra fel att vi avstår från att handla, om vi tycker skälen för två slags taktik väger lika. Först erfarenheten lär oss om vi har rätt eller fel, i fall vi inte teoretiskt kan fastställa det i förväg.

På detta sätt har vi alltså att betrakta de strategiska och taktiska problemen. För att exemplifiera metoden vid utarbetandet av partiets linje vill vi här närmare analysera utformningen av resolutionen vid partiets C.K.-plenium i november 1942.

"Fredens bevarande och skyddet av den nationella oavhängigheten är i nuvarande krisläge fortfarande huvudfrågorna i den svenska politiken, vilka kräver en kraftsamling ..."

Detta var ett uppreparande av vad partiet under en rad av år har sagt. Vi utgår från vad som är självklart och något varom praktiskt taget hela svenska folket är enigt. Men då fredens bevarande strängt taget är en pacifistisk paroll, och vi även har andra synpunkter så utformar vi också en del andra satser.

"Regeringspolitiken måste omställas så, att den motsvarar kraven på *strikt neutralitet* . . .", säger vi i fortsättningen.

Det låter enkelt, men det är varken enkelt eller banalt. Vi började kräva en sådan omställning tidigare, men vi ställde det kursiverat i novemberresolutionen. Vi har propagerat för det i riksdagen, i vår press och på annat sätt. Varför? Därför att regeringen har drivit en anpassningspolitik och gjort en del eftergifter till favör för Tyskland och Finland under kriget mot Sovjetunionen och demokratierna. Ser vi det här i den strategiska och taktiska vetenskapens ljus, så förstår vi varför strikt neutralitet inte är något banalt krav. Om vi skulle ställa parollen att störta regeringen eller gå i krig mot det nazistiska Tyskland eller något liknande, som i och för sig teoretiskt kan ställas av oss — vi kan också ställa krigsparoller om läget kräver detta — så bleve vi alldeles isolerade, liksom under finsk-ryska kriget eller ännu mer. Folket säger att regeringen har räddat freden, att Per Albin Hansson är en skaplig "lots". Och därför ställde vi i samklang med den

situation som förelåg kravet om strikt neutralitet. Det innebär att vi ställt en paroll mot permittent-resorna, mot olika favörer till Tyskland och Finland. Därmed har jag velat rikta uppmärksamheten på de strategiska och taktiska grunder som förelegat för kravet på strikt neutralitet. Det är en politiskt konkret paroll, som är utarbetad med noga övervägande av det läge vi befinner oss i.

Sedan vidhåller vi inriktningen av kamp mot fascismen. Vi kan inte bara proklamera enhet mot fascismen utan konkretiserar och säger alltså i nästa punkt:

”För att stärka den inre fronten måste de demokratiska friheterna återställas för arbetarna och deras organisationer.”

Det verkar också enkelt, men vad är det i verkligheten? Vi har tidigare riktat uppmärksamheten på kriget — strikt neutralitet. Det svåra läge vi befinner oss i kräver en stark inre front, en sammanhållning av folkets massor mot fascismen. Och folk i allmänhet, socialdemokrater och andra borgerliga demokrater, förstår att man måste ha en stark inre front. Man ger ut stora plakat från informationsstyrelsen: ”En svensk tiger!”, ”Andlig beredskap!”, ”Stram livsföring!”, ”Stoppa strumporna på nytt sätt!” och allt vad det nu heter, för att stärka den inre fronten materiellt och andligt.

Så står det till. Därför skriver vi inte: ”Ned med Gunther och Westman!” Utan vi skriver ”Upphäv transportförbudet för att stärka den inre fronten!” Ty det är arbetaren klar över, att utan en stark inre front finns det ingen frihet. Massorna lär sig förstå att Westman och hans transportförbud måste bort och vi får en massrörelse mot transportförbudet.

Vi vill också kamp mot kapitalisterna. Det sammanfaller med vår målsättning. Vi säger:

”Detta kräver en kraftsamling av det politiska och sociala framåtskridandets alla ärliga anhängare mot den sociala reaktionen och den ekonomiska utplundringen.”

Vi säger inte ”mot Per Albin och Wigforss”, men i den mån de representerar den ekonomiska reaktionen så får de endera ta ställning mot massorna eller lägga om sin politik.

”Regeringens ekonomiska politik, i angivet syfte att hindra inflation, stärker i verkligheten storfinansens maktställning och ger monopolkapitalet bättre kontroll över inflationsprocessen genom så kallat pris- och lönestopp . . .” heter det i resolutionen.

Hela formuleringen är resultat av ett noggrant övervägande. De socialdemokratiskt ledda massorna, 1.500.000, har röstat på Per Albin Hansson. Endast 170.000 har röstat på oss! Utifrån dessa styrkeförhållanden är det tämligen klart att dessa 170.000 inte genom ett stormanlopp kan feja undan Per Albin Hansson, Wigforss, Gunther o.s.v. Arbetarna måste själva komma till klarhet om den saken. Därför säger vi endast att ”regeringens ekonomiska politik stärker storfinansens makt” o.s.v.

Vi fortsätter att utarbeta vår resolution och kommer till fackföreningsrörelsen. Vi vill front mot cirkulär 3, pakterandet med storkapitalet o.s.v. Och vi säger:

”Denna ekonomiska politik ställer stora krav på den svenska fackföreningsrörelsens förmåga att skydda arbetarnas intressen och korsa monopolkapitalets planer. Alla anspråk på solidaritet med monopolkapitalet måste avvisas. Fackorganisationerna måste hävda sin rörelsefrihet, använda organisationens vapen för att genomföra sådana aktioner, som det objektiva läget möjliggör och massornas intressen kräver.”

Vad är detta? Det är en politik mot samarbetspolitiken, ramavtalet, cirkulär 3. Det är en klar, för varje socialdemokratisk arbetare acceptabel proletär linje för den fackliga politiken. Men det är

mycket enkelt skrivet. Dess styrka ligger i dess enkelhet. Det talas inte om ”barrikader”. Men i den situation vari vi nu befinner oss kommer vårt parti att genom en sådan här behandling av frågorna öppna vägar till de socialdemokratiska massorna och få dem med i rörelsen.

De anförda citaten får vara nog. Jag har velat ge några exempel för att kamraterna skall bli klara över hur denna resolution drar upp en partilinje i överensstämmelse med den leninistiska strategins och taktikens krav. Vi hoppas att när det kommer andra resolutioner och paroller dessa blir kritiskt studerade av alla, som vill försöka komma underfund med om de verkligen stämmer, om de verkligen ger de paroller, de linjer som ett kommunistiskt parti i angiven situation bör göra till sina.

Frågan om enhetsfrontens genomförande i praktiken rör sig om detaljer, små triviala ting från dag till dag, från människa till människa, från fackförening till fackförening, samtal, överläggningar, små aktioner och småningom större aktioner. *Att befordra enhetsfronten är att vara aktsam i detaljerna.* Varje enskild detalj hör till det hela. Därför måste vi i varje enskilt fall göra rätt. Om vi skriver hundra artiklar som är riktiga men den etthundraförsta tokigt, är skada skedd. Folk glömmer gärna de hundra riktiga sakerna för att komma ihåg den etthundraförsta som är oriktig. Särskilt de socialdemokratiska korpralerna går gärna omkring med den oriktiga artikeln och säger: ”Se här vad man säger i kommunistiska partiet!” Det är oerhört viktigt för ett parti, som är så infamt påpassat som vårt, att undvika fel. Och vi skall försöka att med hjälp av strategin och taktiken undvika att göra fel. *Tänk alltid på frågeställning: Vad är vårt parti i förhållande till klassen?* Ser vi det på det sättet, så blir vår taktik den 1 maj en mycket enkel historia.

Ny kurs (juni 1943)

(Tal på Sveriges kommunistiska partis rikskonferens den 20 juni 1943)

[Den 22 maj 1943 tillkännagavs officiellt upplösningen av Kommunistiska internationalen (Komintern). Märkligt nog berör inte Linderot detta med ett enda ord i följande tal som hölls 20 juni 1943, dvs knappt en månad efter Kominterns hädanfärd. Däremot försöker Linderot formulera grunderna till en ny politik, ett handlingsprogram, för de kommande åren – rubriken ”Ny kurs” uttrycker detta. Upplösningen av Komintern både underlättar detta och gör behovet av att formulera egna program (princip- och handlingsprogram) större. MF anm]

På det utrikespolitiska området utvecklas händelserna fortfarande i krigets tecken. Något slut på folkslakten kan ännu inte skönjas, men en vändpunkt har inträtt i kriget, vilket allt mer utvecklar sig till en kamp mellan fascismen och de frihetliga krafterna i världen. De militära avgörandena har formellt icke fallit, men den allmänna uppfattningen är att fascismen faktiskt förlorat slaget. Styrkeförhållandena mellan de stora stridande blocken har förskjutits till de förenade nationernas förmån. Sovjetunionen, England och Amerika har i huvudsak initiativet och har möjlighet att inom överskådlig tid krossa de fascistiska arméerna. Det är det världshistoriska slaget om Stalinograd som är den mest framträdande av de händelser, vilka medfört denna förändring i den världspolitiska situationen. De allierades seger i Afrika och deras överlägsenhet i luftkriget är andra viktiga moment, vilka bidragit till denna förändring, som på olika sätt återspeglas även i Sverige.

En genomgripande förändring i betraktelsesätten har ägt rum i vårt land. Medan den socialdemokratiska och borgerliga pressen således för ett par år sedan knappast vågade använda ordet nazist, kan man nu varje dag läsa kritiska (och ofta smädliga) artiklar riktade mot fascismen och det nazistiska Tyskland. Tidningen *Social-Demokraten* publicerar i dag en karikatyr av Göbbels och

en satir mot denne Hitlers propagandaminister, vilket i ett nötskal ger en illustration till förändringen i den svenska opinionen.

Jämsides med att fascismens försvagande medfört denna ändring i den svenska pressens betraktelsesätt har en relativ uppstramning skett inom svensk utrikespolitik. Regeringen börjar avveckla en del av de mest kränkande och för Sverige obehagligaste medgivandena åt Tyskland och Finland, vilka inneburit avsteg från vad som normalt brukar betraktas såsom neutralitet. Vissa regler för umgänget med de tyska och finska regimerna, som tidigare tillämpats, söker man nu undan för undan komma ifrån. Hänvändelserna till tyska regeringen med anledning av affären i Lekvattnet, Drakens beskjutning och Ulvens förolyckande, beslutet att avvisa tyska flygplan även med verkningseld — allt detta är detaljer, som tyder på en begynnande omställning i utrikespolitiken.

Under åren 1941-42 präglades utrikespolitiken av en serie medgivanden, eftergifter och favörer av olika slag på de ekonomiska, politiska och militärpolitiska områdena, vilka — sedda i sitt sammanhang — utgjorde ett system av inordning i axelmakternas krigföring. Sett mot bakgrunden av denna anpassning till axelmakternas så kallade nya Europa, vilken ägde rum under neutralitetens mask, har utan tvivel en uppstramning skett, som vi har all anledning att knyta an till i vår utrikespolitiska verksamhet.

Ett tecken på att skräcken för nazismens arméer gett med sig i Sverige är överbefälhavarens order om att ingen kapitulation får förekomma. Denna order tyder på en betydligt stärkt försvarsvilja, och vi kan nu räkna med att Sverige skall försvara sig vid ett eventuellt angrepp från axelmakternas sida.

De statliga krediterna till Tyskland har upphört. Understödet till Finland krymper samman under utvecklingens gång. Visserligen har grundlinjen i regeringens Finlandspolitik under senare år ännu inte uppgivits, men tendensen i utrikespolitiken pekar utan tvivel på att man försöker böja av från denna olycksaliga linje. Att hittills inte någon grundlig omställning skett, beror inte på, att man inte förstår Finlands läge, utan det beror på att man ännu hyser en omotiverad skräck för Sovjetunionen. Inställningen till Sovjetunionen tillhör de olyckligaste sidorna i svensk utrikespolitik, men även i det fallet kan en förbättring konstateras. Denna förbättring i relationerna kommer till uttryck bland annat i pressen, där de tidigare förekommande vettlösa och oartikulerade hetsartiklarna mot Sovjetunionen i stort sett upphört.

Kommunisterna har hittills fasthållit vid neutralitetspolitiken, som syftar till att hålla landet utanför kriget, och har understött regeringen så långt dess handlingar varit förenliga med neutralitetslinjen.

Bör denna neutralitetspolitik i fortsättningen upprätthållas?

Svenska folket är motståndare till fascismen. Dess oerhörda, blodiga övergrepp, särskilt mot det norska broderfolket, har åstadkommit en fullkomlig strömkantring i det svenska folkets betraktelsesätt. Den stora massan av Sveriges folk vill utan tvivel göra allt som kan anses lämpligt och möjligt för att påskynda fascismens krossande och de allierade nationernas seger. Sveriges krigsmakt har upprustats väsentligt och dess insättande i kriget mot Tyskland skulle betyda ett avsevärt avbräck för den tyska krigsledningen och påskynda fascismens krossande.

Vad är det då, som säger oss att vi inte skall ställa kravet om en uppslutning på de demokratiska staternas sida i aktiv kamp mot axelmakterna? För att svara på den frågan måste vi överväga huruvida en sådan stämning är förhärskande bland svenska folket, att man kunde räkna på en enig samling av alla krafter för en dylik militär insats i det pågående kriget. En sådan enighet kan inte påräknas. Den växande folkstämningen mot fascismen är ännu icke av den art att man skulle vilja

uppge förmånen av en bevarad fred. I hjärtat sympatiserar svenskarna med kampen mot fascismen, men de flesta av dem vill inte äventyra freden för denna kamp.

Ett krav om aktiv uppslutning på de förenade nationernas sida skulle således vara ogenomförbart och bör därför utan någon större tveksamhet förkastas. Med hänsyn till de objektiva förhållanden, som under de gångna krigsåren rått och för närvarande råder i landet, upprätthåller kommunistiska partiet kravet på neutraliteten. Kommunistiska partiet är för övrigt det enda parti, som under hela kriget konsekvent hållit på neutralitetslinjen, oavsett krigssituationens växlingar. Det betyder emellertid inte att neutraliteten för oss är en principiell linje i utrikespolitiken. Vi skulle inte ha något emot eftergifter från Sveriges sida mot krigförande stater, därest dessa eftergifter gynnade krigsföringen för sådana stater som vi önskar seger i kriget.

De eftergifter, som svenska regeringen gjort gentemot krigförande stater, permittentresorna och dylikt, har emellertid gällt stater, som vi önskar nederlag i kriget. Eftergifterna har därför föranlett kommunistiska partiets krav om en neutralitetspolitik, som i motsats till regeringens kan betecknas såsom strikt neutralitet.

Av folkopinionen har regeringen drivits att tum för tum uppge åtskilliga oneutrala ståndpunkter, som den tidigare intagit. Den så kallade jordbrukshjälpen till Finland är ett illustrativt exempel på utvecklingen i detta hänseende. I fjol värvades något tusental arbetare, som under halvofficiella former reste till Finland för att, som det hette, hjälpa till i jordbruket. Jordbruksminister Bramstorp var närvarande vid avfärden och tog demonstrativt avsked av sin son, som medföljde arbetarna. Inte heller i år blev det slut på denna mot Sovjetunionen och de allierade högst oneutrala trafik, men de hundratal som reste till Finland fick resa i tysthet. I riksdagen svarade statsminister Per Albin Hansson på Knut Senanders interpellation i ämnet och försäkrade, att någon värvning överhuvudtaget inte försiggick, vilket tyder på att man inte vill kläda skott för denna trafik i regeringen.

Det består emellertid ännu en bred klyfta mellan regeringens utrikespolitik och den allmänna opinionen. Medan det i början endast var några spridda stämmor, särskilt i pressen, som kritiserade den güntherska "neutralitetspolitiken", har det nu blivit en allmän folkmening att den skall ändras. Det finns, exempelvis, knappast någon fackförening i landet, som prisar regeringens "permittenttrafik", däremot antages enhälliga protester mot densamma så fort någon medlem ställer förslag härom. Inte bara arbetarklassen, utan tämligen inflytelserika skikt inom borgarklassen och dess press kräver slut på vissa konkreta avsteg från neutralitetslinjen, som regeringen låtit och låter komma sig till last. Främst är det permittenttrafiken, som man vill ha bort. På senaste tiden har det också upprört sinnena att man tillåtit värvning av frivilliga till Waffen SS, Sveaborg och andra formationer i finsk och tysk krigsmakt. Detta svär mot den antifascistiska folkviljan, så mycket mer som dessa svenskar främst utbildas för inre fronttjänst i Sverige. De utbildas till ledare för polismilitära grupperingar, som man redan i hemlighet söker upprätta i de nazistiska och halvnazistiska kretsarna här i landet. Efter viss utbildning kommer de hem, går in i svenska krigsmakten och vinner till och med befördran.

Kommunistiska partiet måste därför söka mobilisera folket till ännu kraftigare påtryckningar på regeringen i syfte att snabbt avveckla de grävsta missförhållandena i vårt lands utrikespolitik. Ty vi skall vara medvetna om att dagens utrikespolitik skapar morgondagens situation. Om inte Sverige skall stå sig mycket slätt när detta krig en gång är slut och man skall dra facit av krigsårens händelser, är det nödvändigt att svenska folket på ett mera bestämt språk vänder sig till regeringen för att genomdriva sin vilja. Det är icke fråga om att ställa krav utan vederbörlig hänsyn till att vi dock är omringade av axelmakternas krigsmakt. Vi får inte bortse från den svenska folkförsörjningens situation, vilken kräver vissa handelsförbindelser med krigförande

stater, exempelvis den för Tysklands krigföring fördelaktiga malmexporten. Vad som kräves av regeringen är att den med sakligt bedömande av föreliggande objektiva omständigheter klart och tydligt visar, att den icke vill stödja axelmakterna, Tyskland och Finland.

Detta kan ske framförallt genom att permittentresorna avvecklas, att man förbjuder svenska medborgare att ta anställning i Tysklands och Finlands krigsmakt, samt förbjuder värvning av arbetare till dessa båda länder. På dessa tre punkter är det sakligt starkt motiverat att av regeringen kräva en ny kurs.

De förändringar i det utrikespolitiska läget, som jag här berört, återspeglas även i inrikespolitiken. Även på det inrikespolitiska området försiggick tidigare en anpassning till de så kallade nyordningsidéerna. Vi kunde under de senaste åren bevittna en avdemokratisering, och en sådan kursförändring i inrikespolitiken som tydligt tenderade att omskapa de inre förhållandena i Sverige i fascistisk riktning. Således infördes en rad så kallade fullmaktslagar och andra lagar, som endast kan förstås såsom en förberedelse inom lagstiftningens område för en eventuell ”nyordning”, med eller utan ockupationsmakt i landet. Inkräktande fiender skulle kunna handla ”lagligt” när de förtryckte svenska folket liksom de nu förtrycker det norska. Det är ingen propagandistisk överdrift jag här uttrycker. Vid en sammanfattande översyn över allt som skedde i inrikespolitiken under åren 1940, 1941 och 1942, får man en skrämmande bild av hur man i Sverige förberedde en nyordning enligt fascistiska linjer. Det ligger fortfarande en stor fara däri, att de flesta av de antidemokratiska undantagslagarna ännu finns kvar, och regeringen har inte i någon egentlig mening ändrat reaktionära ”kungliga” förordningar.

Trots detta kan dock en förändring till det bättre spåras i regeringens inrikespolitik. Transportförbudslagen består visserligen, men tillämpas nu bara mot en av den kommunistiska pressens tidningar. Arbetartidningen i Göteborg fick bli ett oskyldigt offer på kohandelns altare. Lokalförbuden och andra dylika restriktioner mot kommunisternas verksamhet har uppgivits. Att vi håller vår rikskonferens i Medborgarhuset illustrerar en förändring i detta hänseende. Trycket från statsmakternas sida mot kommunistiska partiet har minskat och vissa eftergifter åt de demokratiska krafterna har sålunda gjorts. Samtidigt utövar man ett något starkare tryck mot de nazistiska krafterna. Visserligen är de mot fascistelementen vidtagna åtgärderna ytterligt blygsamma och saknar i vissa fall praktisk betydelse, men de är dock betecknande för den pågående omsvängningen i den inre situationen och har därför sitt givna intresse. Jag syftar bland annat på utredningarna om nazister i polis- och militärtjänst och en del andra dylika åtgärder, som är uttryck för en utveckling till ökad demokrati i inrikespolitiskt avseende och fördelaktigt skiljer sig från den tidigare orienteringen mot en mer fascistiskt betonad inrikespolitik.

Emellertid kan man fastställa, att även om betydliga förändringar försiggått och försiggår i den inrikespolitiska kursen, så upprätthåller de styrande i landet ändå fortfarande sin grundlinje från senare år. Den nationella samling, som proklamerats, omfattar i realiteten alla tänkbara reaktionära, folkfientliga grupper och partier, och riktar sig, trots de förändringar jag påtalat, mot vänster. Den riktar sig mot de främsta demokratiska krafterna i vårt land, mot arbetarklassens bästa element, mot kommunisterna och deras parti.

Det är därför allt fortfarande en av våra främsta uppgifter att söka åstadkomma en sådan kursförändring, som medger en samling av alla frihetliga krafter inom nationen och ett isolerande av de mot folkfriheten och demokratin inriktade fascistiska krafterna.

I skydd av den så kallade nationella samlingen genomföres allt fortfarande olika åtgärder, som ställer de breda folkmassorna i en ogynnsam position gentemot andra samhällsskikt. Regeringens ekonomiska politik är ofördelaktig för de arbetande massorna. Man upprätthåller för närvarande

så kallat lönestopp, medan fördyringen faktiskt fortsätter genom den fortlöpande varuförsämringen. Om man får en sämre vara för samma pris till vilket man förut fick en bättre vara, är prisstoppet illusoriskt. Men även om ett effektivt prisstopp skulle kunna genomföras, så verkställdes lönestoppet för arbetarna vid en tid då arbetarklassens ekonomiska läge nödvändiggjorde en omedelbar förbättring. Det var alltså en politik riktad mot arbetarklassen.

En grundorsak till dessa missförhållanden är socialdemokratins klassamarbete, som utvecklats till en politisk princip. Det är socialdemokratins borgerliga politik som medför dessa för arbetarklassen skadliga verkningar. Denna bygger på en inom socialdemokratins ledning proklamerad politisk princip — eller om man så vill — arbetshypotes, om samarbete mellan klasserna och fredlig samverkan mellan bourgeois och proletariat i hela samhällets intresse.

Denna fråga om klassamarbete är en nyckelfråga inom den svenska arbetarrörelsen. Utan en riktig ståndpunkt till frågan om klassamarbete såsom politisk princip kan man inte komma till en klar linje i de inrikespolitiska dagsfrågorna eller i fråga om arbetarklassens kamp i dess helhet. Vi anser det inte principiellt otänkbart att i vissa situationer en samverkan äger rum mellan olika klasser, olika politiska riktningar och grupper. Vi har tvärtom exempelvis hävdad, att i kampen för den nationella frihetens bevarande skall samverkan ske mellan alla klasser, grupper och enskilda människor, som överhuvudtaget kan förenas till en dylik samverkan. Men en sådan temporär samverkan för bestämda syftemål av den art, att de kan förena i övrigt motsatta intressen, kan icke få utvecklas till en allmän arbetshypotes eller grundprincip i politiken. Ty detta skulle innebära att arbetarklassen ovillkorligen måste bli den förlorande parten, eftersom samhällsmakten i verkligheten ligger i bourgeoisins händer.

Hur kan socialdemokratien genomföra denna klassamarbetspolitik? Vilka krafter mobiliserar den socialdemokratiska ledningen till stöd för densamma?

Framför allt stöder sig socialdemokratins ledning på den fackligt organiserade arbetarklassen. Den svenska fackföreningsrörelsen omfattar en miljon arbetare och anställda. Den äger med denna sin numerära styrka en politisk tyngd och kraft, som fackföreningsrörelsen knappast haft i något enda kapitalistiskt land, och den utgör socialdemokratins huvudstyrka. Därmed borde det vara klart, vart vi bör rikta uppmärksamheten, då vi vill angripa borgfreden. Utan att förringa betydelsen av vårt framträdande i riksdag, kommunalförsamlingar, hyresgästföreningar, kooperativa och andra organisationer, bör vi slå fast, att tyngdpunkten av vår verksamhet måste förläggas till fackföreningsrörelsen. Med undantag för det fåtal kommunala församlingar, där kommunisterna redan äger ett så väsentligt inflytande, att de omedelbart kan förändra eller aktivt påverka de kommunal-politiska åtgärderna, ligger betydelsen av vårt framträdande i de parlamentariska församlingarna främst i dess propagandistiska värde. Den omedelbara påverkan på massorna, som tar sig utlösning i aktioner, måste vi emellertid söka utveckla där massorna själva är till finnandes. Därvid är fackföreningsrörelsen utan tvivel vårt viktigaste forum.

Vad har hittills kännetecknat vår fackliga politik? I fackligt-ekonomiskt avseende har den givetvis syftat till uppnående av bättre avtal i avtalsrörelser, bättre lönekompensation för dyrtiden, bättre arbetsförhållanden och annat, som jag inte här behöver skildra.

Det är emellertid den partipolitiska sidan av vår fackliga verksamhet jag här vill uppehålla mig vid. I detta hänseende har vår verksamhet hittills framförallt tagit form av fraktionskamp i de fackliga valen. Våra partifraktioner inom fackföreningsrörelsen har i huvudsak uppmärksamats av arbetarmassorna såsom organ för kampen om styrelsemandaten eller vid tillsättande av ombudsmän och andra funktioner, men icke alltid såsom med övriga medlemmar samordnade krafter vilka sakligt och förnuftigt sökt befärja de fackligt organiserade arbetarnas intressen. Vi

har haft mycket stora resultat i denna fraktions-kamp inom fackorganisationerna. Betecknande för stämningen inom arbetarklassen för närvarande är valen i Stockholms metallarbetarfackförening, där vi fick över 5.000 röster mot att tidigare ha rört oss med högst ett tusental röster. Inom Stockholms grov-arbetarfackförening, där vår fackklubb visserligen varit mycket stark under många år, har vi i senaste valet vunnit en anslutning av över 3.000 röster. Dessa röstsiffror är bevis för vilket förtroende arbetarna ger oss, ett förtroende, som de ger oss därför att de börjat upptäcka att vi företräder en riktig linje inom fackorganisationerna.

Men svagheten är att våra röstframgångar tills vidare är demonstrativa uttryck för en opinion mot de fackliga ledningarna, vilka ofta tar sig uttrycket att man vill byta ut vissa socialdemokrater och reformister mot andra mera klassmedvetna och radikala personer i de fackliga institutionerna, styrelserna o.s.v.

Det båtar emellertid föga att välja in kommunister och radikala arbetare i styrelsen för en fackförening, om detta icke resulterar i några åtgärder som är ägnade att bryta den klassarbetsprincip vilken knätsatts inom fackföreningsrörelsen och hindrar arbetarnas aktioner. Vår riktpunkt måste vara att utlösa aktioner från de fackligt organiserade arbetarnas sida mot de styrandes avtals- och lönepolitik, för arbetarnas ekonomiska, politiska och sociala intressen. Varje sådan aktion är ett grundskott i klassarbetspolitikens ideologi och praktik.

Kommunisterna får inte utgöra en opposition som främst arbetar med fraktioner i syfte att vinna mandat. Givetvis skall vi sträva efter att besätta de fackliga styrelserna, underhandlingsdelegationerna o.s.v. med bästa möjliga och helst kommunistiska fackföreningsmedlemmar. Men detta får inte vara huvudsaken, ty aktioner kan utlösas utan att man har en enda kommunist vare sig i styrelsen eller underhandlingsdelegationen, liksom vi kan besätta styrelsen och underhandlingsdelegationen med kommunister utan att få några som helst aktioner till stånd.

Låt oss alltså söka att förändra verksamheten till det bättre inom fackföreningsrörelsen. Det betyder ingalunda att vi skulle ge avkall på några av våra politiska uppfattningar. Men det betyder att vi skall tillägna oss sådana metoder i vårt fackliga arbete, att vi inte längre betraktas såsom en opposition som kämpar med de fackliga ledarna om "makten" inom de svenska fackföreningarna. Hos fackföreningsfolket har under årens lopp den uppfattningen blivit grundmurad, att kampen inom fackföreningarna gäller frågan, huruvida de skall ha socialdemokratiska eller kommunistiska partimedlemmar i styrelserna. Denna uppfattning är den största hämskon för det kommunistiska enhetsarbetet inom fackföreningsrörelsen. Vi måste komma dithän, att fackföreningsfolket upphör med indelningen i kommunister och socialdemokrater och börjar diskutera såsom medlem till medlem om gemensamma fackliga angelägenheter, oavsett partitillhörighet. Vi måste betrakta även sådana fackliga ledare som vi inte själva valt såsom representanter för alla arbetare, även kommunistiska, och icke såsom fascister och arbetarfiender, vilka måste krossas innan någonting kan göras till nytta för arbetarklassen.

Inom vissa fackföreningar, där demokratin avskaffats genom cirkulär 3, har vi fört en årslång kamp för dess återställande. Den har, på grund av att vi ibland låtit provocera oss, förts på så sätt att det bland arbetarna framstått som om kommunisternas rättighet att sitta på den ena eller andra posten i fackförenings- eller klubbstyrelsen är avgörande för hela vår fackliga verksamhet. Detta är vad motståndarna till enheten och till arbetarnas aktioner gärna vill uppnå. Genom att låta frågan om cirkulär 3 leda till årslånga slagsmål för eller mot kommunisterna, för eller emot "finnkriget", söker de hindra arbetarnas aktioner. Därför är det nödvändigt med bättre taktik i kampen mot cirkulär 3. Skulle vi inte exempelvis kunna lägga undan blanketterna på vilka man fordrar deklARATIONER om vår ställning till finska kriget och söka kontakt med massorna i andra frågor, varigenom förutsättningar kan skapas för att sedan upphäva även cirkulär 3?

Vore det inte förmånligt om vi i våra diskussioner med fackföreningsledarna i allmänhet försökte finna en gemensam utgångspunkt? Dagens fackliga politik gäller ju dock blygsamma uppgifter. Vår verksamhet inom Stockholms grovarbetarfackförening, där vi under 10 år intagit en dominerande ställning, kan tjäna som exempel på vad jag menar. Har kommunisternas maktställning kunnat utnyttjas till en ”revolution” inom byggnadsfacken i Stockholm? Naturligtvis inte. Vi samordnar vår verksamhet med fackföreningsrörelsens allmänna verksamhet, och ingen kan påstå att inte grovarbetarfackföreningen under denna tid bevakat medlemmarnas intressen så långt detta varit möjligt.

De synpunkter på vår fackliga politik som jag här gett uttryck åt är inte nya inom partiet. Men tyvärr har de ännu inte genomsyrat hela vår verksamhet. Framför allt har vi ännu inte med de socialdemokratiska och partilösa massornas hjälp skapat den enighet, som är en förutsättning för att aktioner skall kunna utlösas. Omställningen i arbetarnas tänkande har — såsom exempelvis valen i Stockholms metallarbetarfackförening visar — fortskridit så långt, att vi nu kan räkna med att majoriteten av arbetarna inom den svenska fackföreningsrörelsen icke är ovillig att understödja vår fackliga politik. Vår verksamhet måste omställas i enlighet med detta läge. Den fackliga politiken får inte skötas ”på lediga stunder”. I alla partiinstanser måste huvuduppmärksamheten inriktas på denna uppgift, ty förutsättningarna finns att just här åstadkomma den utveckling inom arbetarrörelsen, som skulle ställa socialdemokratismen på avskrivning och resultera i klassarbetets likviderande.

Innebär denna linje om en självständig politik från arbetarrörelsens sida gentemot monopolkapitalet att Landsorganisationens ledning inte skulle kunna göra vissa kompromisser? Inte alls. Det är i nuvarande situation inte möjligt att genomföra lönekamp på samma sätt som före kriget. I medvetande härom har partiets ledning i ett förslag till rikskonferensen formulerat följande ståndpunkt:

”Så länge kriget fortsätter är det nödvändigt för arbetarklassen att samordna sina strävanden med alla övriga grupper och skikt bland folket, även de borgerliga, som vill försvara den nationella oavhängigheten och bevara freden.”

Är denna ståndpunkt riktig? Såvida vi menar allvar med vår politik i fråga om den nationella frihetens och oavhängighetens bevarande, måste vi också dra konsekvenserna härav för den fackliga politikens vidkommande. I den situation som skapats av krigsförhållandena måste arbetarklassen iakttaga en viss återhållsamhet i fråga om sina ekonomiska krav. Vad som bör diskuteras med Landsorganisationens ledning är således inte frågan om kompromissernas nödvändighet, utan hur långt denna återhållsamhet i nuvarande situation bör gå. Redan i vårt dokument från novemberplenium har denna mening framförts, men vi har inte i någon större utsträckning praktiserat vad som där uttrycktes. Vi bör — anser jag — vända oss till Landsorganisationens ledning för att söka uppnå kontakt med denna på en saklig grundval.

Varför bör vi göra en dylik hänvändelse? För att vi nu ändrat uppfattning om det objektiva lägets möjligheter eller om socialdemokratismen? Absolut inte! Vi har inte ändrat uppfattning om dessa ting. Men vi måste vidtaga åtgärder för att arbetarmassorna skall inse att vi inte längre bara är en ”hurtfrisk opposition”. Vårt ansvar som växande massparti inom arbetarrörelsen måste också komma till uttryck i vårt framträdande gentemot ledarna för de största och avgörande massorganisationerna i landet. Vi måste med andra ord från och med nu på bättre sätt än hittills inställa oss på medverkan i ledningen av den svenska arbetarklassens politik, medarbete inom arbetarrörelsen under det ansvar vi har såsom ett parti, vilket är de klassmedvetna arbetarnas ledande parti.

Det gäller härvid endast att påskynda en utveckling som redan är i gång, genom att förbättra våra metoder, genom att likvidera den så kallade vänsteropportunisten och sekterismen samt utveckla vår politik på en marxistisk-leninistisk linje. Vi är för blygsamma när vi tror att vi fortfarande endast är en ”klick” i arbetarrörelsen. Det har vi tidigare varit så länge att många tror att det alltid skall vara på det sättet. Men det objektiva läget säger oss att det inte längre är eller behöver vara så.

Kampen mot fascismen står som främsta punkt på vår dagordning, men efterkrigs krisen som väntas måste även vara föremål för vårt intresse. Vi måste, utan att på något sätt försvaga vår aktuella kamp för enhetsfronten mot fascismen, ge vår mening tillkänna i den nu pågående diskussionen om efterkrigsproblemen. Hur de ekonomiska, politiska och sociala problemen kommer att te sig när kriget en gång är slut, därom kan vi inte spå. Men vi kan hävda den bestämda ståndpunkten, att arbetarklassen skall föra en självständig politik också i alla de frågor, som dyker upp i samband med problemen vid krigets avslutning. Vi kan inte i detalj skildra vilka problem, som kommer att uppstå. Men vi kan utgå ifrån att den socialdemokratiska ledningen kommer att söka hjälpa kapitalisterna att bevara sitt herravälde.

Då förra världskriget avslutades, hjälpte socialdemokratin kapitalismen att komma till rätta med förhållandena främst genom att de kunde bjuda arbetarna i Sverige och andra länder en utvidgning av den borgerliga politiska demokratin, åttatimmarsdag och andra reformer. Detta tillfredsställde arbetarna i så hög grad, att bourgeoisin fick tid att ordna sina splittrade krafter, återhämta sig från paniken vid de revolutionära omstörtningarna och driva tillbaka arbetarklassen under bourgeoisins herravälde.

Vi skall inte tro att bourgeoisin saknar förmåga att manövrera t.o.m. bättre nu än efter föregående krig. Socialdemokratin kommer att vara med och söka rädda det borgerliga samhället med nya metoder, med Beveridgeplaner, som förkunnar att ingen skall svälta, ingen skall vara arbetslös o.s.v. eller andra vackra löften. Och kanske skall arbetarna, medan bourgeoisin återigen får tid att ordna sig i de nya förhållanden, som kommer, återigen fästa tillit till vackra framtidsplaner för att sedan stå där bedragna. Vid diskussionen om efterkrigs politiken får vi emellertid inte skatta åt de ”revolutionära” frasernas billiga romantik, ty då förlorar vi slaget. Vi skall sakligt resonera om föreliggande planer och förslag samt framför allt laga att vi har arbetarklassens öra i de aktuella frågorna. Vi måste söka hindra ett bedrägligt förfarande sådant som förra gången, så att arbetarklassen, när kriget mot fascismen är genomfört, kan slå de slag mot kapitalismen som är dess historiska uppgift.

Vi måste ytterligare fördjupa och utvidga vår strävan att få den kontakt med den jordbrukande befolkningen som novemberplenium proklamerade såsom en nödvändighet. Betingelserna härför finns. Arbetarklassen visar sig vara betydligt mer avancerad och ha betydligt lättare att förstå vår linje i bondefrågan än vi tidigare trott. Vi minns med vilken tvekan vissa kamrater mottog vår taktiska linje i bondefrågan. Arbetarna i allmänhet blev emellertid inte förskräckta. Detta var däremot fallet med vissa socialdemokratiska redaktörer och ledare, vilka kände det som om deras bondepolitik plötsligt fått ett grundskott. Överhuvudtaget är arbetarnas omdöme ofta mer realistiskt än vi är benägna att tro. Vi bör lära oss att bättre än hittills lyssna på massan. Jag skulle kunna nämna flera exempel från krigsårens politiska historia då massorna överraskat oss genom att vara mer politiskt avancerade än vi trott. Var det exempelvis många som föreställde sig, att vi skulle få en så enhällig uppslutning från de socialdemokratiska arbetarnas sida i kampen för vår legalitet, då partiförbudet stod på dagordningen? Vi blev överraskade, då vi fick stöd genom resolutioner från fackföreningar som i fråga om kommunisterna aldrig antagit annat än protest-resolutioner.

Jag tror således att vi inte behöver vara rädda för att arbetarklassen skall vara emot den linje i bondefrågan vi utformade på novemberplenium. Jag avstår för tillfället från att närmare utreda betingelserna härför, men vill peka på ett betydelsefullt faktum.

De svenska bönderna har börjat organisera sig fackligt och politiskt. Riksförbundet Landsbygdens Folk har över 100.000 medlemmar, vilket betyder att det under sitt direkta inflytande har hälften av den svenska jordbrukarbefolkningen. Denna jordbrukarbefolkning är till större delen ekonomiskt och politiskt efterbliven på grund av att produktionen i huvudsak vilar på söndersplittrade små jordbruk. Nu kräver de genom sin organisation bättre levnadsstandard, en högre kultur och kortare arbetstid. Vi måste ovillkorligen understödja dessa strävanden. Erfarenheten har redan visat att där vi verkligen försöker är det lätt att få kontakt med bönderna. De är inte så oemottagliga för kommunistiska synpunkter i bondefrågorna som man skulle vilja tro. De förstår utomordentligt väl värdet av att konsumenterna, arbetarklassen, intresserar sig för deras krav. Det är således utan vidare möjligt att börja förbereda en organiserad samverkan mellan arbetare och bönder.

Det är emellertid icke lämpligt att söka få till stånd en dylik samverkan mellan kommunistiska partiets och RLF:s ledning, så mycket mer som den senare i viss mån består av reaktionära element. Men det är möjligt att bringa denna rörelse i kontakt med arbetarklassen genom Landsorganisationens ledning. Det vore redan ett stort framsteg om en kontakt kunde åstadkommas mellan fackföreningsfolket och bönderna via de fackliga centralorganisationerna, och därifrån genom huvudorganisationerna. Om man inte i tid förebygger de planer bourgeoisin tänker genomföra, kommer en förbittrad strid att utspelas mellan jordbrukarnas och arbetarnas organisationer. I RLF-tidningen talas ofta om kamp emot fackföreningarna och även emot Kooperativa Förbundet, fast detta sedan årtionden haft samarbete med vissa jordbruksekonomiska organisationer. Det börjar dra samman till ett frontkrig mellan stad och land, mellan industriarbetarklassen och de breda bondeskikten. De drabbningar som tills vidare undviks genom statliga åtgärder till hjälp åt jordbruket kommer att utlösas i samband med efterkrigstidens problem, om inga förebyggande åtgärder vidtages.

Vi bör därför föreslå Landsorganisationens ledning att ta upp en dylik kontakt och söka få till stånd sådana diskussioner mellan arbetare och bönder, och vårt parti bör fortsätta med sådana möten, som vi redan anordnat, men i större utsträckning än tidigare och med mera framtidbetoning.

De utrikes- och inrikespolitiska problem och de taktiska frågor som jag berört hör alla samman med vår beredskap, andliga beväpning och utrustning i kampen för att krossa fascismen. Bortsett från de allmänna synpunkterna på efterkrigsproblemen har jag inte berört någonting som inte omedelbart sammanhänger med dagens aktuella uppgift, krossandet av fascismen. Lösandet av dessa uppgifter är en förutsättning för att vi inte skall bli allt för långt efter i den utveckling, som nu försiggår i världens olika stater och nationer i tecknet av kampen mot fascismen.

Vi har inför konferensen ställt frågan om att skapa ett marxistiskt enhetsparti, vilket inte heller är någon ny paroll för den svenska arbetarklassen. Den är lika gammal som arbetarrörelsen själv. Men det gäller nu att inom överskådlig tid skapa förutsättningarna för detta enhetsparti. Vår avsikt är att från rikskonferensen öppna en kampanj för skapandet av detta enhetsparti. Aktionerna, de gemensamma aktionerna, från massornas sida skall bli teglet i detta byggnadsverk. Med propaganda uppnår vi aldrig något resultat i och för sig. Konkreta, påtagliga resultat för arbetarklassen uppnår vi endast genom aktioner. Propagandans uppgift är att skapa förutsättningar för aktioner. Det är värdelöst att stoltsera som duktiga marxister-leninister om man inte i praktiskt arbete omsätter sina kunskaper.

Till sist några ord om vår taktik. Allt vad vi här rekommenderar såsom politiskt riktiga linjer för våra strävanden står och faller med frågan om hur vi förstår att utforma vår taktik i kampen för deras genomförande. Taktiken är inte skild från de politiska parollerna och de senare är inte skilda från taktiken. Man kan göra en riktig politisk paroll och i det taktiska framträdandet fördärva hela effekten av densamma.

Den leninistiska strategin och taktiken kräver framförallt att man tar hänsyn till de objektiva betingelser under vilka taktiken skall utvecklas. Om jag i mitt anförande belyst dessa betingelser återstår bara att pröva huruvida partiet besitter den nödvändiga taktiska förmågan att genomföra de linjer rikskonferensen uppdrar. Förmår partiet genomföra den taktik vi kallar enhetsfront underifrån, kan det, oavsett vad ledningarna i det socialdemokratiska partiet och den svenska landsorganisationen säger, skapa enhet bland arbetarna. Hela utvecklingen inom arbetarrörelsen hänger på vår förmåga härvidlag, ty vi kan inte räkna med att i dag få till stånd denna enhet genom överenskommelser med ledningarna. Såvida vi inte vill uppgge kampen för de uppgifter jag formulerat måste vi åstadkomma denna enhet underifrån.

Jag förutsätter härvid att i vårt parti de teoretiska vanföreställningar är fullkomligt likviderade som vi känner under namnen elit-, spontanitet- och avantgardesteorier. Jag förutsätter att vi är överens om att avantgardet inte kan segra ensamt. Jag förutsätter att vi bättre än tidigare begriper Marx gamla paroll, att arbetarklassens befrielse skall vara dess eget verk. Begriper vi inte det är vi odugliga att bedriva kommunistisk politik.

Vilka hämningar kan finnas hos kommunistiska partiets medlemmar att förbrödra sig med socialdemokratiska arbetare och arbeterskor? Vilka hämningar kan finnas hos kommunister att tillsammans med socialdemokratiska och partilösa arbetare marschera i en första maj-demonstration för freden och friheten samt för en bättre fördelning av krisbördorna? Det kan inte finnas några andra hämningar än sekteristernas, avantgardes-, elit- och spontanitetsteoretikernas parti- och klasskadliga hämningar. Det måste bli slut på pratet om att vi ”offrar” oss när vi med svenska flaggan och den röda fanan i täten marscherar för klassens sak. Vi har färska exempel på att detta betraktas såsom ett offer. Om vi inte utrotar denna inställning och röker ut sekterismen ur vårt parti kommer vi aldrig att kunna fylla våra uppgifter.

Hur skall vi befria oss från sekterismens baciller? Vi får inte glömma att kommunistiska partiet är vad dess medlemmar är. Fostran av kommunistiska partiets medlemmar är emellertid inte uteslutande självfostran utan även ett ansvar som åvilar de ledande instanserna. Vi måste gå till oss själva när vi skall söka efter skulden till missförhållandena i partiet. För varje fall av sekterism och bristande förståelse av ABCD i leninismens strategi och taktik skall vi försöka få tag i oss själva och ställa oss själva till ansvar. Vi skall inte börja kasta ut varandra ur partiet utan med gemensamma ansträngningar övervinna den skadliga sekterism som vi själva bär skulden till.

Det är på tiden att göra slut på allt meningslöst pratande om dessa ting och gå från ord till handling för att i partiet skapa full förståelse för taktikens och strategins krav på oss. Endast på så sätt kan vi hämta den kraft som vi måste ha såsom parti i arbetarklassens befrielsekamp. Om vi tillägnar oss förståelsen av att vi är arbetarklassens tjänare och riktigt analyserar den politiska situationen skall partiet i framtiden fylla sina uppgifter på ett betydligt bättre sätt än hittills.

Jag rekommenderar konferensen att överväga om det vore lämpligt, att i fråga om de utrikespolitiska problemen söka tolka massornas stämningar och de krav vi i dag anser motiverade, i ett brev till regeringen. Syftet med detta brev, som bör formuleras med tillbörlig hänsyn till den situation i vilken vi befinner oss, skulle vara att i möjligaste mån mobilisera massorna för dessa krav. Det är således icke så mycket fråga om att tala med regeringen som att tala med massorna

om regeringen.

Jag ifrågasätter om vi inte skall markera de linjer för vår fackliga verksamhet, om vars nödvändighet jag tidigare talat, genom att skriva ett brev till Landsorganisationens ledning i syfte att därigenom vinna bättre kontakt också med de reformistiska arbetarna inom Landsorganisationen.

Slutligen hemställer jag till politiska kommissionen att göra en appell om kamp mot fascismen där vi proklamerar enhet och broderskap mellan alla Sveriges antifascister.

Det är i den konkreta, dagliga politiken som vi måste bygga fundamentet för partiet, för arbetarklassens frihetskamp i Sverige. Jag vet att mycket skulle kunna tilläggas till vad jag anfört. Men jag tror inte att så värst mycket kan dras ifrån.

Den väsentligaste uppgiften för vår konferens är att ingjuta i partiet en ännu större optimism än hittills. Vi skall vara optimister i medvetande om att hundratusenden svenska arbetare, vilka förut endast haft likgiltighet eller fiendskap till övers för det kommunistiska partiet, i dag väntar på dess ledning. Situationen är gynnsam, låtom oss arbeta.

Kommunisternas dagsprogram (maj 1944)

(Tal på Sveriges kommunistiska partis tolfte kongress, den 7 maj 1944)

Bland de politiska partier i Sverige som varit verksamma under kriget har endast kommunistiska partiet genomfört en fast och konsekvent politik. Dess grundlinje utformades redan före kriget, vilket för oss inte kom som någon blyxt från klar himmel. Liksom de kommunistiska partierna i Sovjetunionen och andra länder, vilka arbetar med den marxistiska vetenskapens instrument, var även vårt parti fullt medvetet om att en hård och blodig kamp förestod mot de reaktionära krafterna i världen, med den barbariska hitlerismen i spetsen. Partiets förutseende och dess strävan att rusta det svenska folket, och framför allt arbetarklassen, för den kamp världen ännu står mitt uppe i belyses bland annat av uttalandet på Centralkommitténs plenarsammanträde 1939 i januari månad, tre kvarts år före krigsutbrottet, i vilket det framhölls som en huvudpunkt i utrikespolitiken, att Sverige, för att inte drivas "rakt i Hitlertysklands armar", måste söka samarbete med folk och stater som står emot de fascistiska angriparna och som vill försvara friheten. I resolutionen på elfte kongressen i april 1939, ett halvår före krigsutbrottet, hävdades med ännu större allvar och styrka att krigsfaran och omsorgen om Sveriges nationella oavhängighet var politikens huvudfrågor. Jag citerar ur resolutionen:

Tredje rikets våldsamma krigsförberedelser och imperialistiska erövringspolitik utgör ett faktiskt och omedelbart hot för de nordiska länderna. Nazityskland betraktar hela Norden som sitt "livsrum". Sveriges malm och andra råvaror är ivrigt eftersträfvade av Tredje rikets krigsorganisatörer som en nödvändig förutsättning för genomförande av krigsplanerna. Östersjön betraktas av den nazistiska generalstaben som "eget" hav, och Sveriges territorium är inrutat i nazismens krigskarta.

Genom en raffinerad politik som bygger på söndring inom det svenska folket, på hotelser och lockelser till vissa grupper inom den svenska bourgeoisin, förbereder den tyska fascismen att göra Sverige till en vasallstat eller koloni till Tredje riket ...

Den allt annat överskuggande frågan är i dag detta omedelbara hot mot Sveriges nationella oavhängighet och frihet, hotet att Sverige skall dras in i krig på Hitlertysklands sida, att vårt folk skall förtryckas av de nazistiska barbarhorderna.

Vi har all anledning att erinra våra vedersakare, särskilt inom socialdemokratien, om dessa riktlinjer för vår politik, om dessa våra varningar för en fara som sedan visat sig vara en så bister

realitet, erinra om att vi visade den rätta kursen medan dessa herrar sövde svenska folket och förklarade att "vår beredskap är god", medan de i realiteten kapitulerade för fienden. Vårt partis målmedvetna strävan att skapa en enhetlig kampfront mot fascismen, som störtat mänskligheten i historiens blodigaste häkkittel, hindrade inte våra motståndare att beteckna oss som "nazi-kommunister". Detta efter rysk-tyska paktens flitigt begagnade smädeord användes ännu i dag av vissa reaktionära element, som, förlitande sig till den överlägsenhet behärskandet av press och radio skänker, hellre utfar i smädelse än de ingår i saklig diskussion om den politik som bör bedrivas. De som var karska när det gällde att smäda oss greps och gripes alltför av panik vid varje framgång för Hitlertyskland, medan vi orubbligt hållit och håller fast vid vår grundlinje att på det svenska frontavsnittet utnyttja alla möjligheter för att bidra till fascismens krossande.

Denna kamp mot fascismen, denna kamp för att bevara friheten och den nationella oavhängigheten är fortfarande den huvuduppgift som överskuggar alla andra, även om vårt land ännu har fred. Att vi har fred är en följd av tursamma omständigheter och inte av de styrandes skicklighet.

Från den proklamerade svenska neutraliteten har gjorts många och stora avsteg, som vid flera tillfällen drivit vårt land i ödesdiger närhet av krigets brant. Under finsk-ryska vinterkriget, då Sverige uppträdde som "icke krigförande" makt på vitfinnarnas sida mot Sovjetunionen, fick vårt parti fullgöra den tunga uppgiften att ensamt kämpa för en neutralitets- och fredslinje, som i dag flertalet av svenska folket erkänner såsom riktig. Under hela kriget hitintills har det yttre läget och de inre styrkeförhållandena varit sådana att ett uppgivande av neutraliteten skulle ha betytt Sveriges indragande i världsbranden på de fascistiska makternas sida, exempelvis såsom bundsförvant till det fascistiska vit-Finland eller såsom "icke krigförande" på Hitlertysklands sida. Den svenska arbetarklassen, som inte känner begreppet neutralitet gentemot fascismen och reaktionen, har således funnit det vara en politisk nödvändighet att i utrikespolitiken stödja de krafter som velat hålla Sverige utanför direkta krigshandlingar på nazismens sida. Men detta betyder inte att folkets majoritet varit neutral. Tvärtom. Den svenska folkmajoriteten har varit motståndare till fascismen. En strikt neutralitetspolitik gentemot regeringens eftergifter för fascismen har under kriget varit den svenska arbetarklassens och det kommunistiska partiets linje, och måste i nuvarande läge alltjämt upprätthållas.

Samtidigt som vårt parti under hela tiden från första kongressen satt in sina krafter i kampen för dessa politikens huvudfrågor har det på allt sätt sökt befrämja de frihetsvänliga krafternas mobilisering för en allmänt framstegsvänlig politik. Den ryss- och bolsjevikskräck som man uppammat i Sverige för att möjliggöra reaktionens kamp mot Sovjetunionen har vi oförtrutet bekämpat. Detsamma gäller avdemokratiseringen, "lagrötan", som kommunisterna ävenledes energiskt, och ofta ensamma, bekämpat. Medan de som på sina läppar fört fosterlandets och folkens talan hänsynslöst sökt utnyttja arbetarklassens vilja att skydda landet mot fascismen till att befästa finanskapitalets och reaktionens maktställning, har kommunisterna gripit fast vid de blygsammaste möjligheter att i den mån läget det medgivit framföra massornas dagskrav.

Det är emellertid icke min uppgift på kongressen att erinra om partiets hela verksamhet under krigsåren. Tiden är ju heller icke sådan att den inbjuder oss att tala historia utan fastmer att söka göra historia.

Vi lever i en övergångstid då kriget skakat kapitalismen i dess grundvalar. Men, som Lenin sagt oss, det finns inga utsiktslösa lägen för kapitalismen. Bourgeoisin finner alltid något medel för att söka rädda sin härskarställning. Under fredliga förhållanden övervinner kapitalismen kriserna genom en omfattande förstöring av varor och nyttigheter. Man eldar lokomotiv med majs och vete, vräker kaffe i sjön och gör benmjöl av hundratusentals präktiga kreatur för att rätta till den kapitalistiska ekonomin. Finns det någon mer omfattande förstöring av värden och nyttigheter än

kriget? Säkert inte. Därför kan kriget för bourgeoisin vara ett effektivt medel att bevara sin maktställning. När städer bombas och människors bostäder förvandlas till grushögar, ser kapitalismens byggherrar gyllene tider vid horisonten. Detta är emellertid, djupare sett, bara den ena sidan av saken. Den andra sidan är att kriget även skakar kapitalismens ”normala” funktioner och väcker till liv de i folkdjupen slumrande revolutionära krafterna. Det är på dessa krafter, och framför allt på arbetarklassen det beror om detta krig skall sluta i svart reaktion eller om framstegets krafter skall taga ledningen och skapa en bättre värld än den som nu förbrännes i det totala krigets helvetesugn.

De teoretiska grundsatser som måste vägleda den svenska arbetarklassen i kampen för sitt historiska mål, upprättandet av det socialistiska samhället, har vår kongress redan behandlat. Medan det andra arbetarpartiet i Sverige, SAP, utformat ett program i överensstämmelse med sin opportunistiska praktik, är det vår uppgift att i anslutning till det marxistiska programmet utforma den politiska praktik som i dagens situation är bäst ägnad att rusta arbetarklassen för dess historiska mission.

Härvid kan vi konkret endast ställa de allra närmaste uppgifterna, ty krigets förlopp och händelser i andra länder i samband med fascismens krossande kan så hastigt skapa nya lägen att vi inte kan ställa några längre perspektiv. Men därför att vi inte i dag med visshet kan säga vilka uppgifter utvecklingen kan ålägga arbetarklassen och dess parti att lösa nästa år eller nästa månad, får vi inte sätta oss ner och bara vänta på vad tiden bär i sitt sköte. Vi måste rusta för att inte bli efter i händelsernas lopp, för att kunna famna framtiden när den rusar oss till mötes.

Som ett led i våra strävanden att ideologiskt upprusta arbetarklassen måste vi till en början bland massorna likvidera en ganska allmänt utbredd föreställning som för närvarande är det bästa stöd den svenska monopolkapitalismen och reaktionen kan mobilisera för sin politik. *Denna föreställning går ut på att Sverige före kriget hade blivit ett ”medelvägens” mönstergilla folkhem, som så vackert och fredligt höll på att växa in i socialismen utan några revolutionära klasstrider eller dylika ”störningar”.* Vi marscherade — ansåg samförståndsprofeterna — mot ett samhälle med välstånd åt alla. Men så kom kriget och reste ett mörkt hinder på den ljusa vägen. Enligt samma falska föreställning skall massorna efter krigets slut automatiskt lyftas ur sitt ekonomiska betryck och Sverige fortsätta på den gyllene medelvägen till den folkhemsidyll som vi så självbelåtet har låtit amerikanska journalister entusiastiskt beskriva för en häpnande värld.

Låt oss i korthet skärskåda dessa föreställningar. Sverige befinner sig icke i krig. Naturligtvis har upprustningen och avspärningen från yttervärlden medfört varubrist och svårigheter för folkförsörjningen, men de ekonomiska förhållanden som utgör politikens grundval har inte sin förklaring i de tyska minspärrarna vid västkusten utan i den svenska kapitalismens bankvalv i Stockholms city.

Den analys av den ekonomiska utvecklingen i Sverige som gjorts i Lancets² bok ”Det monopolkapitalistiska Sverige” och den lilla skriften ”Förmögenheter, inkomster, profiter och löner” visar med ovederläggliga siffror, som jag inte här skall upprepa, att *kriget icke skapat utan endast skärpt de tendenser* i utvecklingen som gjorde sig gällande i den svenska ekonomin redan före kriget under folkhemsidyllens gyllene år. Denna utveckling innebar ett stärkande av monopolkapitalets maktställning.

Även de år före kriget då socialdemokratin satt i regeringsställning präglades den ekonomiska utvecklingen av en synnerlig ökning av profitema och därmed av rikedomarna för de besuttna klasserna i samhället. I motsats till vad man på folkhems-ideologiskt håll gärna framhåller har

² Lancet var en pseudonym för C H Hermansson, den blivande VpK-ordföranden. — MF anm

kapitalet inte ”demokratiserats” utan har, i överensstämmelse med kapitalismens lagar, fortsatt att koncentreras i händerna på ett fåtal. Sverige har i själva verket under de senaste decennierna genomgått en så hastig ekonomisk utveckling att det i många avseenden är ett föregångsland i kapitalistisk mening. Det finns numera knappast något område av den svenska ekonomin där inte monopolen utövar ett avgörande inflytande. *Monopolkapitalet och statsmakten har ingått en union vilken knappast går att definiera i sina särdrag då man inte vet var den ena slutar och den andra tar vid. Statsapparaten utnyttjas på så olika sätt och i så mångskiftande former av monopolkapitalet att det hela samman flätats med tydlig tendens till en statsmonopolistisk kapitalism, högre utvecklad än i flertalet andra europeiska länder.*

Den faktiska ökningen av kapitalisternas profiter under krigsåren kan man inte fastställa. Den verkliga vinsten i företagen döljes i boksluten genom olika manipulationer. Men man kan få en aning om jätteprofiterna om man ser på de officiellt taxerade förmögenheterna. Enbart under åren 1938 till 1941 har de som deklarerar för mer än 20.000 kronors förmögenhet deklarerat inte mindre än 3 miljarders ökning av förmögenheterna. Därvid är att märka att alla dessa deklarerar på ”heder och samvete”. Enligt föreställningen om den ekonomiska utjämningen i folkhemmet borde även arbetarklassens välstånd ha stigit avsevärt under denna period. I stället har arbetarklassen fått vidkännas en *betydlig reallönesänkning*.

Verkligheten svär i själva verket konträrt emot hela föreställningen om det svenska folkhemmet som växer in i socialismen. Av en befolkning på något över 6 miljoner är omkring en halv miljon människor hänvisade att anlita fattigvården. Det påstås att denna siffra under krigsåren sjunkit med något tiotusental, vilket inte vore märkligt då vi haft högkonjunktur inom de flesta industrier. Att en och annan medborgare under sådana omständigheter kunnat kravla sig upp från fattigvårdsklientelet bevisar icke att det skett någon ekonomisk utjämning eller att en förbättring ägt rum i systemet.

Tvärtom har under denna tid en sådan lönepolitik bedrivits mot arbetarklassen att någon miljon människor inte kan dra sig fram utan anlitan av nya och folkhemsfriserade former för fattigvård. Genom att erhålla subventioner till bostäder och nedsatta priser på viktiga förnödenheter m.m. slipper de fattiga familjerna i landet gå till fattigvården och bli hunsade på det gamla hederliga svenska reaktionära sättet. Men detta kan inte dölja det faktum att lönerna för dessa ”subventionerade” och ”rabatterade” människor inte räcker till för att reproducera arbetskraften och upprätthålla en standard som garanterar familjen hälsa och sundhet.

Hundratusenden folkpensionärer förmår efter ett helt liv i produktivt arbete inte hålla livhanken uppe på de pensioner de får. Åt småbönderna, som befunnit sig i permanent kris under de senaste 12-15 åren, har statsmakterna tvingats anslå miljarder för understöd i olika former, varvid är att märka, att statshjälpen mera kommit de stora än de små jordbrukarna till godo. *Vi kan sålunda konstatera att mera än hälften av Sveriges invånare är ur stånd att existera drägligt på den lön de får för sitt arbete eller på sina folkpensioner utan rabatter och fattigvård i olika former!*

Jag har inte givit några detaljsiffror för att belysa mitt påstående. Vem som helst kan kontrollera saken i den offentliga statistiken. Inom parentes vill jag säga Landsorganisationens experter att jag uppenbarligen inte gjort någon monografi över svensk ekonomi under krigsåren och heller inte tänker diskutera med ”kålrotsräknare” av typen Rehn på det plan de ställt sig. Jag har bara med ledning av uppenbara fakta konstaterat, hur verkligheten ser ut bakom ”folkhemmets” sköna fasad.

Det är icke någon karikatyr jag tecknat, ty en karikatyr vore en dålig utgångspunkt för vår politik. Jag bestrider inte att det även ur arbetarklassens synpunkter finns positiva drag i den svenska

utvecklingen, exempelvis kraftig frammarsch av konsument- och producentkooperationen, viss höjning av lönerna för skogs- och lantarbetare. *Men som helhet betraktat har utvecklingen — oberoende av om det varit krig eller fred i världen följt en linje som bäst kan formuleras i den av kommunisterna tusen gånger upprepade satsen att de fattiga blivit fattigare medan de rika blivit rikare.*

Arbetarklassen kan därför inte hänge sig åt illusionen att allt skall bli bra bara kriget tar slut. En av vårt partis viktigaste uppgifter f.n. är således att bland massorna skapa förståelse för att man inte — såsom kapitalisterna gärna vill — bara kan hänvisa till kriget när man vill hitta förklaringen till den försämrade levnadsstandarden utan måste rikta blickarna *mot det svenska monopolkapitalet, vars maktställning ger oss nyckeln till förståelse även av politikens övriga frågor.*

När våra motståndare i krigets början förde en oerhört hetsig kampanj mot kommunistiska partiet var det framför allt beskyllningar för "landsförräderi" som haglade över oss. De som ledde hetsen, vilken resulterade i mordbrand, mord på medlemmar av partiet, polisrazzior och fantastiska domar, var inte så enfaldiga att de trodde på sin egen propaganda, men de hade funnit att de på detta sätt kunde hetsa upp massorna mot de kommunistiska arbetarna. Det var inte fosterlandets frihet som var deras hjärtesak — kapitalet har inget fosterland — utan det var den svenska monopolkapitalismens frihet att skära guld med täljknivar som var hjärtesaken för dem som ledde hetsen mot kommunisterna. *Detta intresse flätades ihop med Hitlertysklands nazistiska penetrering av Sverige till en politik som utgör bottenläget i svensk förnedring under mer än hundra år.*

Tyvärr understöddes denna politik av socialdemokratin. Hetsarna fick hjälp av socialdemokratiska propagandister. Ofta var det okunnighet och panik som drev socialdemokratin till att försöka mobilisera massorna för denna arbetarfientliga och *landsskadliga politik*. De som inhämtar sina politiska kunskaper på Brunnsvik och Bommersvik har inte lätt att handla rätt såvida de inte lyckats tjuvläsa någonting vid sidan av skolplan och lärare. Att förklara detta fenomen inom arbetarrörelsen med bara okunnighet och panik vore dock att för mycket urskulda vissa herrar och damer i den socialdemokratiska oligarkin, som ställt sina eminenta förmågor i arbetarklassens tjänst. Den främsta förklaringen ligger i klassförsoningens lära. *Den Per Albin Hanssonska samlingsidén, reformismens avböjande av en självständig arbetarpolitik till förmån för klassamarbetet, kort sagt hela socialdemokratismen är den ideologiska grundvalen för den fördärvliga politik som kännetecknat de första krigsåren.*

Klassförsoningspolitiken förklarar också den hätska kampanj som föres från socialdemokratin emot strävandena till enhet mellan socialdemokratiska och kommunistiska arbetare. När man går i takt med de krafter som upprätthåller ett system där monopolkapitalismen växer och frodas, kan man inte rimligen göra enhet även med kommunisterna.

Innan jag går vidare är det nödvändigt att notera den ändring till kommunistiska partiets favör som inträffat under de senaste två åren, och något beröra orsakerna till densamma.

Många tillskriver krigsutvecklingen den ändrade inställning till kommunisterna, vilken bland annat kommit till uttryck i upphävandet av transportförbudet. Givetvis har Röda arméns och sovjetfolkets heroiska bragder påverkat den allmänna uppfattningen. Väsentligast är dock det försvagande av hitlerismen som åstadkommits genom Sovjetunionens kamp. De flesta svenskar som tidigare i sällskap med hel- och halvnassar byggt sina hyddor vid nazismens stränder ror nu bort därifrån. Många småkapitalistiska element och borgerligt-humanistiskt inställda personer, som ganskaoreflekterat understött reaktionen, bekämpat kommunismen och bespottat Sovjetunionen, litar inte längre på nazismens styrka och har därför lärt om. Vidare har de i

nazismens gestalt, när den utvecklats sina talanger som i Norge, Danmark och andra länder, fått se en bild av det innersta innehållet i det system för vilket de, ofta i blindo, kämpat.

Det berättas om lågt stående vildar i Australien att de skräckslagna rusar bort om man visar dem deras bild i en spegel. Borgerliga humanister som betraktat kapitalismens system som det bästa tänkbara och därför kelat även med dess nazistiska försvarare, har fått skåda bilden i spegeln och såsom vildarna ryggat tillbaka för det de sett.

En annan förklaring till den *ändrade inställningen gentemot kommunistiska partiet* är emellertid de härskande klassernas fruktan för massorna. Den under krigsåren förda politiken har inneburit så uppenbara orättvisor mot arbetarna och stora delar av bönderna att massorna blivit missnöjda och börjat opponera, vilket tagit sig uttryck i en stark anslutning till kommunistiska partiet, dess paroller och politik. *De härskande har funnit det klokt att försöka hejda denna strömkantring med hjälp av en försonligare politik gentemot de missnöjda och gentemot det parti som representerar dessa missnöjda massor.*

Denna inställning har satt sina spår även inom socialdemokratin, som lagt åt sidan cirkulär 3 och den antidemokratiska politik som inrymtes under denna rubrik. I stället har man gått in för ”ideologisk närkamp” mot kommunisterna. Av den hittills förda diskussionen får man emellertid inte det intrycket att den socialdemokratiska ledningen räknat med att medelst sakliga argument berika arbetarklassens vetande och höja dess ideologiska nivå. Eller vad sägs om följande som stod att läsa i Skånska Socialdemokraten häromdagen:

Inte lär det gå för sig att slå i folk, att socialdemokraterna närmat sig kommunisterna därför att dessa maskerat om sig till rent av småborgerliga lamm inför valrörelsen. Socialdemokratin är nog alltjämt den enda verkliga vakthållaren mot kommunismen här i landet. De borgerliga fasar givetvis för kommunismen som vanligt, men sannerligen de skulle ha förmått eller förmå mycket för att hålla vårt folk obesmittat av kommunismen, om inte socialdemokratin så energiskt som skett och alltjämt sker avslöjat för vårt folk vart det är kommunismen vill föra vårt svenska folk: in i ett tukthussamhälle efter visserligen ryskt mönster, men som i allt väsentligt är detsamma som de nazistiska och fascistiska tukthussamhällena . . .

Skall detta vara ”ideologisk närkamp” måste man be Gud bevara sig från allt som man på socialdemokratiskt håll menar med ideologi. När jag anfört denna samling okvädinsord och pyradimala dumheter som ingen polemik förtjänar, är det för att illustrera hurusom denna s.k. ideologiska närkamp endast tycks vara ett nytt försök att bedraga massorna. Och tyvärr är Skånska Socialdemokratens skrivsätt, med få undantag, typiskt för den socialdemokratiska pressen. Att vederbörande ofta skriver mot bättre vetande förbättrar inte saken. *De avser att resa arbetarna mot varandra i vild inbördes kamp, i en tid då enheten bland arbetarna i kamp för gemensamma klassintressen är nödvändigare än någonsin. Dessa socialdemokratiska redaktörer är provokatörer. Men vi låter inte provocera oss.*

Vi fortsätter vår verksamhet bland massorna för att skapa enhet i aktioner! För att upprusta arbetarklassen till de avgörande strider som förestår fortsätter vi trots alla chikaner från borgerligt och socialdemokratiskt ledarhåll att proklamera enhetsfronten och söker förverkliga den genom enhetliga aktioner för massornas aktuella dagskrav.

Även om enhetsfront underifrån således fortfarande är vår väsentliga taktiska paroll, skall vi inte bortse från möjligheten att även uppnå enhetsfront ovanifrån med ledningar inom arbetarrörelsen vilka ideologiskt fortfarande står oss fjärran. Vår kongress bör vända sig till det socialdemokratiska partiets kongress för att föreslå teknisk samverkan i höstens val om förhållandena kommer att medge riksdagsval i år. Det gäller att hindra de borgerliga partierna att erövra majoritet i andra kammaren, och därför är det en taktisk nödvändighet att föreslå gemensam

valkartell med socialdemokratiska partiet, vilket ger bägge partierna fullkomlig politisk frihet men medför vissa ömsesidiga valmatematiska fördelar mot de borgerliga.

När man på socialdemokratiskt ledarhåll vill bekämpa vår strävan till enhetsfront underifrån påstår man att den utgör ett kommunistiskt taktikpåfund som tillkommit för att vi känner oss trängda. Argumentet är ytligt och dumt. Den politiska tanke som ligger till grund för vad vi kallar enhetsfront är det ingen i vår generation som har äran av. Den utformades av Karl Marx när han skrev att arbetarklassens befrielse skall vara dess eget verk. De socialdemokratiska ledarna bör erinra sig detta. Det är inte några utvalda ledare som skall befria indifferent och passiva arbetarmassor, utan massorna själva tillsammans med sina ledare. *När rörelsen befinner sig i rätt strömfåra kan den också driva framför sig ledare som i dag är ganska främmande för, ja till och med fientligt inställda mot arbetarnas strävanden till enhet i kampen mot klass fienderna.*

Den svenska socialdemokratins ledare, som utformat en småborgerlig folkhemsidéologi och bekämpar arbetarklassens revolutionära rörelse, kan av denna samma rörelse tvingas att byta sida i kampen. Ty dessa ledare baserar sin position i samhället på de svenska arbetarmassorna och är därför avhängiga av deras vilja. Det är således den organiserade svenska arbetarklassens kamp genom årtionden som gjort Per Albin Hansson till Sveriges Per Albin. Han leder det socialdemokratiska partiet och det finns många som redan av den anledningen anser att vi aldrig kan få till stånd enhetsfront med detta parti. Den avgörande frågan härvidlag är emellertid inte huruvida Per Albin Hansson, Gustav Möller, Ernst Wigforss eller någon annan står i spetsen för socialdemokratin. Avgörande är massornas egen kraft och den rörelse vi i vår egenhet av deras avantgarde kan utlösa för att driva utvecklingen åt vänster. Många ledare som nu kämpar mot arbetarna skall — och detta måste vi förstå för att rätt lösa de taktiska problemen — också genom sitt hjärtas innersta vilja komma att delta i den aktiva kampen för socialismen.

Men det finns också krafter som måste isoleras. Jag yttrade en gång i riksdagen att nu kvällas det inte bara för nazisterna utan även för *anpasslingarna*. Det var som att kasta en käpp i en hundhop. Man skrev dussintals artiklar i pressen och frågade vilka anpasslingar det var som menades. För att lugna en del av dem som blev förskrämda vill jag närmare definiera vilka jag betraktar som de verkliga anpasslingarna:

Det är de borgerligt-demokratiska och socialdemokratiskt inställda människor, som tack vare fascismens och särskilt hitlerismens väldiga militära framgångar i början av detta krig sadlade om och började ordna sina anletsdrag i hakkorsstil för att göra sig lämpliga som "gauleiter" i Gestapos kommande Neuropa. De finns inom alla de stora partierna. Endast det kommunistiska partiet har äran av att — oss vetande — ingen enda anpassling kunnat hittas i dess led. Det är för dessa anpasslingar, av vilka många suttit, och ännu sitter, på nyckelpositioner i Sveriges statsmakt, som det kvällas. Den svenska monopolkapitalismens utvecklingsgrad, samt icke minst socialdemokratins borgerliga politik, är förklaringen till att vi här i landet haft så gott om fascister, quislingar och folk som — utan att kallas för quislingar — bidragit till att möjliggöra hitlerismens politik i Sverige. Det var just anpasslingarna som dominerade under en period av s.k. neutralitetspolitik då vi ensamma höll fronten gentemot den fascistiska infiltrationen i detta land. Hur skulle det ha sett ut om vi vid denna tid kommit i samma situation som Norge och Danmark och fått nazistiska arméer inom landets gränser? Det skulle ha betytt inget mindre än en katastrof för Sveriges folk, ty quislingeländet skulle ha betydligt överstigit allt vad Norge och Danmark och övriga ockuperade länder, kanske med undantag av Frankrike, upplevat i den vägen. Därför måste anpasslingarna individuellt uppspåsras, isoleras och oskadliggöras tillsammans med de öppna fascistiska krafterna, ty inte endast så länge världskriget räcker, utan så länge monopolkapitalismen består, existerar också faran för en fascistisk utveckling i Sverige.

Dessa faktiska anpassningar må ej förväxlas med en annan grupp, som vi riktigare bör beteckna som passiva kapitulanter. Det är de som stack svansen mellan benen, de som förskräckta och modlösa hjälpte fascismens krafter genom sin passivitet. Under åren 1939 och 1940 var en betydlig del av det svenska folket sådana kapitulanter. Många sörjde över utvecklingen men hade inte kraft att gå emot strömmen och kapitulerade därför inför faran. Desorienterade, vilseförda och upphetsade kom stora massor under finsk-ryska vinterkriget över i fiendens läger utan att själva veta att de kämpade fiendens kamp. Flertalet av dessa kapitulanter — min karakteristik är inte avsedd som en personligt nedsättande kritik utan utgör endast ett konstaterande av ett politiskt faktum — har redan återvunnit sin plats i antifascismens front, de övriga måste föras till rätta. Genom en riktig taktik i vårt enhetsarbete måste vi förstå att återvinna dessa människor för den aktiva kampfronten mot fascismen, för den progressiva frihetskampen.

Så till frågan om efterkrigsproblemen. Landsorganisationen och socialdemokratiska partiet har som bekant bildat en kommitté för ekonomisk efterkrigsplanering, vilken nu framlagt ett program. En av orsakerna till att man ännu medan kriget pågår framlägger ett program för efterkrigsproblemens lösning är att man helst vill ha massorna att se bort från dagens bekymmer i väntan på något som skall bjudas i framtiden. Det är det gamla beprövade medlet att få de fattiga att hellre tänka på himlen än på jorden. Ett annat skäl är att man bland spetsarna i det socialdemokratiska partiet och den reformistiska fackföreningsrörelsen fruktar för kris och social oro i omedelbart samband med krigets avslutning. Då man nu tror sig skönja detta slut har man ansträngt sig för att finna medel och metoder för att avtvinga det svenska monopolkapitalet sådana koncessioner att den väntade krisen mildras och ingen eller ringa social oro uppstår. Ett tredje skäl till intresset för efterkrigsproblemen är utan tvivel ärlig vilja och strävan hos en del socialdemokratiska och reformistiska ledare att gagna massorna. Det avgörande för vårt ståndpunktstagande till detta program är emellertid inte frågan om hur mycket av ärlig vilja och hur mycket av försök till illusionspolitik som ligger bakom detsamma. Avgörande för oss är frågan om dess innehåll. Och härvid måste vi konstatera att arbetarrörelsens kommitté för efterkrigsplanering formulerat en rad positiva och riktiga synpunkter av stor betydelse för den svenska arbetarklassens kamp. Programmet upptar kravet *om full sysselsättning* såsom centralfråga och lämnar en rad förslag för dess realisering. För att ange hur pass radikalt man gripit sig an med dessa problem skall jag citera följande:

Denna ökade sysselsättning har till uppgift att bereda samhällets medlemmar en levnadsstandard, som tillgodoser alla livsviktiga behov på ett sätt, som svarar mot arbetets avkastning och höjes efterhand som den samlade produktionsförmågan stegras.

Det finns ur kommunistisk synpunkt inte mycket att anmärka mot denna målsättning, då den egentligen anger den ekonomiska lösning som socialismen ställer såsom alternativ till det kapitalistiska systemet. Det är bara den saken att detta program inte kan genomföras så länge kapitalismen består. De som framlagt programmet har emellertid inte utdömt kapitalismen utan vill genomföra sina planer inom dess ram.

Det påminner om en metod som man tillämpade i Tyskland under medeltiden, då civilisationen ännu stod så högt jämfört med nu att man hade ett rättsväsende. Om en människa då var anklagad för grovt brott, men full bevisning inte förelåg, så hände det att vederbörande dömdes till halshuggning med den betydelsefulla modifikationen att delinkventen fick ställa sig i solen, varpå man halshög hans skugga. Man kommer osökt att tänka på dylik symbolisk avrättning när man iakttar socialdemokraternas sätt att förhålla sig till det kapitalistiska systemet. De finner tydligen inte full bevisning föreligga mot kapitalismen, och nöjer sig därför med att halshugga dess skugga.

Om vi emellertid bortser från illusionsmakeriet och skugghalshuggningen innehåller programmet en hel rad konkreta krav som kommunistiska partiet energiskt ställt under många år, inte minst nu under kriget. Där återfinns exempelvis kravet på höjda löner och sänkta priser, bortskärning av monopolvinsterna, större och bättre bostäder, billigare hyror, inhemsk byggnadsmaterialproduktion, kommunal bostadproduktion, kommunalisering av tomtmarker och fastigheter, avtalsenliga löner vid reservarbeten, förbättrade folkpensioner, kortare arbetsvecka, lika utbildningsmöjligheter o.s.v. Allt detta är utmärkta krav som bildar en utmärkt utgångspunkt för vår ekonomiska politik i fortsättningen. Medan vi hittills inom fackföreningsrörelsen framför allt fått inrikta oss på att kämpa för medlemmarnas demokratiska rättigheter kan vi nu ställa oss på den plattform som utarbetats med Landsorganisationens gillande och äger dess auktoritet. Vi skall allvarligt gå in för detta arbetarrörelsens efterkrigsprogram och utlösa aktioner bland massorna för genomförandet av alla de punkter som är fotade på verklighetens mark.

I kampen för kvinnornas särskilda intressen kan vi också knyta an till efterkrigsprogrammet. I detta kräves nämligen lika lön för lika arbete. Betydelsen av likalönsprincipens genomförande ligger dels på det rent ekonomiska och dels på det moraliska och rättsliga planet. Det innebär att man inte skall kunna underkänna arbetskraftens värde hos en människa till 10, 20 eller 30 procent därför att hon är av kvinnokön. Å andra sidan innebär denna princip genomförande givetvis inte att det automatiskt blir samma förtjänster för kvinnorna som för männen och gott om plats på arbetsmarknaden. Härför erfordras att kvinnorna höjer sina kvalifikationer, att de blir jämställda med männen inte bara med avseende på lönerna utan även i fråga om *rätt till arbete, utbildning och befordran*.

En människa kan inte vara för frihet, jämlikhet och rättvisa utan att erkänna kvinnans likaberättigande med mannen. Kommunisterna måste därför vara det verkliga avantgardet även när det gäller att riva ner den mur av oförståelse som ännu finns i vårt land när det gäller kvinnornas likaberättigande på samhällslivets olika områden.

I kampen för de krav som formulerats av arbetarrörelsens kommitté för efterkrigsplanering måste vi givetvis även betrakta det som en av våra väsentligaste uppgifter att aktivisera ungdomen. Den kommunistiska ungdomsrörelsen har själv formulerat sina aktuella politiska paroller, som i hög grad sammanfaller med efterkrigsprogrammet och djärvt utformat en enhetslinje för all framstegsvänlig ungdom. Vi är eniga med den linje som SKU utformat. Dess representanter på kongressen kommer att närmare redogöra härför. Överhuvud taget är dessa krav en utomordentlig plattform för att aktivisera de under krigsåren passiviserade arbetarmassorna och driva hela arbetarrörelsen åt vänster. De ger oss en utomordentlig utgångspunkt för skapandet av den enhet förutan vilken arbetarklassen inte kan fylla sina historiska uppgifter. Arbetarna får emellertid inte uppfatta detta program som någon blå himmel dit vi kan komma efter döden. Det får inte bli något surrogat för det man inte kan få i verkligheten. Kraven är med undantag av dem som bygger på illusioner alla av den art att de kan förverkligas redan nu om arbetarna enhetligt och aktivt kämpar för deras genomförande. Därför får vi inte vänta till kriget är slut utan redan nu verka för att programmet blir anledning till praktiska åtgärder från arbetarorganisationernas sida.

Den svenska jordbrukspolitiken har sedan snart 15 år varit en krispolitik. Den svenska bonden har "permanentats" såsom krisbonde. Arbetarrörelsen har alltför lite intresserat sig för agrarpolitiken. Socialdemokratin, som med sin dominerande ställning i politiken givetvis skulle kunna genomföra en progressiv politik även på detta område, har i agrarpolitiken sedan årtionden bundit sig vid en linje som främjat jordbruksproduktionens söndersplittring i små brukningsdelar med arbetarsmåbruk och stödjordbruk som slutstenen i sönderplottringen. Detta har för det stora flertalet av Sveriges jordbrukare omöjliggjort ett rationellt utnyttjande av modern teknik och

agrikultur i jordbruksproduktionen. Denna efterblivenhet måste likvideras. Och detta kan endast ske genom allsidig rationalisering av produktionen, vilket i sin tur kräver större brukningsdelar. Därom är egentligen alla eniga.

Även godsägarna går in för rationalisering såsom en grundläggande förutsättning för att det svenska jordbruket i dess helhet skall kunna bli räntabelt. Den stundande socialdemokratiska partikongressen kommer att revidera partiprogrammet även i bondefrågan. Men säreget för de socialdemokratiska programskrivarna är att de såsom bas för ett rationaliserat svenskt jordbruk stannat för brukningsdelar som benämnes familjejordbruk. Om brukningsdelen skall motsvara tillgången på arbetskraft inom familjen finge den svälla och krympa med dennas skiftande storlek. Möjligen kunde kreatursbeståndet anpassas till familjens skiftande förutsättningar, ökas när pojkar och flickor växer till och minskas när de flyger ur boet, men ett jordbruk med gärdesgårdarna i ständig rörelse kring en växande åkerareal vore givetvis otänkbart. Många familjer har kanske inte alls några barn och skulle kanske inte utan anlitande av främmande arbetskraft kunna bruka exempelvis 15 hektar åkerjord, vilket av sakkunniga socialdemokrater angetts som norm för begreppet familjejordbruk.

Över huvud är det oriktigt att år 1944 söka göra familjen till bas för ett rationellt jordbruk, sedan kapitalismen hållit sitt intåg på landsbygden och med maskindriften totalt omskapat betingelserna för en rationell jordbruksdrift.

Men den svenska socialdemokratin har inte upptäckt detta. I stället har man ”upptäckt” en professor som äntligen kunde ”bevisa” att Marx hade fel när han hävdade att kapitalismen tränger in även i jordbruket och skapar nya betingelser för detsamma. Och Landsorganisationen har av fackföreningskontingenterna använt tiotusentals kronor för att utge professors skrifter, vilkas väsentliga uppgift är att bevisa att socialismen är omöjlig. Denne professor, hr Herbert Tingsten, har lyckats dupera även de socialdemokratiska jordbruksexperterna, som nu utarbetat denna nya socialdemokratiska jordbrukspolitik, med vilken man appellerar till småborgerligheten och efterblivenheten på landsbygden. Man spekulerar i den gamla patriarkaliska familjeidén. Vad Sverige behöver är emellertid en progressiv agrarpolitik, baserad inte på vanföreställningar, utan på de faktiska förhållanden som kapitalismens inträngande i jordbruket skapat, en process som analyserats bl.a. i boken: ”Bondefrågan i Sverige”. Det är dock icke nog att i dag diskutera huvudlinjerna för agrarpolitiken. Småböndernas betryckta läge kräver omedelbara åtgärder. Ett aktuellt ”efterkrigsprogram” för jordbruket föreligger redan, utarbetat på en konferens med bönder, med folk som sålunda själva arbetar i den svenska jorden.

Denna konferens hölls den 7 april i år på vårt partis initiativ. Jag avstår från att beröra detaljerna i det program som där utarbetades, då det skulle föra för långt och begränsar mig till ett par kommentarer.

Det anges i programmet att de jordbruksekonomiska föreningar som bönderna själva skapat, mejeriföreningar, slakteriföreningar och andra kooperativa andelsföreningar måste utgöra en väsentlig grundval för genomförandet av detsamma. Dessa jordbruksekonomiska föreningar har vuxit fram av det skälet att familjejordbruken inte kunde klara sig och för att ge de enskilda småbönderna stordriftens fördelar i form av centrala mejerier, slakterier o.s.v.

Vilken karaktär har då dessa föreningar? Är de undandragna den kapitalistiska utvecklingen och utplundringen? Kan de måhända betraktas som kärnan till en socialistisk jordbruksdrift här i landet och är det i så fall därför vi vill bygga på dem?

De jordbruksekonomiska föreningarna är vad kooperativa organisationer i allmänhet är inom ett kapitalistiskt samhälle en form av samverkan inom systemets ram för vinnande av gemensamma

fördelar. På sitt sätt representerar de — inte alltid men i regel — en högre hushållningsform än den privatkapitalistiska. Men de är därför ingalunda lösgjorda från privatkapitalismens ekonomiska inflytande. Monopolkapitalet slår klorna även i dessa organisationers medlemmar, även om de inte alltid märker det och ofta är beredda att bestrida detta. — Här satsar vi själva pengarna, här har man en röst och det finns ingen plats för kapitalistiska biinflytanden — säger bönderna. Men i Svenska Bankföreningens tidskrift ”Ekonomisk Revy” för april 1944 finns det å sidan 114 en synnerligen illustrativ tabell som bekräftar vad kommunisterna hävdade i fråga om kapitalismens inträngande på landsbygden. Vid utgången av år 1942 ägde alla de jordbruks-ekonomiska föreningar över vilka man för statistik — och det är praktiskt taget alla — sammanlagt 334,6 miljoner kronor i tillgångar (anläggningsmedel, maskiner, byggnader o.s.v.). Härav utgjordes 113,9 miljoner kronor av eget kapital och 220,7 miljoner kronor av främmande kapital. Dessa siffror ger fullkomligt belägg för vår mening att monopolkapitalet drar profit även av de jordbruksekonomiska föreningarna, genom fasta banklån men kanske framför allt genom diskontering av varuväxlar, som betingar höga räntor. Vidare måste dessa organisationer vid inköp av maskiner, byggnadsmaterial o.s.v., betala monopolpriser till storkapitalet — med ett ord, bonden kan inte genom de jordbruksekonomiska föreningarna frigöra sig från kapitalistisk utplundring, men de ger honom bättre möjligheter att få större ersättning för arbetet än om han isolerar sig och försöker reda sig på egen hand som i ”den gamla goda tiden”.

Jordbruksorganisationernas betydelse är således begränsad under nuvarande system. Men de har stor betydelse i att de därtill fostrar den individualistiske bonden till kollektivism, till ”föreningsbonde”, och kan därför betraktas såsom förelöpare till en socialistisk hushållning i jordbruket.

Dessa organisationers utveckling har på senare år gått mycket snabbt. Numera är praktiskt taget varje egentlig jordbrukare i Sverige medlem i en eller flera av de ekonomiska organisationerna, och detta är skäl nog för att betrakta dem som en huvudfaktor i jordbrukspolitiken. Det är dock angeläget att ledningen för den jordbruksekonomiska föreningsrörelsen kommer i händerna på småbönderna, som utgör c:a 85 procent av medlemsantalet.

Vad jordbruksprogrammet i övrigt angår hänvisar jag till dess text. Det är ett aktuellt handlingsprogram — icke ett principiellt framtidsprogram — som avser att kunna samla de breda bonde-massorna till en framstegsvänlig jordbrukspolitik. Det avser även att mobilisera arbetarklassen till stöd för böndernas strävanden, och därmed lägga grunden till ett bestående förbund mellan arbetare och bönder.

Varken vårt program för en aktuell bondepolitik eller socialdemokratins och Landsorganisationens efterkrigsprogram för den ekonomiska och fackliga politiken är av sådan art att kampen för densamma förutsätter ett sprängande av hela det kapitalistiska samhället. När vi föreslagit kongressen att ansluta sig till dessa båda program, förutsattes alltså inte att vi omedelbart går in i en revolutionär situation, där maktfrågan ställes på dagordningen, då kampen rör det kapitalistiska systemets störtande och upprättandet av arbetarnas socialistiska samhälle. Kan dessa båda program genomföras på vanliga parlamentariska vägar, genom fackliga förhandlingar, avtals-uppgörelser, lagstiftning, riksdagsbeslut, regeringsåtgärder o.s.v. är vi kommunister helhjärtat beredda att understödja en dylik utveckling.

Vi representerar de massor som är i verklig mening humana och fredliga, men som tyvärr också ofta är hungriga och vi bekämpar varje strävan att söka tillfredsställa dessa massor med enbart löften. Vi kommer heller inte att uppge kampen för dessa massors frihet och lycka, för en ny samhällsordning, därför att det finns reaktionära krafter, som är redo att använda våld i syfte att hindra dess upprättande.

Utvecklingen av krigshändelserna har medfört en djupgående förändring av den politiska situationen även inom vårt land.

Vi har fortfarande en så kallad samlingsregering. Dess anpassningsmanövrer, dess avdemokratiseringspolitik, dess stöd åt reaktionen och monopolkapitalet och dess utplundring av massorna har jag tidigare skildrat. Men situationen har förändrats. Folket godkänner inte längre samlingsregeringens politik. De partier som bildar denna samlingsregering är inte homogena, företräder inte enhetligt den mening som samlingsregeringen uttrycker. Inom alla partier, högern, bondeförbundet, folkpartiet och socialdemokratin, härskar uppbrottsstämning. Vänsterelement gör sig alltmer gällande. I folkpartiets efterkrigsprogram har till och med upptagits punkter som kunde finnas i ett socialistiskt samhälles författning. Man kräver således att *”alla arbetsvilligas rätt till arbete”* skall tillgodoses. Man vill vidare att *”varje individ beredes den trygghet som ligger i skydd mot inkomstens bortfall vid ålderdom, sjukdom och olycksfall, arbetslöshet o.s.v.”* Detta bevisar att även inom de borgerliga partierna finns en rörelse för att söka orientera politiken åt vänster i demokratisk riktning, med hänsyn till den förändring i situationen som krigets avslutning väntas medföra. Skiljelinjen i svensk politik går således i dag tvärs igenom alla samlingsregeringens partier. Det finns överallt antifascistiskt, progressivt inställda människor givetvis är de ytterligt tunnsådda inom högern, där de reaktionära krafterna har sitt huvudsakliga stöd — som vill avsätta anpassningarna, som vill medverka till att återställa och utbygga de demokratiska fri- och rättigheterna, som vill beskära monopolkapitalets maktställning och åstadkomma ekonomiska, sociala och kulturella förbättringar för det svenska folkets breda massor. *Det är därför på tiden att den nuvarande samlingsregeringen får träda tillbaka för att ersättas med en framstegsvänlig regering, en verklig vänsterregering i detta ords djupaste mening.* Bakom en sådan vänsterregering kan hela den svenska arbetarklassen, de arbetande bondemassorna och alla progressiva borgerliga grupper samlas som vill en framstegsvänlig politik på den grundval som skisserats bl.a. i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Det gäller i dag att dra en ny rågång i politiken, isolera fascismens, storfinansens och bakåtsträveriets krafter på höger sida om denna rågång och till vänster samla den förkrossande svenska folkmajoriteten ända ut till de kommunistiska arbetarna.

De riktlinjer för den närmaste tidens politik jag här sökt utforma upphäver icke, utan *förutsätter* att kommunistiska partiet även i fortsättningen för en *självständig* politik, helt och fullt i samklang med arbetarklassens och nationens sanna och verkliga intressen.

De taktiska parollerna kan snabbt behöva omprövas och förändras i en så ytterligt dynamisk tid som den i vilken vi nu lever. Men grundlinjen för vår politiska strävan är och förblir densamma under situationens olika växlingar: *för social och nationell frihet, för ett socialistiskt Sverige.*

Enhetsproblem i grannländerna (hösten 1945)

(*Vår Tid* nr 8 1945)

När Röda armén stormat Berlin kapitulerade de tyska stridskrafterna. Danmark och Norge blev åter fria länder utan att ha behövt utstå militära drabbningar på respektive länders territorier. De fångslade patrioterna återkom från fångelser och läger, flyktingarna återvände och den demokratiska ordningen började återställas. Arbetarrörelsen reste sig från sin underjordstillvaro och levde upp, huvudsakligen i sina gamla former — kommunistiska och socialdemokratiska partiorganisationer, fackliga organisationer o.s.v. Men även om arbetarna sökte sig tillbaka i de traditionella formationerna så kom de inte med samma sinnelag som före kriget. De hade lärt av kampen mot nazister och quislingar under ockupationen. Många gamla värden omvärderades,

många erfarenheter från krigsåren hade gett nya impulser, en ny anda och en ny atmosfär hade växt fram inom arbetarklassen. Framför allt märktes en ny inställning till Sovjetunionen hos dem som tidigare vilseletts av den socialdemokratiska propagandan. Vidare märktes en starkt växande sympati för de kommunistiska partierna därför att dessa modigt gått i spetsen i kampen mot ockupanterna, både i Norge och i Danmark. Denna stämning tog sig bland annat uttryck däri, att tusentals socialdemokratiska arbetare icke sökte sig tillbaka till sina gamla partiorganisationer utan gick till kommunistiska partiet, både i Norge och i Danmark. Och därutöver: *från fackorganisationer och arbetsplatser restes ett samstämmigt krav om enhet och sammanslutning av de socialdemokratiska och kommunistiska partierna i ett enhetsparti*. Massrörelsen för detta krav utvecklades så likartat i de båda länderna, de förhandlingar mellan respektive partiledningar som följde, och de socialdemokratiska ledningarnas brytande av samlingsförhandlingarna uppvisar i stort sett så likartade grunddrag i både Danmark och Norge att vi anser oss kunna utan våda behandla dessa viktiga händelser i våra nordiska broderländer i ett sammanhang.

Vi avser inte att i denna artikel redogöra för den formella gången i samlingsförhandlingarna utan endast att skärskåda några politiska huvudorsaker till att samlingen inte i nuvarande situation kunde genomföras. Därvid begränsar vi oss till de förhållanden i denna sak som är likartade i de båda länderna, och bortser från de i vissa fall väsentliga olikheterna inom dansk och norsk arbetarrörelse, särskilt ifråga om förkrigstraditioner och organisationsformer.

Utgångspunkten för enhetsförhandlingarna var:

1. Arbetarna hade varit eniga i kampen mot ockupanterna och landsförrädarna.
2. De hade upptäckt vilken förstärkning av kampkraften denna enhet medförde.
3. De ville använda denna ökade slagkraft till att förändra de sociala förhållandena efter kriget och slå reaktionen i det egna landet.
4. De ansåg att enhet under kriget var tillräcklig grund för enhet efter kriget och krävde därför samling i ett parti.

Från dessa utgångspunkter växte kravet om enhetsparti spontant till en massrörelse. Kommunisterna har egentligen alltid, och konkret sedan ett årtionde, propagerat enhet i arbetarleden (i Norge har "samlingen" ännu äldre traditioner) och det var därför självklart att de utan tvekan slöt upp i denna enhetsrörelse. I Danmark inbjöd de därför socialdemokratiska partiledningen till förhandlingar och i Norge godtog de reservationslöst inbjudan till dylika förhandlingar från LO:s sekretariat.

Socialdemokraternas ledare, som är motståndare till enhet på marxismens grund, gick med på enhetsförhandlingar av två skäl: *dels* för att massrörelsen tvingade dem, och *dels* för att vinna tid för manövrer i avsikt att återställa den socialdemokratiska hegemonin inom arbetarrörelsen, som gått förlorad under krigsåren. Och sedan gick det kort och gott så här:

Först förklarar man sig i *princip* för enhetsparti. De socialdemokratiska ledarna var gärna med på goda *programpunkter* som grundval för samlingen. (I Norge gick de med på nästan vad som helst ifråga om programmet, i Danmark var de lite mera återhållsamma.) Därefter övergick de till de *organisatoriska* frågorna, hur samlingen tekniskt skulle genomföras.

De kommunistiska partierna reste givetvis frågan om *den politiska handlingen*, frågan om hur och i vilket tempo det gemensamma programmet skulle *genomföras* såsom den avgörande frågan. Och här var det i själva verket brytningen kom, både i Norge och i Danmark. Socialdemokraterna ville enhet i ord, kommunisterna i handling.

Envist fasthöll de socialdemokratiska ledningarna vid att de organisatoriska detaljerna skulle avgöras innan gemensamma aktioner inom ramen av en gemensam politik företogs. Det är typiskt att frågan om fördelningen av riksdagsmandaten i de förestående valen gjordes till en huvudfråga. Kommunisterna föreslog att de förenade partiernas medlemmar i demokratisk ordning skulle uppföra kandidatlistorna och uppställa de bästa representanterna på valbara platser, oavsett vilket parti de tillhört. Socialdemokraterna föreslog att ett visst antal kandidater från kommunistiska partiet skulle "säkras" inval i riksdagen genom beslut av ledningen (i Norge 10 och i Danmark 8 mandat). Vidare föreslog socialdemokraterna i Norge att samlingskongressen skulle sammanställas av 400 socialdemokrater och 150 kommunister, att den kommunistiska "Friheten", Skandinaviens största arbetartidning, skulle nedläggas, och att kandidaterna till stortingsvalet (förutom de garanterade 10) skulle uppställas av socialdemokraterna på egna nomineringsmöten.

I Danmark var socialdemokraterna ännu krassare i sina krav. Där krävde de förbud mot lokalt samarbete mellan socialdemokratiska och kommunistiska arbetare, för att ej "legalisera splittringen" (vilken underbar logik), vidare att socialdemokratiska partiets stadgar skulle gälla till en kommande partikongress år 1947 (!), att insamlingen till den kommunistiska pressen omedelbart skulle upphöra o.s.v.

Politiska enhetsaktioner ville de socialdemokratiska ledarna över huvud taget inte diskutera. Så bröts förhandlingarna i båda länderna av de socialdemokratiska ledningarna med hänvisning till att ovan refererade organisatoriska krav var ultimativa.

Den "enhet" de socialdemokratiska ledarna var beredda att medverka till var ju uppenbart en reformistisk enhet, med pulvrering av de kommunistiska partierna som perspektiv. Detta framgår än klarare därav, att alla förslag om samverkan i valet som kommunisterna ställt för att säkra arbetarmajoritet — borgfred mellan partierna i valkampen, "listesamband" o.dyl. — avslagits. Det hör naturligtvis till saken, att reformistledarna ovanpå allt detta skyller splittringen på kommunisterna!

Så står alltså saken i skrivande stund. De kommunistiska partiledningarna har förklarat sig villiga att till varje tid fortsätta förhandlingarna om enhet och organisatorisk samling, de socialdemokratiska ledarna avböjer.

Hur kan detta läge politiskt förklaras? Om vi skulle våga oss på en generell förklaring skulle det vara denna: *i den historiska utvecklingen kan man i regel inte hoppa över viktiga etapper i själva utvecklingskedjan*. För att uppnå politisk enhet inom arbetarklassen i dess totalitet måste man först skapa enhet i enskilda aktioner, enhet i kampen om delkrav, vilken kamp i själva sin utvecklingsprocess växer ut på bredden och djupet till politisk (och organisatorisk) enhet inom arbetarklassen. Man kan inte ställa frågan om ett enhetsparti för arbetarklassen såsom absolut förutsättning för genomförande av en riktig arbetarpolitik, utan desto mer frågan om en riktig arbetarpolitik som förutsättning för skapandet av ett enhetsparti.

Den spontana enhetsrörelsen bland arbetarna i Norge och Danmark siktade för högt, den krävde av partiledningarna genomförandet av en organisatorisk samling för vilken de politiska förutsättningarna icke var för handen. Detta medförde en beklaglig tempoförlust. Om enhetsrörelsen från början inriktats på aktionsenhet, enhetsfront i valet (borgfred) och valkarteller (listesamband) kan det tänkas att de socialdemokratiska ledarna kunnat pressas till eftergifter för dylika krav. Nu hoppade man över dessa etapper och ställde det *maximala* kravet = enhetsparti. De socialdemokratiska ledarna grep girigt chansen till manövrer — och lyckades tills vidare.

"Allra bäst utarbetas de enhetliga uppfattningarna i gemensam kamp mot klassfienden redan i dag", sade Dimitrov i ett tal 1935, och fortsatte: "Att i stället för enhetsfront föreslå en omedelbar

förening — det betyder att ställa hästen bakom vagnen och tro att vagnen kommer att gå framåt. Just emedan frågan om den politiska enheten inte är en manöver för oss, som den är för många socialdemokratiska ledare, yrkar vi på aktionsenhetens förverkligande såsom en av de viktigaste etapperna i kampen för den politiska enheten.”

Dessa taktiska grundregler beaktades för litet i den spontana enhetsrörelsen i Norge och Danmark. Sannolikt göres följande invändning: vi hade dock skapat aktionsenhet i kampen mot ockupanter och landsförrädare. I fem långa år har vi kämpat skuldra vid skuldra, socialdemokrater och kommunister, vi har förbrödrat oss och enat oss i denna kamp. Vi har alltså inte hoppat över några etapper i utvecklingen då vi sökt skapa organisatorisk samling.

Det ligger nära till hands att se saken på det sättet. Men här måste man beakta några ytterligare fakta som finns i sammanhanget. För det första: flertalet av det socialdemokratiska ledargarnityret stod inte skuldra vid skuldra med arbetarna i motståndsrörelsens kamp på hemmafronten. Ettdera var de passiva, eller vistades utomlands, eller var aktiva motståndare till hemmafrontens krigföring (Alsing Andersen, Martin Tranmæl). För det andra: motståndsrörelsens aktionsenhet gällde den *nationella* frihetskampen. Sammanhållningen i denna kamp och erfarenheterna från densamma är icke tillräckliga för den *sociala* frihetskampen. I den nationella frihetskampen förenades borgerliga, socialistiska och kommunistiska medborgare, men när den nationella friheten återerövrats och kampen för den sociala friheten utvecklas, sönderfaller den nationella fronten i sina sociala intressegrupper. Arbetarrörelsen delas åter upp enligt graden av klassmedvetande i de olika klasskikten, icke såsom en återgång till positionerna före kriget, ty klassmedvetandet har utvecklats betydligt även i den nationella kampen, men dock icke i den grad att förutsättningarna för organisatorisk samling är för handen. Om detta skulle vara fallet kunde arbetarna inte tolerera sådana ledare som Nordahl, Tranmæl, Hedtoft Hansen & Co.

Ser man saken som den är så är det ganska klart, att enhetsförhandlingar med dessa toppfigurer under de givna förutsättningarna inte kunde leda till positivt resultat.

De kommunistiska partierna i våra broderländer har dock gjort en fruktbar insats i vår gemensamma kamp genom sin kampanj för enheten. De socialdemokratiska ledarna har tvingats att avslöja sig som enhetens motståndare, och arbetarmassorna har i ytterligare grad befriats från socialdemokratismens illusioner. Detta kommer att mäktigt främja kommunismens frammarsch i Skandinavien.